

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג; **מצות ההשערות**: **אתנח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבוי**, **דרגא** - מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = **טרחא** - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייב** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק שיעור. **מחיצה**, **עיריה**, **שגגה** = **שכחה**: **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. **מחיצה**, **עיריה**, **שגגה** = **שכחה**: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

כמנהג הספרדים דרגת עוצר קיסר אתנח , סלוק (=סוף-פסוק) דרגת העוצר מלך סגולתא , זקף-קטן , זקף-גדול , שלשלת טפחא	כמנהג האשכנזים דרגת עוצר קיסר אתנחתא , סלוק (=סוף-פסוק) דרגת העוצר מלך סגול , זקף-קטן , זקף-גדול , שלשלת טפחא
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

1.1 שמות בשלח

שמות בשלח טז,ד - ה:

[ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטוֹ דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיָּהֳלָד בַּתּוֹרַתִי אִם-לֹא:
[ה] וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשִּׁשִּׁי וְהַכִּינּוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַהֲרֵה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) **וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשִּׁשִּׁי** - פשטא מונח זקף-קטן **וְהַכִּינּוּ** - טפחא **אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** - מונח אתנח תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אֶלְפִּנּוּ** - על **לִמְעַן אֲנִסְנוּ הַיָּהֳלָד בַּתּוֹרַתִי** - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במין) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנח) **וַהֲרֵה מִשְׁנֵה** - מונח זקף-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:**

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנח) מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אֶלְפִּנּוּ** - על **וְהַכִּינּוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ כַּפִּירוֹשׁ שִׁפְתֵי ה'** (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. **טַט** - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א עד יום ה. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א - ה בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, ככל על הליקוט היומי.

שמות בשלח טז,ה:

וַהֲרֵה בְּיָוִם הַשִּׁשִּׁי וְהַכִּינּוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַהֲרֵה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ספר חידושי הר"ם (תחת פרשת בשלח) עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה...וכן אמר הליל ברוך השם יום יום שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה**... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא ע"א**,...שאלו תלמידי את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה...עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום...נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'. **יום ו יום** - מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד - פרנסה, דומה לו בק"ש ה' פסק אחד, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שכאן הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואות אל"ף באחד. מרכא פסק סלוק, חמישה מופעים בתורה בסילוק ועוד אחדים באתנח

שמות בשלח טז,ח:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְבַּ בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ בְּשַׁמְעַ ה' אֶת-תַּלְוַתְיֶכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם מְלִינִים עָלַי וַנַּחֲנוּ מָה לֹא-עָלִינוּ תַלְוַתְיֶכֶם פִּי עַל-ה':

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה - מונח רביע, לפחות ארבע לימודים בכתוב: שני שיעורים באכילת לחם, אחד לנטילת ידים, אחד לברכת המזון, המלצה לקביעת זמן סעודה, דרך ארץ לאכול בשר בערב, דרך ארץ שלא לאכול בשר לשובע, ברכת המזון מצוות עשה שלא הזמן גרמא ולכן גם נשים חייבות בה.

שמות בשלח טז,ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתַת ה' לָכֶם בְּעֶרְבַּ בֶּשֶׂר לֶאֱכֹל וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְעַ, תבנית הטעמים היא של כעין פרט

קדמאה, כעין כלל ופרט בתראה המפרט את הפרט קדמאה. **בְּתַת ה'** - מונח תלישא-קטנה, זהו פרט קדמאה הבא ללמד כעין שני תפקידי תלישא לענין שיעור אכילת לחם שיש ליטול ידיים עם ובלי ברכה ושיעור אכילת לחם להתחייב בברכת המזון הכתובים בפרט בתראה. קביעת זמן סעודה. **ספר הלכות גדולות סימן א - הלכות ברכות פרק שלישי עמוד מ** (ברכות כ ב) **באכל המזון פשיטא דמצות עשה שלא הזמן גרמא היא, סד"א הואיל וכתוב (שמות טז, ח) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבע** תהוי כמצות עשה שהזמן גרמא, קמ"ל. **בבלי יומא ע"ב**, .. מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה. והאמר אב"י: האי מאן דאית ליה סעודתא - לא לאכליה אלא ביממא ! - כעין יממא קא אמרינן. אמר רב אחא בר יעקב: בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה. כמו כן המלצה לשיעור אכילת בשר כפי' **רש"י בְּעֶרְבַּ לֶאֱכֹל**. ולא לשובע. ולא שאין אוכלים בשר לשובע. וגו'. ענין של שיעורים לברכת המזון. **ילקוט שמעוני תורה פרשת עקב רמז תתנא** אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כזית ועד כביצה, ברכת המזון בכל לשון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת בכל לשון שהוא מברך:

... לכתחילה ברכת המזון על אכילה לשובע ובני ישראל מקפידים על עצמם עד ביצה ועד כזית.

סיכום ע"פ **משנה ברורה סימן קנח ז-י** מדאורייתא אוכל פחות מביצה אינו נטמא ולא מטמא ידיים לכן גם על הנטילה לא גזרו. אבל כיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

שברכת המזון מברכין על כזית לכן לא חילקו רבנן וקבעו שגם נוטלים על כזית וממילא זה כולל כביצה. על אכילת פחות מכזית הט"ז הב"ח הגר"א ועוד פסקו שאין צריך נטילה, ודעת אחרונים אחרים שיטול ולא יברך וע"כ נכון להחמיר. לכו"ע על כזית צריך נטילה, ומעט פת למתק חריפות שתי"י י"א שא"צ ליטול אף אם יש בו כביצה וי"א שיטול וכן מחמת הספק שיטול ללא ברכה, בפחות מכזית א"צ ליטול.

שמות בשלח טז, יג: וַיְהִי בְעֶרְבַּי וַתַּעַל הַשָּׁלֹחַ וַחֲכַס אֶת-הַמַּחֲנֶה וּבִבְקַר הַיְיִתָּה שִׁכְבַּת הַשָּׁלֹחַ סָבִיב לַמַּחֲנֶה:
ובבקר. - רביע, בבלי ברכות כז, א דורש מ- שמות בשלח טז, כא: וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר אִישׁ כֶּפֶץ אֶכְלוּ וְחָם הַשֶּׁמֶשׁ וַנִּמְסָ:
 ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ... הנלמד מהקרא וחם השמש ונמס, איזו היא שעה שהשמש חם והצל צונן? הוי אומר בארבע שעות (מעלות השחר או הנץ). ו דומה לו **שמות בשלח טז, יז: וּבִבְקַר וַיִּרְאֶתֶם אֶת-כְּבוֹד ה'**

שמות בשלח טז, יב:
שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דְּבַר אֱלֹהִים לְאֹמֵר בֵּין הָעֲרַבִּים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
הקדמה על הקרא (שמות בשלח טז, זב) לַמַּעֲוֹן יִרְאֹו אֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֵאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאֵי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:
 מפורש כי בני ישראל אכלו מצות שלושים יום, מבצק שהוציאו ממצרים או ממצות שהוציאו ממצרים, וטעמו בהן טעם המן וכאשר המצות פסקו, נתנו דעתם שמא פסק מהם המזון המופלא שקיימם שלושים יום מפני שלא הודו לה' עליו. לכן התלוננו תלונה אחת על שלא היה להם כלי להודות לה'. מהתעוררות דלתתא זאת ה' העניק להם ברכת המזון וזה קרה בט"ו אייר ערב ירידת המן בט"ז אייר, ט"ו אייר הוא היום שבלילו שלפניו הוא פסח שני. וכאשר המן ירד וטעמו ממנו (**שמות בשלח טז, טו**) **וַיִּרְאֹו בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ -** קדמא ואולא במלה אחת, ענין של שוויון, אמרו שכבר טעמו טעם שוה למן במצות מצרים.

תורה שלמה (פ) בזהר ח"ג רעד: רמז לברכת המזון במן עצמו, שנא' ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. (וראה מ"ש במילואים ובהשמטות). וכן הוא ברבינו בחיי כאן: ובבקר וגו'
ש"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן כט ודבר זה שמשוה תיקן להם ברכת הזן בשעה שירד המן לישראל מסמיך ליה **הרבינו בחיי עה"ת בפ' בשלח (טז, יב) עה"פ: שְׁמַעְתִּי אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבַר אֱלֹהִים לְאֹמֵר בֵּין הָעֲרַבִּים תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבִבְקַר תִּשְׁבְּעוּ-לֶחֶם וַיִּדְעֹתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:**

וז"ל: **ובבקר תשבעו-לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם** שתברכו את שמי על המזון כענין שכתוב (**דברים ח**) **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך.** ומכאן אמרו רז"ל (**ברכות פ"ז ד' מ"ח ב**) משה תיקן להם לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עאכ"ו עכ"ל רבינו בחיי. ונסיים בלשונו של הרמב"ם בסיוכום סדר ברכת המזון וז"ל: סדר ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזן, שנייה ברכת הארץ. שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה, שנייה תקנה יהושע, שלישית תיקן דוד ושלמה בנו, רביעית חכמי משנה תקנוה (**רמב"ם פרק ב' מה' ברכות הלכה א**).
שְׁמַעְתִּי - רביע, בתפקיד של ארבע, **אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל -** זרקא מונח סגול – הקב"ה בחסדו מנתב את – התלונות לכתוב בלשון יחיד **תלונת** להיות ברכה – היא ברכת המזון בת ארבע ברכות, אשר ע"י טעם **וַיִּדְעֹתֶם -** זקף-גדול, נלמד כי שלוש מהן נקראות מדאורייתא ובתוכן החלוקה ברכת הזן תקנה משה והיא מהתורה, ושתי ברכות הארץ תקנה יהושע וברכת בונה ירושלים שתקנו דוד ושלמה הן דברי נביאים. הברכה הרביעית – הטוב והמטיב חכמי המשנה תקנוה אפשר על בסיס רמז זה של **שְׁמַעְתִּי -** רביע, בתפקיד של ארבע.

ועוד ע"פ מקורות שונים:
התורה"מ - כי רצון ה' היה לכלכלם רק במן שהיה מזון רוחני ומועיל להשגה וללמוד התורה ולא בבשר שהוא מזון גשמי וה' רצה שיחיו חיי פרישות ואוכלם יהיה לשובע נפשם הרוחנית... ורק משה כששמע תלונתם ... **הוסיף שיתן להם גם בשר וה' מקים דבר עבדו והבטיח עתה לתת להם גם בשר שהוסיף משה מדעתו.**
אֶת-תְּלוּנֹתַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - זרקא מונח סגול, מוסיף על תלונה אחת (כי כתוב בלשון יחיד) מענינה ונענה להם בתוספת מן ובתוספת שליו.
סוף מכלתא פ' בשלח פס' יב שאלת לחם לפי שאי אפשר לבשר ודם בלא לחם ונתתיו לכם חזרתם שאלתם בשר ממלא מעים הרי אני ונתנו לכם מפני מה אני נתנו לכם שלא תאמרו אין ספוק בידו לתנו לנו אלא הריני נתנה לכם ולבסוף אפרע מכם, **וַיִּדְעֹתֶם -** כי אני ה' אלקיכם דיין אני להפרע מכם.
וַיִּדְעֹתֶם - זקף-גדול, שלוש ידיעות – חובה לזונם בלחם, היענות ה' לתאותם לבשר כדי שלא יתחלל שם ה', דין להפרע על שניסו את ה'.
תורה שלמה (סוף פ) בכת"י מדרש החפץ: בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' **הממציא יש מאין,** כך המצאתי לכם לחם ובשר חוץ ממה שבטבע. **וַיִּדְעֹתֶם -** זקף-גדול, שתיים יש מאין, אחד מהטבע, שגם הוא יש מאין אבל מההרגל נראה כטבע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.2 שמות בשלח יג,יז (התשע"ב)

שמות בשלח יג,יז: וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם

וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם:

וַיְהִי - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי בְּשַׁלַּח פְּרַעֲהַ אֶת-הָעָם כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ אור החיים ארבע סיבות ללשון צער.

טט - אור החיים - מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו וְלֹא-נָתַם אֱלֹהִים דְּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא.

(א) וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.

(ב) וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופ את ישראל לשוב

למצרים, ב' לסוכב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לא חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש בעל-הטורים - את-העם (ג"י 517 עם הכולל) - גם ערב רב (ג"י 517 בדיוק)

(ג) וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.

(ד) וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר על שעשה כביכול לווייה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך רחוק

כִּי אָמַר אֱלֹהִים - כִּי - מונח לגרמיה, אָמַר אֱלֹהִים - מונח רביע,

מכילתא (א) אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והן בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר (ארבעים שנה) שיהיו אוכלים מן ושותים מי הבאר והתורה נבללת בגופן

וע"פ התורה והמצוה על המכילתא- (א) לא נשלם זמן הקץ של ארבע מאות שנה, (ב) לא נשלם זמן ודור רביעי יבואו הנה, (ג) לא נשלם עונן האמורי, (ד) לא נשלם התיקון כיון ששמעו הכנענים שבני ישראל יצאו ממצרים עמדו וקלקלו ארצם (כדי שבני ישראל לא יזכו באוצרותיהם כשיגיעו אליה. לכן על הכנענים לתקן בארץ כנען).

שמות בשלח יד,ד: וַחֲזַקְתִּי אֶת-לֵב-פְּרַעֲהַ וַדַּבֵּר אַחֲרֵיהֶם וְאָפַקְתָּה בְּפִרְעֹה וּבְכָל-חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵין הו' וַיַּעֲשׂוּ-כֵן:

רש"י וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: -- להגיד שבחן של ישראל, ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו (כפי' ראב"ע וַיַּעֲשׂוּ-כֵן – לומר ששבו אחורנית). אנו צריכין לברוח! אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם (ראה מכיל' שם).

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן – (אתנח) סלוק וללא טפחא משמעו כפי' רש"י אין לנו אלא דברי בן עמרם ללא טפחא היינו ללא שום שנוי וכולל חזרה לאחור והתקרבות אל הרודפים.

שמות בשלח יד,ו: ז: [ו] וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:

[ז] וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם וְשָׁלַשׁם עַל-כַּלּוֹ:

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר - רביע מרכא פשטא זקף-קטן

• טט - אפשר ש- וַיִּקַּח - רביע הוא כ-פרש"י לקרא 177 וְאֶת-עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ משכם ב-(ארבעה) דברים: (א) לקינו (ב) ונטלו ממוננו (ג) ושלחנום (ד) בואו עמי ... דרך שאר מלכים ליטול ביזה בראש ... אני אשווה עמכם בחלק וגו'

• טט - שש-מֵאוֹת - מרכא, מאריך - מרחיב את משמעות התיאור רֶכֶב בְּחֹר כשם שהרכב היה מובחר כך בכל רכב היה שר צבא מובחר כפי' רש"י ל- וְשָׁלַשׁם עַל-כַּלּוֹ. שרי צבאות, כתרגומו. טט - ת"א וגברין ממנן על כלהון.

וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר - סופי תבות ח'ש'ת'ב'ר' ע"פ זהו שמות בשלח, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות רכב אחד כנגד אלף מישראל, ובאו לשחת את ישראל ונשברו ומאו אין לאף שר מאומות העולם שליטה על ישראל.

שמות בשלח יד,ח: וַיַּחֲזֵק הו' אֶת-לֵב פְּרַעֲהַ מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְה:

מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף - ג' 380 + 300 = 680 = פת"ר = פשק"ר הפרש מתקע"ו = 576 - 680 = 104 = ק"ד

בשילוב בין האותיות של הגי' של המלים מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף ושל הפרש בין גימטרית המלים וגימטרית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" מתקבלות המלים פק"ד שק"ר להטעות את פרעה.

מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף - ע"פ [ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)] גימטריאת מִצְרַיִם (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות הג'ת"נה"י וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת וַיִּדְרֹף (300) מייצגת מלכות תתאה, ע"פ [אמרי נועם] ו- [יעבץ]

גימטריאת המלים זק"ף-קטן"ן זק"ף-גדול"ל עולה יס"ד מלכו"ת, אפשר שג' המלים מִצְרַיִם וַיִּדְרֹף העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעלם אל הגלוי והמביאים לכפרה ברחמי"ם (300), מ' פעמים אה"ה אהו"ה (21 + 17 = 38) עולה צד צנורות הדעת אל שם אלהי"ם במלוי אלף למד הי יוד ממ.

104 - סגיאל - שר של גיהנם. אפשר שמרמז שלא רק עוזא (שם השר של מצרים ע"פ [אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]) או שמו מצרים ע"פ [שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא,ה], אלא כמו שמובא ב-[זהו שמות בשלח] על (שמ' בשלח יד,ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-[תיקוני זהר סט ק"ב] ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא (ברי' ד' ז,ה) אבִי-הַמּוֹן העולה טיפ"ה.

שמות בשלח יד,י:

וּפְרַעֲהַ הַקָּרוֹב נִישָׂא בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מֵאֵד וַיַּצַּעְקוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-ה':

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי מצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – טרחה – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצגה פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י (י) וּפְרָעָה הַקָּרִיב - היה לו לכתוב 'קרבי', ומהו הקרבי? הקרבי עצמו, ונתאמן לקדם לפנייהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' בשלח ויהי ב). דבר אחר: **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תַּנְחֹמָא (בשלח יג)**. **וַיִּצְעֲקוּ** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, סג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **וְהִנֵּה** - מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מִצְרַיִם** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסַּע אַחֲרֵיהֶם** - בלב אחד כאיש אחד

שמות בשלח יד, יג: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ
הַתִּנְצְבוּ וְרֵא וְאֵת-יְשִׁיעַת ה' אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה לְכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת-מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרֵאֲתָם עוֹד עַד-עוֹלָם: אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ – זרקא סגול, בתפקיד של תוספת מהענין על הענין **אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ**.

א' אמר להם משה היום שרת עליכם רוח הקדש, שאין יציבה בכל מקום אלא רוח הקדש שנאמר **ראיתי את ה' נצב על המזבח (עמוס א, ט)** ועוד דוגמאות.
ב' ... התפלל משה באותה שעה והראה להם המקום תורמיות תורמיות כתות של מלאכי השרת עומדין לפנייהם כענין שנאמר **... מלמט ב' ז' וַיִּהְיֶה אֱלִישֶׁעַ וַיֹּאמֶר ה' פָּקַח-נָא אֶת-עֵינָיו וַיִּרְאֶה וַיִּפְקַח ה' אֶת-עֵינָיו הַנְּעֹר וַיִּרְאֶה וְהִנֵּה הָהָר מֵלֵא סוּסִים וְנִכְבֵּשׁ אֵשׁ סְבִיבֹת אֱלִישֶׁעַ:** וגו' המכילתא מביאה ראייה ל- **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם אַל-תִּירְאוּ** מגלוי נעלם רוחני בימי אלישע. **הַתִּנְצְבוּ וְרֵאוּ** הדומה ל- **וַיִּפְקַח ה' אֶת-עֵינָיו הַנְּעֹר וַיִּרְאֶה**. טט – לענ"ד, ע"פ הדוגמא של המכילתא הזרקא מביאה כאן להסרת מגבלה, גלוי נעלם. **הַתִּנְצְבוּ** - רביעי, ע"פ מכילתא, תרגום יוב"ע, תרגום ירושלמי אמר משה רבנו לארבע הכתות בעם (שרצו ליפול לים, לשוב למצרים, לעשות מלחמה, לצוות כנגדן) להפסיק ממעשיהם ולראות את ישועת ה' ראה הסבר דומה **במדבר בלק כב, לא וַיִּגַּל ה' אֶת-עֵינָיו בְּלֶעָם**

שמות בשלח יד, יד: ה' יִלְתָּם לְכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן: פ
וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן – טפחא, סלוק. משה רבנו מורה לעם **וְאַתֶּם** – טפחא (א) בתפקיד פותח טפח להתאפיין מ- **תַּחֲרֹשׁוּן** – סלוק, מגביל את הצעקה להיות תפילה חרישית שבלב, ענין תפלה או בקשה מרומז בס"ת **וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן – נ"ם**, כגון בפיוט הושענות **מחזור ויטרי סימן תד** למען אברהם שלם בכל מעשים. המנוסה בעשרה ניסים. כשר מלאכים נם יוקח נא מעט מים.
וְאַתֶּם – טפחא (ב) בתפקיד התפשטות האפיון אלפניו ללמד על הכתוב לפניו, מתוך הבקשה ההחרישית לאפשר התבוננות עמוקה במעשה בורא כל עלמין ומנהיגם כרצונו **ה' יִלְתָּם לְכֶם** תבנית טעמי **(בראשית א, א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים**

שמות בשלח יד, כא:
וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיַּוֹלֵךְ ה' אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזְרָה כָּל-הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה וַיִּבְקְעוּ הַיָּם: (שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו) ... מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו המים. [מהרז"ו על שמ"ר כא ו] ... ואחר ששם הים לחרבה אין עוד מקום לבקיעה על כן דורש ע"פ מידה ל"א (מוקדם והוא מאוחר בענין) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעוּ הַיָּם ואח"כ **וַיַּוֹלֵךְ ה' אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזְרָה כָּל-הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה** כמו שכתוב לעיל **(שמות בשלח יד, טו) וְאַתָּה הָרַם אֶת-מִטְוֶה וַיִּטֶּה אֶת-דָּרְךְ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעוּהוּ**. והם שני כתובים המכחישים זה את זה והכריע ע"פ מידה ל"א שעיקר הבקיעה ע"י משה ומה שכתוב ויולך לענין ששמהו לחרבה אחר שנבקע. **[אור החיים]** על **[שמ"ר כא, ו]** ... וע"כ מוכרח לומר שפירוש הכתוב הוא יט משה וגו' וכבר הולך ה' וגו' (טט) – לפני הטיית משה ידו דאם לא כן בלשון אור החיים אין היכר לקריעת ים סוף שהייתה ע"י משה) וישם את הים לחרבה (טט) ע"פ אור החיים - שהרוח הקפיאה הים כולו או חלקו התחתון) ולזה כשנטה ידו בקעו המים, וכפי זה תכף לנטיית ידו נבקע הים (החלק העליון). **(שמ' בשי' יד, כא) וַיֵּט** – קדמא, כעין מידה ל"א לרבי אלעזר בר רבי יוסי הגליל מוקדם והוא מאוחר בענין.

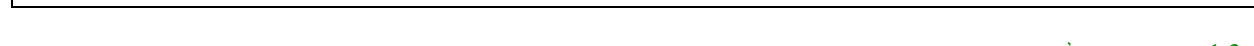
לפי מהרז"ו סדר האירועים היה א' ויט משה ב' ויבקעו המים (היינו הכתוב מאוחר ארע תחילה) ג' ויולך ה' רוח קדים לפי אור החיים סדר האירועים היה א' ויולך ה' רוח קדים ב' ויט משה (היינו הכתוב מוקדם ארע מאוחר) ג' ויבקעו המים כמו-כן קדמא מרמז אל הכתוב לפניו **(שמ' בשי' יד, טו) וְאַתָּה הָרַם אֶת-מִטְוֶה וַיִּטֶּה אֶת-דָּרְךְ עַל-הַיָּם וַיִּבְקְעוּהוּ וַיִּבְקְעוּ הַיָּם בְּפִצְצָה: (שמ' בשי' יד, כא) מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַיָּם** - מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין ידו על הים הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה

[שמות רבה (שמ"ר) בשלח כא ו] ... כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקרע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג) מולך לימין משה וגו', מיד ראה להקב"ה וברח שנאמר (תהלים קיד) הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד, וגו' ראה (שמ' בשלח טו, ו) יִמְיָנוּ ה' נְאֻדְרֵי בִפְחַ יִמְיָנוּ ה' תַּרְעֵץ אֹנִיב: (שמ' בשלח טו, יב) נְטִיתָ יִמְיָנוּ תְּבַלְעֵמוּ אֶרֶץ: נְטִיתָ יִמְיָנוּ מונח זקף-קטן, במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני ימין

(שמ' בשי' יד, כא) וַיַּוֹלֵךְ ה' אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזְרָה כָּל-הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת-הַיָּם לַחֲרֵבָה
[שמ"ר בשלח כא, ו] ... אמר לו הקב"ה לא קראת מתחלת התורה מה כתיב (בראשית א) ויאמר אלהים יקוו המים אני הוא שהתנית עמו, כך התנית מתחלה שאני קורעו שנאמר וישב הים לפנות בוקר לאיתנו לתנאו שהתנית עמו מתחלה, **וַיַּוֹלֵךְ ה' אֶת-הַיָּם** – מונח מונח פסק תלישא-גדולה, אפשר כי כאן שלושה ענינים מעניני תלישא-גדולה כגון עקירה, שיעור חציצה מחיצה ועוד. ע"פ שמ"ר תלישא-גדולה ירמו על התנאי שהתנה הקב"ה עם הים ועם כל מי העולם בשעת הבריאה שבשעה שהקב"ה ירצה הים והמים יבקעו היינו ישנתה טבעם (יתלשו / יעקרו מטבעם) ואח"כ כאשר הקב"ה ירצה שוב ישנתה טבעם ותפסק בקיעתם. **וַיִּבְקְעוּ הַיָּם: [שמ"ר בשלח כא, ו]** ... אינו אומר ויבקע הים אלא **וַיִּבְקְעוּ הַיָּם: מלמד שכל המים שהיו בכל המעיינות ובבורות ובכל מקום נבקעו שנאמר ויבקעו המים, וכן בשעה שחזרו חזרו כל המים שכה"א וישובו המים, וַיִּבְקְעוּ הַיָּם: – טפחא סלוק, טפחא רבוי שכל המים בכל מקום נבקעו.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **מצות ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; זולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות



1.3 שמות בשלח יג,יז

שמות בשלח טז,א:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין אֲשֶׁר בֵּין-אֵילָם וּבֵין סִינַי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם - פשטא זקא-קטן, ג"א קדמא זקא-קטן וכנראה טעות דפוס.

וַיָּבֹאוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-סִין - אולא-גרש מהפך פשטא זקא-קטן, אפשר כי אולא-גרש ירמז על כי באופן מסוים חלקם גרשו עצמם מלימוד התורה שנתנה להם במרה. אבל תבנית הטעמים אולא-גרש מהפך פשטא זקא-קטן יש לה תפקיד של יצא להקל ולא להחמיר וזה כפי **מכילתא דרשב"י** סוף פרשה א' - (מתיהס ל-טו,כו) **ויחנו שם על המים**. ומה תלמוד לומר ויחנו שם על המים מלמד שהיו עוסקים בדברי תורה שנתנה להם במרה.

שמות בשלח טז,ב:

וַיִּלְכְּדוּ וַיִּלְאוּנוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן בַּמִּדְבָּר:

וַיִּלְכְּדוּ כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן - אולא-גרש ... תביר, תבנית טעמים של כעין יצא להקל ולהחמיר.

לְהַקְלֵם כְּפִי רַשׁ"י - לפי שכלה הלחם, וכפי **התורה"מ** כי תלונתם הייתה בדין כי אזל הלחם,

התורה והמצוה - (טז,ז) - התלונה שלא הכין מזונם במדבר היתה צודקת ... דיהיב חיי יהיב מזוני... ואם מנע מזונם זה נגד כבודו הגדול... ולכן שמע ה' תלונתם שהיתה בדין

להחמיר ע"פ **המכילתא** רבי יהושע אומר היה להם לישראל להמלך בגדול שבהם מה נאכל ואמרו דברי תרעומת וגו'

כָּל-עֵדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-מִשְׁחָה וְעַל-אֶהָרֶן - דרגא תביר מרכא טפחא - קבוצת פרטים קשורים שעל כולם חל ענין המדבר **התו"מ**

(טז,ח) ... שכפרו בטובת ה' מוציאים מבית עבדים ובנפלאותיו, ואם שיחסו מעשים אלו למשה ואהרן מצד זה שחשבו שהוציאו אותם מדעתם ולרעתם

שמות בשלח טז,ג:

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד-ה' פֶּאֶרְץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבְּשָׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשֹׁבַע כִּי-הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-הַקְּהָל הַזֶּה בְּרָעָב: ס

מִי-יִתֵּן מוֹתָנוּ - קדמא מהפך - יקדים מותנו - מהפך - (א) וזה הפך מכוונתם לחיות; ההמתה דווקא ע"י **בְּיַד-ה'** - פשטא, בשעת הנסים הגלויים, בשעת הגאולה, **מכילתא** בשלשת ימי אפלה של מצרים ואולי הערב-רב השפיע לומר שהיה להם להיענש עם המענים, הקרבן הוא האשם בענויו. צריך עיון מה מוסיף טעם קדמא על הכתוב המפורש.

פֶּאֶרְץ מִצְרַיִם - מונח זקא-קטן, **בְּשִׁבְהֵנוּ עַל-סִיר הַבְּשָׂר** - פשטא מונח זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים. האם הוא מציין את התבנית של חיי עם ישראל בגלויות השונות כעין דבר החוזר וקורה - השתקעות בגלות של סיר בשר ולחם לשובע, שלמרות הגזרות מתאושש ופרנסתו מצויה ואז יש כאלו שישמן ישורון ויבעט ושוכחים שהגלות היא אמצעי ולא מטרה לעצמה.

שמות בשלח טז,ד - ה: [ד] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לְכֶם לֶחֶם מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּלְקְטוּ דָבָר-יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם-לֹא:

[ה] וַתִּהְיֶה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וַתְּחַכְּנוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַתִּהְיֶה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

(קיסר - סלוק) **וַתִּהְיֶה בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי** - פשטא מונח זקא-קטן **וַתְּחַכְּנוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** - מונח אתנה

תבנית הטעמים בראש הפסוק (קיסר - סלוק) פשטא מונח זקא-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** - על **לְמַעַן אֲנִסְנוּ הַיֵּלֶךְ בְּתוֹרַתִי** - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, או כולם מצטרפים לענין, ללמד שתורתו בשלב זה במדבר התבטאה בכ-**פרש"י** אם ישמרו מצוות התלויות בו (במן) שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת ללקוט

(קיסר - אתנה) **וַתִּהְיֶה מִשְׁנֵה** - מונח זקא-קטן, **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם**:

תבנית הטעמים באמצע הפסוק (קיסר - אתנה) מונח זקא-קטן ותוכנו תיאור, ואחריו פעולה, מתאים ללימוד אלפניו ולאחריו. **אלפניו** - על **וַתְּחַכְּנוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ כְּפִירוֹשׁ שִׁפְתִּי"ח** (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. **טט** - יום יום היינו חמישה ימים עד יום הששי, סה"כ חמישה עומרים. בפשט יהיה מובנו שביום ששי הביאו חמישה עומרים כנגד חמישה עומרים מיום א' עד יום ה'. לכן הלימוד אלפניו, ללמד כי ביום ששי לקטו רק עומר כבימים א' - ה' בשבוע, הלימוד לאחריו על התוכן **עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם** הוא **וכפרש"י** על **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה, כפל על הליקוט היומי.

וַתִּהְיֶה מִשְׁנֵה רַשׁ"י - ליום ולמחרת

מִשְׁנֵה - על שהיו רגילים ללקוט יום יום של שאר ימות השבוע (ג) ואומר אני **אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַתִּהְיֶה מִשְׁנֵה** לאחר שיביאו ימצאו משנה במדידה על אשר ילקטו וימדדו **יוֹם וַיּוֹם**, וזהו ו"ל **לקטו לחם משנה** (**שמות בשלח טז,כב**) בלקיטתו היה נמצא לחם משנה וגו'.

שִׁפְתִּי"ח (ג) - כלומר ולא משנה של כל השבוע דהיינו עשרה עומרים כמובן מן הכתוב. ראה בבלי ביצה ב,ב, בבלי ביצה כד,ב, כה,א עיקר עשוי לאכילה אז אפשר לטלטל

שמות בשלח טז,ה: הַיּוֹם הַשְּׁשִׁי וַתְּחַכְּנוּ אֶת אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וַתִּהְיֶה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-יִלְקְטוּ יוֹם וַיּוֹם:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותו האמנותי – ההלים ק"ט, שם: המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **המצות ההשערת**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – רבוי; **המקף** פשטא – מוציא ממשש; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מוציא; **תבר** – מחלק, מבעט, לא ממש; **טפחא** = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב"ש שעשיר לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' יצמאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שיעור; **מחיצה**, **עיריה**, **שגגה** = שכהה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור; **מחיצה**, **עיריה**, **שגגה** = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י והיה משנה – ליום ולמחרת. **משנה על אשר** היא רגילין ללקוט **יום יום** של שאר ימות השבוע. [אומר אני: **אשר יביאו והיה משנה** – לאחר שביבאו, ימצאו בו **משנה** במדידה **על אשר ילקטו** וימדו **יום יום**; וזהו "לקטו לחם משנה" (להלן, כב) – בלקיטתו היה נמצא לחם משנה; וזהו "על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומיים" (להלן, כט) – נותן לכם ברכה, 'פוישון' (בלעז), בבית, למלאות העומר פעמים, ללחם יומיים].

טט – יום – מרכא פסק, יום סלוק – התבנית מאפיינת את "על אשר-ילקטו" היתור לרבות שלפניה, שבימים א-ה בין יום שהרבו בין יום החסירו הושוו במדידה לעומר לגולגולת. ביום הששי (לכבוד השבת) לא משנה מה הביאו, לאחר שהביאו מצאו עומר משנה לגולגולת (היינו שני עומר). הפסק מפריד בין לקיטת יום א-ה שבמדידה הושוותה לעומר לגולגולת לבין לקיטת יום הששי שבמדידה הושוותה לשני עומר לגולגולת.

ראב"ע מקוצר והיה בין הששי. ופלא המן גדול מכל פלא, בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה; כי רובי הפלאים הם לעתם. ועשרה ניסים יש בו: האחד – ירידתו, והשני – היותו סביב למחנה לבדו, והשלישי – העתקו עמהם ממסע אל מסע, והרביעי – שימס בחום השמש על הנשאר ולא ימס אשר לקטו (ראה להלן, כא), והחמישי – "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר" (להלן, יח), והששי – ומשנה ביום הששי (ראה להלן, כב), שביעי – ולא הבאיש לילה ויום (ראה להלן, כד), שמיני – ושני מטעמים יש לו, הוא התשיעי; כי כן הכתוב במקום אחד אומר "כטעם לשד השמן" (במ"א, ח), וכתוב אחר אומר "כצפחית (בנוסחתי: כצפחית) בדבש" (להלן, לא). והנכון, שהוא כצפחית אם איננו מבושל; רק המבושל בפרור – "כטעם לשד השמן". והענין העשירי – שעמד לדורות ולא הבאיש (ראה להלן, לג-לד).

שמות בשלח טז, ה: והיה בין הששי והביאו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום ויום: ספר **חידושי הר"ם (פרשת בשלח)** עמ' נ"א, ר"ח ניסן תר"ב: "...עלה בלבי מחשבה שזיכני השי"ת לחוש בכל יום ויום דבר בפרשת המן ומילא הפרנסה שיזמין לי השי"ת תהי מהתורה הקדושה... וכן אמר הילל ברוך השם **יום ויום** שבכל יום יש התחדשות, שנאמר חדשים לבקרים וכו' (רבה אמונתך) ולכל אדם כפי הצורך לו לעבודתו את השי"ת **ליקוטי הרה"ק מרימינוב, חלק מנחם ציון-תודעה**... הרה"ק מרימינוב עשרים ושתים שנה דרש-דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן, **בבלי יומא ע"א**,... שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא ירד להם מן פעם אחת בשנה... עמד ופסק מעותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום... נמצא כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים וגו'.

טט – ל-**ראב"ע יום ויום** פסק **יום יום** – מדגיש בעבור שעמד זה הפלא ארבעים שנה בתמידות ב-עשרה ניסים יש בו: כל שבוע אותה קביעות, חמישה ימי ירידה ומדידת עומר אחד לגולגולת, יום הששי – ירידה ומדידת שני עומר לגולגולת. וע"פ **חידושי הר"ם בשלח** בכל יום יש לחוש התחדשות במן וזה ההתחדשות בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה. וב**פנים מאירות** (או יפה עיניים ראה להלן) כתב ואין יום דומה ליום אבל המן עומד כל יום באותה התחדשות, אותו טעם, ועד היום עומד לדורות יום יום, לא מבאיש ומחכה להתגלות בגאולה בקרוב בימינו, אמן

יום ויום – מרכא פסק סלוק, רבוי בקשות, כל יום בקשה חדשה בשביל דבר אחד בעבודת ה' והפועל היוצא בפרנסה. דומה לו בק"ש ה' פסק **אחד**, רבוי גלויי מידות ה' והם כולם מאוחדים בה' אחד. אף שבשמע הפסק גם משמש כהפרדה בין אותיות אהו"י אות ה"ה בשם הוי' ואת אל"ף באחד.

שמות בשלח טז, ו: ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל לָרֹב וַיִּדְעֻם כִּי הִ' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: **רמב"ן** (ו-ז) **לָרֹב וַיִּדְעֻם כִּי הִ' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם** – ולא אנחנו המוציאים אתכם משם, ... ודע כי יש **במן** ענין גדול, רמזוהו רבותינו, אמרו במסכת יומא (ע"ב), "לחם אבירים אכל איש" (תה' ע"ב, כה) – לחם שמלאכי השרת אוכלין; דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי ישמעאל: טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי" (דב' ט, ט)? ! אלא "לחם אבירים" – לחם שנבלע באבירים. והענין הזה שאמר רבי עקיבא הוא, שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, וכן דרשו (שמ"ר לב, ד): "ואתה מחיה את כולם" (נחמ' ט, ו) – אתה מְחִייה לכולם; ועליו נאמר "ומתוק האור" (קה' י"א, ז), – ששיגו בו טוב טעם. והמן הוא מתולדות האור הזה העליון, שנתגשם ברצון בוראו יתברך, ונמצא שאנשי המן ומלאכי השרת ניוזנין מדבר אחד. (כעין **שוויון** במה ניוזנים) ראה (**שמות בשלח טז, ו**) **וַיִּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ** – קדמא ואולא במלה אחת)

ורבי ישמעאל תפשו, מפני ששם קיומם בדבר המתגשם מתולדות האור, [שיקרא לחם]; כי הם קיומם באור העליון עצמו! ומפני זה היו מוצאים **במן** טעם כל מה שירצו, כי הנפש במחשבתה תרבה בעליונים ותמצא מנוח חיים ותפק רצון מלפניו (ע"פ משלי ח, לה). (ואילו ר"ע אמר שקיום מלאכי השרת בזיו השכינה, ולפי ההמשך אלו שתי מדרגות (א) קיום באור העליון עצמו זהו זיו השכינה (ב) קיום בדבר המתגשם מן זיו השכינה)

ואמרו במכילתא (מכיל' בשלח ויסע ד): "היום לא תמצאוהו" (להלן, כה) – רבי אלעזר חסמא אומר: היום אי אתם מוצאים אותו, אבל אתם מוצאין אותו לעולם הבא. וזה יסכול שני פירושים: שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא תגיע מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא; כמעלת דור המדבר, שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו (מכיל' בשלח שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו, שהוא המן. ויותר נכון שנאמר, שרמז הכתוב לדברי רבי אלעזר חסמא במלת "היום", שבני העולם הבא יהיה קיומם ביסוד המן, שהוא הזיו העליון, כמו שאמרו (ברכות ז, א): אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם והם נהנין מזיו השכינה – שבני העולם הבא יתקיימו בהנתינתו מזיו השכינה, בהדבק בו בעטרה שבראשם. והעטרה היא המדה הנקראת כן, שאמר בה הכתוב "יהיה ה' צבאות לעטרת בני" (יש' כח, כה), ובה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמו" (שה"ש ג, יא) – רמזו על קיום בני העולם הבא, ורמזו על עיקר המן. ואמר הכתוב "ויצו שהקים ממעל ודלתי שמים פתח. וימטר עליהם מן האכול ודגן שמים נתן למן. לחם אבירים אכל איש" (תה' ע"ב, כג, כה), וכן אמר (לחם שמים ישיבים" (תה' קה, מ) – שנראה מזה שהיה הדגן הזה בשמים, והורידו להם בפתחת דלתיו. והוא מה שפירשתי, שנתגשם האור, כי באור העליון יאמר הכתוב כלשון הזה: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (יה' א, א). או שכבר היה בשמים, כמאמרם (משנה אבות ה, ו), שנברא בין השמשות.

לָרֹב וַיִּדְעֻם – זקף-גדול זקף גדול, **תורה שלמה**: האר"י לימד כי ע"ב שנה קודם סיום האלף הששי תחיל הגאולה, וזה שנת התשכ"ח, חדשים אחדים אחרי מלחמת ששת הימים בה זכה עם ישראל לכל ארץ ישראל ולהר הבית מקום בית מקדשנו. אפשר כי זקף-גדול זקף-גדול בין שני קיסרים מרמז לגילוי נבואי נעלה הקשור למה שקדם למשכן, למשכן ולמקדש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ד) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג; המצות ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.
... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני טעמי קיסר (בין סלוק ובין אתנה או בין אתנה וסלוק), כעין דבר החוזר וקורה או היקש או בנין אב
זקא-קטן – מונח זקא-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מדה מל"ב מדות ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד מענין מסוים וחל על כל האחרים מאותו ענין

1.4 שמות בשלח יג, יז (התשע"ד)

שמות בשלח יד, כד: וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקָר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעֹמֹד אֵשׁ וַעֲנַן וַיִּהְיֶה אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם: רש"י ... נִתְּהָם – לשון 'מהומה'; 'אשטורדישון' בלעז; עירבבם, נטל סיגניות שלהם (ראה תנח"ך בשלח כג). ושינוי ב'פרק רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי' (ראה ל"ב מידות ב): כל מקום שנאמר 'מהומה' - הרעמת קול הוא, וזה (ש"א ז, א) **אב לכולם וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל בְּיַם הַיָּם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים וַיִּתְּהָם.**

שמואל א ז, ז: וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ לְמַלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל בְּיַם הַיָּם הַהוּא עַל-פְּלִשְׁתִּים וַיִּתְּהָם וַיִּצְנְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל:
אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (ש"א ז, א) וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׂוּ - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבסיפא של הפסוק וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל וע"כ ... וַיִּתְּהָם אפשר כי תבנית הטעמים של הרישא של פסוק (שמות בשלח יד, כד) וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֶּקָר וַיִּשְׁקֶף הוּא אֶל-מַחֲנֵה מִצְרַיִם - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין בנין אב מרמזת על דרשת בנין אב, שבכרייתא דל"ב מידות נדרשת מ- (שמואל א ז, א).

מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ה ... וַיִּתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם, הממן ערבבן נטל סגניות (מכילתא דרבי שמעון: נטל סגנין, ריב"א: נטל אצטגנינות, ספר הערוך נטל סגנינות היינו חכמה ודעת; פירוש ר' עובדיה מברטנורא על רש"י סגנון וראשין, טט - היינו מפקדים) שלהם ולא היו יודעים מה הם עושים. ד"א וַיִּתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם אין הממה אלא מגפה כענין שנו' וַיִּתְּהָם מְהוּמָה גְּדוֹלָה עַד הַשָּׁמַיִם: (דב' ואת' ז, כג), טט – מהי מגפה? רמב"ן בדב' מפרש יאבדו ביד ישראל בשלבים. ספורנו (להלן) בשמות מפרש חלאים.

**וַיִּתְּהָם – זקא-גדול, מלת ויהם מלמדת שלושה דברים, (א) לשון מהומה, מלבי"ם שמוות: מבוכה, מלבי"ם תה' פג, הרגו זה את זה (ב) עירבוב (ג) נטילת סגנינות היינו לא היו יודעים מה הם עושים.
או (א) הרעמת קול (ב) לשון מהומה עירבוב נטילת סגנינות (ג) מגפה – ספורנו: במיני חלאים וב- **כתר יונתן** (תרגום יונתן ללשון הקדש) וישגעים**

וַיִּתְּהָם – זקא-גדול, מלמד על שלש מלחמות של מהומה מדרש שמואל (בובר) פרשה יג [ג] (ש"א ז, א) וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וגו' וַיִּרְעַם ה' וגו' וַיִּתְּהָם (פסוק שלעיל שימש לבנין אב), אמר רבי אבא בר כהנא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקדוש ברוך הוא שהוא עושה לישראל, ושלשתן עשה להם, הראשונה בימי יהושע (יהושע י, ו) וַיִּתְּהָם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו', השניה בימי סיסרא (שופטים ד, טו) וַיִּתְּהָם ה' אֶת-סִיסְרָא וגו', והשלישית בימי שמואל, (ש"א ז, א) וַיְהִי שְׂמוֹאֵל מְעַלְהָ הַעֹלָה וגו' וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל (טט) וגו' וַיִּתְּהָם, רבי סימון מוסיף תרתי (שם' בשלח יד, כד) וַיִּתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם: (זכריה יד, ג) וַיִּתְּהָם ה' הוּא תְּהִי מְהוּמָה-ה' רַבָּה בָּהֶם וגו', ולא פליגין מה דאמר רבי סימון לשעבר (טט – יש להוסיף גם לעתיד), מה דאמר רבי אבא בר כהנא לכשתבוא בהם (טט – בעמי כנען).

מדרש תהלים (בובר) מזמור יח [יח] (ירעם מן שמים ה') [ויערם בשמים ה']]. אמר ר' אבא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקדוש ברוך הוא לישראל בכניסתן לארץ ישראל, שנאמר (שם' משי' כג, כ) אֶת-אֲיִמְתֵּי אֲשֶׁלַח לִפְנֵיהֶם וְהִמְתִּיל אֶת-כָּל-הַעַם אֲשֶׁר-תָּבֹא בָּהֶם וגו', (דב' עקב ז, כג) וַיִּתְּהָם ה' אֶלְעִיָּד לִפְנֵיהֶם וְהִמְתִּיל אֶת-כָּל-הַעַם אֲשֶׁר-תָּבֹא בָּהֶם וגו', ורנן (מביאים שלוש מלחמות אחרות) ילפי לה מהכא, (יהושע י, ו) וַיִּתְּהָם ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל, [שופטים ד, טו] וַיִּתְּהָם ה' אֶת-סִיסְרָא, (ש"א ז, א) וַיִּרְעַם ה' בְּקוֹל-גְּדוֹל וגו' וַיִּתְּהָם, אמר ר' סימון עוד שתיים, (תה' יח, טו) וַיִּבְרְקוּם רַב וַיִּתְּהָם: (טט – שירת דוד על הצלתו מכל אויביו), (זכריה יד, ג) וַיִּתְּהָם בְּיַם הַיָּם הַהוּא תְּהִי מְהוּמָה-ה' רַבָּה בָּהֶם]. ר' סימון בשם ר' אבא אמר אחת לשעבר שנעשה לפרעה (טט – קריעת ים-סוף, שם' בשלח יד, כד), ואחת לעתיד לבא לגוג ומגוג (טט – זכ' יד, ג).

שם משמואל ויקרא פסח וע"ז כתיב וַיִּתְּהָם אֵת מַחֲנֵה מִצְרַיִם, ובמכילתא עירבבם והממם ונטל סיגניות שלהם. (טט – כנראה על מלת סיגניות במשמע של חכמה ודעת כצוטט מספר הערוך לעיל מלמד את הדבר הבא) ומזה נשאר לדורות שבינו"ט זה נתוספה הדעת בכני ישראל וניטלה הדעת מאויביהם ושונאיהם אשר רדפום: נציע כאן הסבר להעברה זאת. במכת בכורות נאמר (שם' בא יב, ג) וַעֲבַרְתִּי בְּאָרְץ-מִצְרַיִם בְּלַיְלָה הַזֶּה – מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד גורע מהענין ו/או מוסיף מהענין על הענין. לפי מפרשי מדרש שמות רבה סגולת הלילה הזה הייתה שהקב"ה בעצמו הצילם מקטרוג והעביר הדין מהם למצרים, היינו שגרע מחובת ישראל והוסיף זאת על חובת מצרים. ע"י הגריעה מדינים הם הפכו לבריות חדשות שאיפשרה להם לדבוק בה' ובזכות הליכת בני ישראל אחריה' למצרים ולתוך ים סוף גדלה חיבתן לפניו עד שגם נטל הדעת מאויביהם ושונאיהם והוסיף הדעת בכני ישראל.

שמות בשלח יד, כה: וַיִּסַּר אֶת אֶפְרַיִם מִרְפַּבְתָּיו וַיִּנְתְּהוּ בְּכַבְדָּתָּ נִיאֲמַר מִצְרַיִם אֲנוֹסִה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: פ' כ"י כנראה כאן במונח דהא (שהרי) - **מכלתא בשלח פ' ה אמרו מי שעשה להם נסים במצרים הוא עושה להם על הים נסים. המצרים הודו שה' שנלחם בהם במכות מצרים חוזר ונלחם במים סוף.
רש"י בא לישב את הלשון **במצרים** והרי פה זה על ים סוף **רש"י נלחם להם במצרים** (טט – אל תקרא מצרים אלא) מצריים, ד"א **במצרים** בארץ מצרים שכשם שאלו לוקים על הים כך לוקים אותם שנשאר במצרים.
מכלתא בשלח פ' ה רבי יוסי אומר במכות כמות שהיו לוקים אלו על הים כך היו אלו שבמצרים לוקין והיו רואים אלו את אלו. ולא במצרים בלבד אלא בכל המצירין להם לישראל לדורות.
מפני ישרא'ל כ"י ה' – ... זקא-קטן ... זקא-קטן, פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר שחוזר וקורה (א) נלחם במכות מצרים וחוזר ונלחם בים סוף (ב) נלחם בעת ובעונה אחת בים ונלחם בארץ מצרים (ג) כשם שה' לחם במצרים כך נלחם בכל המציריים להם בכל הדורות.**

נלחם להם – מרכא טפחא – יתור לרבות לחימת ה' לטובתם של ישראל, מים סוף לכל החוזר וקורה שלעיל, וזה מאופיין ע"י **במצרים ככעין לשון נופל על לשון מצרים – מצרים.**

במצרים – סלוק, מגביל, בני ישראל והמצריים היו בעת ובעונה אחת בתוך ים-סוף, והמצרים ראו שרק בהם מהומה על כל ככעין לשון נופל על לשון מצרים – מצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנחז, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיש' – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

משמעויותיה כפי שהוסבר ב- (ש' בשלח יד, כד) ואילו בני ישראל הלכו בלי להפגע (היצי כהן).

טט – ובשירת הים מתבטאות הדרשות על הנאמר בפסוקים כגון **שמות בשלח יד, כד - כה**: מלחמת ה' במצרים למשל בפסוק **שמות בשלח טו, ז: וַיִּבְרַח אֱוֹנֶיךָ תַּתְּחִיל קַמְיֶךָ תִּשְׁלַח תְּרַנְּךָ יֹאכְלֶמוּ פִקְשׁ:**

רש"י וַיִּבְרַח אֱוֹנֶיךָ, אם היד בלבד רועצת האויב כשהוא מרוםם ברוב גאונו אז יהרוס קמיו ואם ברוב גאונו לבר אויביו נהרסים ק"ו כששלח במ חרון אף **יֹאכְלֶמוּ**; טטוד"ל **רש"י** פירש **תְּרַנְּךָ** – חרון אף (האם חרון אף הוא כמו אף וחמה שהם שנים מחמישה חובלים) **בעל הטורים ... תִּשְׁלַח תְּרַנְּךָ, מְבַצְרֵיָם תִּשְׁלַח (מ"ב ת; ז)** (טט – נבואת אלישע לחזאל), מלמד כמו שלקן הם על הים כך לקן במצרים והרס מבצריהם, וגו'; טטוד"ל – **בעל הטורים** פירש **תְּרַנְּךָ** – לוקים על הים, לוקים על היבשה – במצרים גופה **אור החיים**. **תִּשְׁלַח תְּרַנְּךָ יֹאכְלֶמוּ פִקְשׁ**: פירוש לא שאתה צריך לרוב גאונו להרוס אותם אלא הגם שיכול אתה לשלח חרון אחד שלך ויהיה נאבד כקש:

טטוד"ל – **תִּשְׁלַח** פשטא **תְּרַנְּךָ** מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני החרון, ע"פ **רש"י** שני סוגי חובלים מחמישה (ש"ר תשא פר' מא), ע"פ **בעל הטורים** חרון אף בים וביבשה, ע"פ **אור החיים** היה מספיק חרון אחד ואף-על-פי שלח במ חרון לרוב להפליא במ מכותיו.

ודומה להם: **דברים עקב ט, יט: כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה אֲשֶׁר קִצַּף הוּא עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע ה' אֱלֹהֵי גַם בַּפֶּעַם הַהוּא: שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מא ... כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה**, חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו אף וחמה אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה שנאמר (שם /תהלים/ קו) ויאמר להשמדים לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו,

כִּי יִגְרַתִּי – מונח רביעי, בתפקיד חמשה מלאכי חבלה היו שם, אף וחמה וקצף והשמד והשחת, **מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן (במלה אחת),

מִפְּנֵי – מהפך מחמשה להותיר לשניים ע"י אותה שעה באו שלשה האבות ועמדו בשלשה מהם נשתיירו **הָאֵף וְהַחֲמָה** אמר משה רבון העולמים בבקשה מכסא כבודך עמוד אתה באחד ואני באחד שנא' (תהלים ז) קומה ה' באפק, ואני אעמוד בחמה

בבלי נדרים לבא ... והכתוב: (דב' עקב ט, יט) כִּי יִגְרַתִּי מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחֲמָה; (טט – זקף-קטן בתפקיד שתיים) (טט – א) תרי (טט – שני מיני) חימה הווי. (טט – ב) ואיבעית אימא: גונדא (טט – גדוד) דחימה. טט – **וְהַחֲמָה** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל, נאמר בלשון יחיד חמה, ונדרש גדוד – הרבה אופני חמה)

שמות בשלח טו, א: רש"י (א) אָז יֵשִׁיר-מִשֶׁה - אז, כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה. וכן "אז ידבר יהושע" (יהו' יב); וכן "ובית יעשה לבת פרעה" (מ"א זח), - חשב בלבו שיעשה לה; אף כאן: ישיר - אמר לו לכו שישיר, וכן עשה: ויאמרו לאמר: אשירה. וכן ביהושע, כשראה הנס, אמר לו לכו שידבר, וכן עשה: "ויאמר לעיני כל (לפנינו ללא כל' ישראל" (יהו' יב); וכן שירת הבאר, שפתח בה "אז ישיר" (במ' כא, יז), פירש אחריו: "עלי באר ענו לה" (שם); **אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה (מ"א יא, ז) - פירושו בו חכמי ישראל (שבת נו, ב): שבקש לבנות ולא בנה; למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה; זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו (סנה' צא, ב): מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה; וכן בכלום, חוץ משל שלמה, שפירושהו: ביקש לבנות ולא בנה (ראה שבת נו, ב).**

מלכים א יא, ז: אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בְּמָה לְכַמוֹשׁ שֶׁקָּץ מוֹאָב בְּיַד אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם וְקִלְמָד שֶׁקָּץ בְּנֵי עַמּוֹן: מוֹאָב בְּיַד - זקף-קטן זקף-גדול, ג' המלים $256 = 207 + 49$, הפרש בין ג' זקף-קטן זקף-גדול (576) ובין ג' המלים המוטעמות $320 = 207 - 576$ – ר"ז של תיקון 49 – מ"ט שערי טומאה למ"ט שערי טהרה

אפשר כי תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול המטעימה את התוכן **מוֹאָב בְּיַד** מרמזת כי שלמה המלך במחשבתו ובפעולותיו, שלמראית עין מתוארות בשלילה (ירושלמי סנהדרין פ"ב, בבלי כא, ב), שמות רבה וארא פר' ו ירבה נשים שהטו את לבבו, ירבה סוסים, הרהור אחר מדותיו וגזרותיו של מ"ה הקב"ה, פעל לברור קדושה ואורו של מלך המשיח כהמשך לנאמר ב-**בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פה (בראשית וישב לח, א) וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיִּרְדּוּ יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו** הקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח והגמטריות הבאות מ-אוצר הג' של הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל מלמדות על כך.

256 – נר"ן (עלי ראשי), (טט – גם נ'טריה ר'חמנא ו'ינצריה (ישמרהו ה' ו'ינצרהו) מכוון למלך המשיח המתואר) ענ"י [מלא כזה] ע"ן נו"ן יו"ד (טט – ורוכב על חמור) (טט – האמור להלחם בלבן) הארמ"י [בעה"ט תולדות] הרמא"י [בעה"ט תולדות] ויר"ם קרן לעמו (טט – ופיץ דעת תורה) זמ"ן נק"ט ר"ת זרעים מ'ועד נ'שים נ'זיקין ק'דשים ט'הרות] – [תיקוני זוה"ק דף ה']

(טט – וידמה ל-) חזקיהו מל"ך יהוד"ה **בבלי סנהדרין צד, א ...** ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנהריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך – לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך – תעשהו משיח? לכך נסתתם. (טט – ויש ללמוד מחזקיהו שהמשיח יאמר שירה כמו משה רבנו)

320 – יש"י (טט – אביו של דוד ממנו יבוא המשיח), (טט – מתקן הקירור והספק שמביא עמלק אשר) קר"ך בדרך [בעה"ט תצא] ומתקן ש"ך ניצוצי הדין (ספר נגיד ומצוה ל"ח ע"א) מנח"ם ב"ן חזקיהו (שמו של מלך המשיח – סנהדרין ח"צ ב') (טט – וכתב ב-) **ספר נצח ישראל פרק כו ...** וכן אמרו בפרק חלק (סנהדרין צח ב) **מנחם בן חזקיהו שמו, שנאמר (איכה טו, א) כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי. ואין ספק כי המשיח הנפש הוא המחזיק אחד מחולשתו, ולפיכך נקרא המשיח 'מנחם בן חזקיהו'. וזהו חס"ד אברה"ם** (טט – וכתב ב-) **מעשי למלך הלכות בית הבחירה פ"א** (עיין ירושלמי פ"ב דברכות ומדרש רבה איכה על פסוק (איכה טו, א) **כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי** עיין בפירושו מחנה חיים על תהלים דמשיח נוסריקין מנחם ש'למה י'דידי' חזקיהו)

איכה א, טז: על-אַלְהוֹ אֲנִי בּוֹכֶיָה עֵינַי ו עֵינַי יִרְדּוּ מֵיָם כִּי-רַתַּק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נְפָשֵׁי הֵיוּ בְנֵי שׁוּמְמִים כִּי גִבַר אוֹיְבֵי ס בתורת הסוד השכינה בוכה על הגזרות ובזכותה המנחם מגיע לארץ אנפין הממשיך עין חסד בלבד (הרב סנדר ארלנגר נר"ו) ולזכרון לרב יוסף רפאל פאלוך בן הרב דוד משה: 256 – (ר"ת) י'וסף ר'פאל ב'ן ד'וד מ'שה; 320 – ר"ת וס"ת של יוס"ף ר'פאל"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – פחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.5 שמות בשלח יג,יז (התשע"ה)

שמות בשלח יג,יג: ניסעו מספלת ויחננו באתם בקצה המדבר:

על הכתוב נדרש ב-פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא יב - בחדש השלישי [יד] זהו שאמ' הכת' דרנניה דרנני-ג'עם וכל-נתחבתותיה שְׁלֹמֶם: (משלי ג,יז).. ביקש הקדוש ברוך הוא ליתן תורתו (ש- דרנניה דרנני-ג'עם) לישור' בשעה שיצאו ישר' ממצרים (אבל) והיו חלוקין אילו על אילו והיו אומ' ונתנה ראש ונשובה מצרימה: (במ' שלח יד,ד). מה כת', ניסעו מספלת ויחננו באתם (שמ' בשלח יג,כ), היו נוסעים במריבה וחונים במריבה,

אבל טעמי ניסעו מספלת – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע ישראֵל, היינו נסעו בקבלת עול מלכות שמים, והקב"ה שמה באמונתם בו ועוטפם בענני כבוד כנדרש ב-מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויה פתיחתא ר' עקיבא אומר אין סוכות אלא ענני כבוד שנא' (ישעיה ד,ה) וברא ה' על-פל-מכון הר-ציון וכתוב פי על-פל-פְּבֹד חַפְּהָ: אין לי אלא לשעבר לעתיד לבא מנין ת"ל (ישעיה ד,ד) וסִבְּה תְהִיָּה לְצַל-יוֹמָם ואומר (ישעיה לה,ג) ופְדוּנִי ה' יִשְׁבֹּן וְגֵבֵא צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל-רַאשֵׁי.

ויחננו באתם – מונח זקף-קטן, שתי דרשות לכאורה על הפשט. (א) שם מקום, (ב) אותיות אמ"ת ע"פ זוהר ח"ב רמז לאבות שהחננו את אמ"ת ה' בעולם, ובזכותם ניצלו ישראל מן הדין.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

וני"ל דהוא עפ"י האמור בוזהר [ח"ב מ"ז ע"א] וז"ל ההוא ליליא (היינו על הים) כנש קוב"ה לפמליא דיליה ודאין דינייהו (דנו דינים) לישראל, ואלמלא דאקדימו אבהן עלייהו דישאל לא אישתזבו מן דינא, עכ"ל. רצ"ל האבות בזכותם היו הולכים לפניהם יתקף בצאתם ממצרים, וכן הוא בזהר [ח"ב מ"ז ע"ב] בפסוק (שמ' בשלח יג,כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמֹּד עַנָּן, דא אברהם וכו', וידוע דכל האבות נרמזין בתיבת אמ"ת ראש (אלפ"א בית"א א - אברהם) וסוף (ת - יעקב, תתן אמת ליעקב) ואמצע (ת - יצחק),

אגרא דכלה במדבר פרשת מטעי ... כאשר נוסעים גם מסכות היינו מדי הסיפוק, היינו שלא השתמש בהעוה"ז כל זמן היותו בכאן רק די הסיפוק וההכרח בלבד, אזי אחר כך נוסעים גם מדי הסיפוק, היינו אחר יציאתו מן העולם, אז ויחננו באת"ם היינו אותיות אמ"ת, היינו בעולם האמת בחותמו של הקדוש ברוך הוא שם חנייתו, ולא יצטרכו לגלגולים ועונשים, והנה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמ"ת [שבת נה א] להיות אלו האותיות ראש תוך סוף באלפ"א בית"א, והנה אות המ' הוא באמצע, היינו אות המ"ם סתומה, והנה מ"ם סתומה משפטה בסוף התיבה, על כן נכתב בכאן את"ם, וז"ש למה נכתב את"ם ולא אמ"ת, וז"ש אשר בקצה המדבר, רצ"ל מ"ם כזו אשר משפטה בקצה הדבור.

ניסעו מספלת – טפחא אתנה הם כתבנית הטעמים של (דב' ואת' ו,ד) שְׁמַע ישראֵל, חיים ללא תאוות הם תנאי אחד לשלימות בקבלת עול מלכות שמים, התנאי השני נדרש מהכתוב בקצה המדבר - בקצהה – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו ואפשר גם בתפקיד שנוי הקריאה של מלת המדבר לקריאה המדבר ואז טפחא בתפקיד התפשטות ענין המדבר לכתוב לפניו, ש-המדבר אמ"ת והחי ללא תאוות מביא ל-ויחננו באתם להניח באותיות אמ"ת, לאחדות עם הבורא שחותמו אמ"ת ופורסם ע"י האבות.

כתב "דרשות התהלים" לרב אהרן זכאי הי"ו בשם "ראשית חכמה" שער הקדושה שמי שאינו פוגם בלשונו לדבר שקר, תפילתו נשמעת. וכן תקנו בסיום תפילת שמונה עשרה (טט – מציע לומר שב-בקצה המדבר – מרמזו לסיום המדבר עם ה' בש"ע) לומר "אלהי נצור לשוני מרע ושפתותי (טט – או שפתי) מדבר מרמה", כדי להודיענו שתקובל תפילתנו ברצון צריך שנזוהר מלדבר שקר ומרמה. וזהו שאומר הכתוב: אימתי (תה קמה ית) קרוב ה' לכל-קראיו ומקבל תפילתם? לכל אשר יקראוהו באמת: – שנזוהרים במדת האמת וגו'. ודובר אמת לפני (שמ' בשלח יג,כא) וְה' מביא לכדרש ב-אגרא דכלה והנה וְה' הוא ובית דינו יהודא שלים.

שמות בשלח יג,כא – כב:

[כא] וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמֹּד עַנָּן וְלַיְלָה בְּעַמֹּד אֵשׁ לְהַאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה: [כב] לֹא-יָמִישׁ עַמֹּד הָעֲנָן יוֹמָם וְעַמֹּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ

(יג,כא) לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא ... (יג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמֹּד הָעֲנָן - גרשיים מהפך פשטא, תבנית הטעמים הזאת המורכבת משתי תבניות הטעמים האלה מרמזת לדרוש בכעין קל וחומר עם כעין הגבלת דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ללמד כי הנלמד (יג,כב) כבוד הרב מוגבל להיות לכל היותר כמו המלמד (יג,כא) כבוד ה'. אבל כאן הגבלה מותנית או זמנית, כאן הגבלת הכבוד לרב המותנית ברצון הרב.

וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם – קדמא ואולא תבנית טעמים בתפקיד המרמז למלמד והוא הקב"ה, המוחל על כבודו והולך לפני בני", ואולא – הולך אחריו הנלמד הוא הרב שתבנית הטעמים של (יג,כב) לֹא-יָמִישׁ עַמֹּד הָעֲנָן - גרשיים מהפך פשטא מרמזת לדרוש כי הנלמד מוגבל בכעין "דיו". תורה תמימה הסביר דרשת ה-בבלי קידושין לבא, [כא] וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹³ ב-הערה עו) ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש (משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב) ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

משנה מסכת אבות פ"ד,מ"ב

רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חביך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים: בבלי קידושין לבא ... א"ר יצחק בר שילא א"ר מתנה אמר רב חסדא: האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - אין כבודו מחול; ורב יוסף אמר: אפי' הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: (יג,כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. אמר רבא: הכי השתא, התם הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה, (לב,ב) תורה דיליה היא? הדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: (תהלים א) ובתורתו יהגה ויליה.

תורה תמימה שמות פרק יג (כא) וְה' הִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם - מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול¹³ [קדושין ל"ב א]:

תורה תמימה הערה עו) הדמיון בזה צריך קצת באור, כי למה לא נימא כזה גם במלך שכבודו מחול ונילף ג"כ מהקב"ה שהוא מלך המלכים, וצ"ל דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש ומורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב, משא"כ כבוד המלך הוא שתהיה אימתו מוטלת על הבריות ולא שייך בזה מחילה, כי טבע הענין דורש מוראו וכבודו, ודו"ק:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצויות האמתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

שמות בשלח יג, כא - כב:

[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד עֵנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעָמֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה:
[כב] לֹא-יָמוּשׁ עָמֹד הָעֵנָן יוֹמָם וְעָמֹד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם: פ

בבלי שבת כג,ב אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. כעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

אמר רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים, הזהיר במזווה - זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית - זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום - זוכה וממלא גרבי יין. רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: תרי גברי רברבי נפקי מהכא. נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייה בר אבין. רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דבי נשא דרב שיזבי, חזא דהוה רגיל בשרגי טובא, אמר: גברא רבא נפק מהכא. נפק מינייהו רב שיזבי.

[כא] וְהָיָה - פזר, אפשר שנדרש מכאן (א) כרבא לפירסומי ניסא ע"י נר חנוכה (ב) רב הונא: הרגיל בנר - הויין ליה בניס תלמידי חכמים

דביתוהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא (שמ' בשלח יג,כב) **לֹא-יָמוּשׁ עָמֹד הָעֵנָן יוֹמָם וְעָמֹד הָאֵשׁ לַיְלָה** מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. אמר רבא: דרחים רבנן - הווי ליה בנין רבנן, דמוקיר רבנן - הווי ליה חתנוותא רבנן, דדחיל מרבנן - הווי גופיה הוי צורבא מרבנן, ואי לאו בר הכי הווי - משתמען מיליה כצורבא מרבנן.

בפסוק נמצאים רמזים אחדים לקביעת זמנים ביום. **וְהָיָה - פ' רמב"ן** ה' ובית דינו. בית דין של מטה מקדש ראשי חדשים וכך קובע את הזמנים של הבריאה ועל פיו נוהג בית דין של מעלה וה' דן את העולם לפי זמנים אלו.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמֹד - ר"ת ל' ב' ה' הם ראשי ר"ת של (דברי הימים א יב,ג) וּמִבְּנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל ופ' **רד"ק** רבותינו פירשו (יל"ש דה"א תרע"ט), שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, וזהו שאמר **לְדַעַת מַה-יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל**, וזהו **יוֹדָעֵי בֵּינָהּ לְעֵתִים**, כלומר: לזמני העולם; שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות.

בְּעָמֹד עֵנָן - ג' = 122 + 170 = 292 עולה בזמ"ן נ"ץ חמ"ה
בְּעָמֹד אֵשׁ - ג' = 122 + 301 = 423 עולה שקיה"ח (ר"ת שקיעת החמה)
בְּעָמֹד אֵשׁ - ג' = 122 + 301 = 423 עולה ז"ה עלה"ש הב"א (עלה"ש ר"ת עלות השחר)
וְהָיָה - פ' רמב"ן ה' ובית דינו. ביום הדין הגדול לעתיד לבוא, יוציא ה' חמה מנרתיקה והיא תעשה דין ברשעים (כגון ישעיה ד,ה,ו), כגון בבלי ע"ז א). אפשר כי מכאן ומבבלי שבת כג,ב בדברי רב יוסף לדביתוהו בהדלקת נרות שבת, מרומז כי לפחות פסוק **(שמות בשלח יג,כא)** מרמז לזמנים שונים בארץ-ישראל, הילכתיים ותוכניים (אמיתיים השייכים לתבנית העולם).
 נקדים בציטוט קצר מהספר **זמנים בהלכה, הרב ח"פ בניש** הי"ו ע' 3: בא"י בגלל פרקצית השמש (שבירת קרני האור באויר) השמש נראית זורחת ושוקעת כאשר השמש האמיתית נמצאת כמחצית מעלה (60 / 31) מתחת לאופק. במדע האסטרונומיה מיקומם ותנועתם של גרמי שמים נקבע לפי מרכז קוטרם ללא תלות בתנאים משתנים. בהלכה הנץ חמה מוגדר כזריחת שפתה העליונה של השמש והשקיעה מוגדרת כשקיעת שפתה העליונה כפי ראות עינינו.

לכן הנץ והשקיעה ההילכתית מוקדם או מאוחר מהנץ והשקיעה האמיתיים (הנקרא התוכני הנקבע ע"י חישוב לפי תנועתם) במעט יותר מ- 3 / 4 מעלה (כ- 0.78 = 0.52 מעלה לפרקציה ו- 0.26 מעלה לזריחת חצי גוף). לדעת בעל הלבושים, הגר"א והגרש"ז (כנראה בעל התניא) מחשבים את חלוקת השעות לפי הנץ והשקיעה התוכניים. בע' כט - ל מצוינים אורכי זמן אור בא"י בימי תקופה שונים ומהם עולה כי בתקופת ניסן ותשרי אורך זמן האור ההילכתי ארוך מאורך זמן האור התוכני בכ-7 דקות ולכן הנץ התכני מגיע אחרי הנץ ההילכתי בכ- 3.5 דקות (כ-210 שניות) (בע' אחר נאמר 3.7 דקות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה התכנית בכ-3.5 דקות. בימי תקופת תמוז וטבת הנץ התוכני מאחר בכ-4.5 דקות (כ-270 שניות) והשקיעה ההילכתית מגיעה אחרי השקיעה ההילכתית בכ-4.5 דקות.

[כא] ... הַלֵּךְ - תראא, אפשר מרמז להפרש הזמן בין הנץ והשקיעה ההילכתיים והאמיתיים בתקופות ניסן ותשרי בארץ-ישראל. שעה ההילכתית היא בת 1080 חלקים. ב-**(בר' וישלח לגיח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם** מצאנו כי ב- 19 חלקי שעה עגול השמש עובר מחצית קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.26 מעלה). ב- 38 חלקי שעה עגול השמש עובר מלוא קוטרו כפי שנראה לעינינו (כ- 0.52 מעלה). סה"כ 19 + 38 = 57 חלקים ג' של מספר החלקים של תנועת השמש המחושבת, קרוב למספר **הַלֵּךְ -** ג' 55 או למשל ג' של המלה והכולל והאותיות (59). אם נקח את המילה "הולך" ואותיות וכולל עולה ג' 65, זה יהיה כעין מספר החלקים של תנועת השמש המדומה בשעת שקיעה או נץ כי בגלל שבירת קרני האור השקיעה או הנץ הנראים מתארכים. חלק שעה הילכתית בתקופת ניסן ותשרי אורכו בשעונו 3.33333 שניות. 55 * 3.33333 = 183.33333 שניות = 3.05 דקות. 65 * 3.33333 = 216.66645 = 3.61111 דקות. ידוע ממעקב רב שנים כי חלים שנויים קלים באורכי זמן שונים לפי מיקום כדור הארץ ביחס לשמש בכל שנה ולכן מתקבלת תוצאה המתארת טווח זמן. בפסוק נמצאת תבנית הטעמים **[כא] וְהָיָה הַלֵּךְ ... וְלַיְלָה -** תראא ... תביר, המרמזת לאפשרות של חישוב חשבוני כלשהו. ג' המלה **וְלַיְלָה** עולה 81. אם אלו חלקי שעה אזי 81 * 3.33333 = 270 שניות = 4.5 דקות שזה שווה להפרש בין זמן הנץ או השקיעה ההילכתיים ובין זמן הנץ או השקיעה התוכניים (האמיתיים) בתקופות תמוז וטבת.

לְפָנֵיהֶם יוֹמָם - קדמא ואולא, כעין מלמד, ג' המלים עולה 215 + 96 = 311, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 311 * 3.33333 = 1036.6656 שניות = 17.2777 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית. זמן זה נקרא בין השמשות ומתאים למאמר הגמרא שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן. היינו שיש פרק זמן שהם נמצאים ביחד, ואז מתהווים דמדומים.
לְהָאִיר לָהֶם - ג' 246 + 75 = 321, אם אלו חלקי שעה של 1080 אזי 321 * 3.33333 = 1069.9989 שניות = 17.8333 דקות, שעיוגולו כלפי מעלה מניב 18 דקות שהן הזמן להילוך 3 / 4 מיל וזה לשיטת הגאונים זמן צאת הכוכבים אחרי זמן השקיעה ההילכתית.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרקא = מארד, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרקא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרקא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרקא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשאא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובת"פ.

1.6 שמות בשלח יג,יז (התשע"ו)

שמות בשלח יג,יז: ויהי בשלח פרעה את-העם ולא נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה:

- ויהי - רביע – אפשר כי בא ללמד על ארבעה תוספות מהענין על הענין הנרמזות בטעמי **בשלח פרעה את-העם** – זרקא סגול, כעין פרעה נותן תוספת על העם, העם נותן תוספת על פרעה, והן ע"פ **אור החיים** ארבע סיבות ללשון צער.
- טט - **אור החיים** – מונה סיבות ששליחת פרעה את העם גרמו **ולא נתם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא**.
- (א) **ויהי** לשון צער ... ואמר (הכתוב) תדע סיבת הדבר לצד שלא הוציא ה' את ישראל אלא לרצונו של פרעה, כפה אותו עד שנתרצה כלומר בסיבת העם הוספת כפיה על פרעה עד שנדמה לפרעה ששלחם לרצונו ורשותו עדיין עליהם, ששלחם לעבוד את אלקיהם במדבר שלושה ימים ואחר ישובו למצרים.
- (ב) **ויהי** לשון צער שפרעה כביכול מעצמו הוסיף עליהם (ששלח עמם) את הערב רב, נכרים שתפקידם א' לכופ את ישראל לשוב למצרים, ב' לסובב רעה לישראל בהחלשת אמונה בה', בעמידה בתלאות הדרך, ג' ה' צריך לגרום לתוספת עיכוב לצד שהערב רב אין לו חוזק בקדושה או קרוב הוא להרשיע בפירוש **בעל-הטורים** - את-העם (גי' 517 עם הכולל) - גם ערב רב (גי' 517 בדיוק)
- (ג) **ויהי** לשון צער מוסיף צער לישראל, צער למצרים, איבוד לו ולאומתו.
- (ד) **ויהי** לשון צער על שעשה כביכול לווייה לישראל עליו ליטול שכר פסיעותיו וזה גרם שלכן הקב"ה הוסיף להם דרך ארוכה

לשורש **נחם** שימושים אחדים (א) נחומים (קבלת נחומים) (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**), בתוך כך אפשר לכלול (**בר' יג**) **וינחם ה' כירעצה** – נחמה היתה לפניו שבראו (את האדם) בתחתונים; (ב) נהוג, הולכה, **[מכילתא דרבי ישמעאל - בשלח]**; (ג) ע"פ המשך **[רש"י (בר' יג), וינחם]** כל לשון נחום שבמקרא לשון נמלך מה לעשות וכן **[רש"י (בר' יג), כי נחמתי כי עשיתם]** – חשבתי מה לעשות להם על אשר עשיתם; וכאן **[רש"י (שם) בשלח יג,יז]** **פן-ינחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב:

ולא נתם – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ומצב (ב) לעיל ולא כמצב (ג). לעומת זה **פן-ינחם** – מקף כרב-מצב של משמעות שורש **נחם** ומלמד שכאן יש ללמוד לפי מצב (א) ולא לפי מצב (ב) ולא כמצב (ג) לעיל **ולא נתם** – מקף כרב-משמע של מלת ולא כרב-מצב שבו בדרך כלל מצבים מסוימים לא מתיחסים אליהם בהמשך.

נחם (א) נחומים (**שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ, יא**) ... מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנא' (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושך, אמר הקדוש ברוך הוא איני מתנחם עד שאנקום נקמתן של בני אפרים שנאמר **ולא נתם אלהים**. (שם, יב) ד"א **ולא נתם אלהים**, אף על פי ששלחם פרעה לא נתנחם הקדוש ברוך הוא, (על מה שעשו המצרים לישראל בניו) הביא עליהם עשר מכות וגאל בניו, אף על פי כן היה אומר איני מתנחם עד שאהרוג לכלן שנאמר (שמות יד) וינער ה' את מצרים בתוך הים וכתוב (שמות ט"ו) סוס ורוכבו רמה בים, וכתוב (יואל ד) מצרים לשממה תהיה לכך נאמר **ולא נתם**.

(ב) נהוג, הולכה, ראה להלן **[מכילתא דרבי ישמעאל]**; **ולא נתם אלהים** – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים:

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא]

ולא נתם אלהים, אין נחוי זה אלא נהוג וכה"א נחית כצאן עמך וגו' (תהלים עז כא) וכתוב וינחם בענין יומם (שם /תהלים/ עז יד): (טט – א) **דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, קרוב הוא, קרוב הוא** הדבר שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (**שמות ג,יב**) **הווציאך את-העם ממצרים תעבדון את-האלהים על הדרך הזה**: (טט: דרך פלשת רחוקה מההר שבו יהיה מתן תורה). (טט – ב) ד"א **כי קרוב הוא קרוב הדרך** לשוב למצרים שנאמר דרך שלשת ימים נלך במדבר. (טט – ג) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך שנא' ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקור לי לניני ולנכדי (בראשית כא כג) ועדיין נכדו קיים. (טט – ד) ד"א **כי קרוב הוא** קרובה מלחמה ראשונה לשנייה. (טט – ה) ד"א כי קרוב הוא בקרוב ירשו כנעניים את הארץ שנ' ודור רביעי ישובו הנה (שם /בראשית/ טו טז). (טט – ו) **לפתח דבקות בתורה** ד"א כל שכן לא הביאן הקדוש ברוך הוא דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר אמר הב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המזן ושויין להם אוכלי תרומה. (טט – ז) ד"א **כי קרוב הוא** כל שכן לא הביאן המקום בפשוטה אלא כיון ששמעו כנעניים שישאל נכנסין לארץ עמדו ושרפו כל הזרעים וקצצו כל האילנות וסתרו את הבנינים וסתמו את המעינות אמר הב"ה לא הבטחתם לאבותם שאכניסן לארץ חריבה אלא לארץ מלאה כל טוב שנא' וכתים מלאים כל טוב (דברים ו יא) אלא הריני מקיפן במדבר ארבעים שנה עד שיעמדו כנעניים ויתקנו מה שקלקלו:

כיו אמר אלהים פן-ינחם העם בראתם מלחמה, (טט – א) זו מלחמת עמלק שנא' וירד העמלקי וגו' (במדבר יד מה). (טט – ב) ד"א **כיו אמר אלהים** זו מלחמת בני אפרים שנ' ובני אפרים שותלח וברד בנו (**דה"א ז,כא**) **והרגום אנשייגת וכתוב (תה' עח,ט)** **בני-אפרים נושקי רומי-קשת הפכו ביום קרב: (תה' עח,ט)** **הפכו ביום קרב מפני מה ש- (תה' עח,י)** לא שמרו פניות אלהים וכתורתו מאנו **ללכת: עברו על הקץ ועל השבועה** (פסיקתא דרב כהנא שמונים שנה נפל מהם מאה ושמונים אלף, ויש אומרים ויצאו 30 שנה קודם לכן). (טט – ג) ד"א שלא יראו עצמות אחיהם מושלכין בפלשת ויחזרו להם. (טט – ד) ד"א **כיו אמר אלהים**, כדי שלא יחזרו לאחוריהם והרי דברים קל וחומר ומה אם כשהקיפם דרך עקומה אמרו (**במ' שלח יד, ד**) **נתנה ראש ונשובה מצרימה: אלו באין בפשוטה על אחת כמה וכמה**.

הסבר לתפקיד תבנית הטעמים של **כיו אמר אלהים** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, אפשר כי המונח לגרמיה מקבל את תכונת הנאמר אחרי הפסק וכאילו כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחד ושוב כתוב "אמר אלקים" דברים שהם לענין אחר. אכן, במכילתא שלוש סיבות ראשונות עוסקות במלחמות ואילו הסיבה הרביעית עוסקת במרידה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוות האמנותי – הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה: תאנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-גדול ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור; מתיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור; מתיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבע סיבות להנהגה זאת של אלקים, בדרך פנימיות התורה:
אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

ולא-נתחם אלהים דרך ארץ: שלא נהג עמהם כדרך כל הארץ וכו' אבל הקדוש ברוך הוא לא עשה כן לישראל וכו' אלא שהיה מרחיצן וכו' וסך אותן כו' והלבישן כו' ונשאן כו' ומאיר לפניהם כו' [שמו"ר פ"כ י"א]. הנה לפי זה צריך להתבונן הגיזרה שארית הפסוק שאמר **ולא-נתחם אלהים דרך ארץ פלשתים** דייקא, גם אומר **כי קרוב הוא**, וגם כן **כיו אמר אלהים** כו', (טט – א) ויש לבאר כפשוטו דבאמת הפירוש הוא שלא נהגם הש"י דרך ארץ פלשתים, פלשתים ידוע יניקתם מקומת הדין, על כן הם בניגמטריא כ' פעמים אלקים, על כן היו רצועת מדרות לישראל כנודע, וגם האבות היה דירתם לשם לבטל כחם. (טט – ב) והנה לא הגיע עירין זמן ביטולם, (טט – ג) ואילו היה הש"י מנהיגם דרך ארץ פלשתים, לא היתה הנהגתם למעלה מן הטבע שלא כדרך כל הארץ, וכן הכל מלוכש בטבע, אלקים הוא הנהגת הטבע, ולא הנהיגם הש"י **דרך ארץ פלשתים**, כי רצה להנהיגם למעלה מן הטבע, ואמר ב' טעמים על זה, (טט – ד) אחת **כי קרוב הוא**, כביכול הש"י קרוב אלינו ואינו מתנהג עמנו כמו האדון עם עבדו רק כמו האב עם בנו שמרחיצו וסכו ומאיר לפניו, (טט – ה) וטעם הב' לא רצה להנהיג **דרך ארץ פלשתים**, **פן-ינתחם העם** וכו' בראותם עצמות בני אפרים, כמו שמסיק המדרש.

אגרא דכלה שמות פרשת בשלח

ד"א **ולא-נתחם אלהים**, משל למלך שהיו לו בנים ונשבו והיו בשעבוד ומתו מהם ירד המלך והציל מה שנשתייר מהם והיתה שמחה לפניו על שהציל את בניו **אבל לא היה מתנחם על אותן שמתו**, עכ"ל [שמו"ר פ"כ י"ג]. הנה ג"כ שארית הפסוק אינו מתברר, ובפרט אומר דרך ארץ פלשתים, והנראה לבאר על אותן שמתו בימי אפילה, שלא היו יכולין להתברר באותו הזמן ועתידין להתברר בעת קץ כמ"ש הנביא [ישעיה כז יג] ובאו וכו' והנדחים בארץ מצרים, היינו אותם שנדחו במצרים ומתו בג' ימי אפילה, והנה גלותינו החל הארוך הזה מתארך מפני שממתין הקדוש ברוך הוא עד שיוגמרו כל הביורורים וימלא כבוד י"י את כל הארץ, והנה למה לא המתין הקדוש ברוך הוא גם כן אז במצרים עד שיוגמרו כל הביורורים, הוא מפני כי אז לא היה בידם תורה, ונשארו משוקעים בתוך טומאת מצרים, וכבר צדיק מ"ט לפני רשע, שהגיעו למ"ט שערי טומאה ולא יכלו להתמהמה, שאלו נשתחו עוד כבר היו מגיעים ח"ו לשער הנויץ, ואז היו משתקעים לגמרי ח"ו בטומאת מצרים, על כן היתה חפזון שכונה כביכול, ונתבררו אותן הקרובים לכיור, ואותן הניצוצי קדושה שנתרבו בהם הסיגים נשארו שקועים ושלטה בהם מדת הדין ומתו ונקברו בארץ מצרים עד עת קץ שנתבררו ובאו הנדחים בארץ מצרים וכו'. ולפי זה יתבאר הפסוק לדעת המדרש, **ולא-נתחם אלהים** (שלא התנחם כביכול) **דרך ארץ פלשתים** (על אותן שהלכו דרך כל הארץ ונקברו בארץ פלשתים, ששלט בהם קומת הדין הנרמז בפלשתים כנ"ל, ולמה לא היה לו נחמה הרי רשעים היו, אמר בטעם **כי קרוב הוא**, כביכול קרוב לנו הש"י, (ג, ב) **ויפח באפיו נשמת חיים** וכו', מאן דנפח מתוכו נפח, ונשמותינו חלק אלוך ממעל כביכול בניו ממש, על כן חישוב מחשבות בלבתי ידח ממנו נדח, ואם כן למה לא המתין כביכול עד שיוגמרו כל הביורורים כמו בגלות החל הזה, לזה אמר טעם ב', **כיו אמר אלהים פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** (הגדולה משער הנויץ (טט: של טומאה), שכבר הגיעו עד המלחמה הגדולה הלזו) **ושבו מצרימה**: (היינו ושבו לגמרי להיותם במצרים שקועים בתוכם ממש, ויתפרש ושב"ו היינו יתהפכו לגמרי להיותם כמוהם, כענין **שעיה נג**) **ושבה ויהיה לבצר**, ורבות כמו זה בפסוק, הבן הדבר, על כן לא המתין הקדוש ברוך הוא וזמן ניתן לנותרים עד עת קץ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים.

ולא-נתחם אלהים – מונח רביעי, לפחות ארבעה נסיבות שאין ה' מקבל ניחומים על בניו (א) על שהמצרים העבידו בפרך את עם ישראל; (ב) על שהקב"ה נאלץ להפסיק את ה-430 שנה של הגזרה מפני שאחרת כולם היו אובדים ב-50 שערי טומאה; (ג) על בני אפרים שמתו במדבר; (ד) על בני ישראל שמתו באפילה; (ה) על הגולים ממלכות ישראל "האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"; (ו) וכך כנראה על כל נשמות בני ישראל בכל הדורות. ואם אין מקבלים ניחומים משמע שאינו נשכח (כמו יוסף שלא קבל ניחומים עליו) והקב"ה זוכר את כל בניו והם יבררו ויתלהנו ויצרפו לעת קץ.

[רש"י **שמ' בשלח יג, ז**] **פן-ינתחם** – יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב. לפי תבנית הטעמים לא כולם לחזרו בהם לשוב למצרים. **פן-ינתחם העם בראתם מלחמה** – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ובעלי הלכות שונות או יחסים שונים לנושא. דבר המתגלה בעמדם על הים. [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב] ארבע תבות נעשו ישראל על הים, אחת אומרת ליפול אל הים ואחת אומרת לשוב למצרים ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדן ואחת אומרת נצווה כנגדן. זאת שאמרה ליפול אל הים נאמר להם (ג, ז) **ויאמר משה אליהם אלי תיבאו התיצבו וראו את-ישועת ה'** **אשר-ישעה לכם היום**, זו שאמרה לשוב למצרים נאמר להם (ג, ז) **... כי אשר ראיתם את-מצרים היום לא תקפו לראתם עוד עד-עולם**, זו שאמרה נעשה מלחמה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **ה' ינתחם לכם**, זו שאמרה נצווה כנגדן נאמר להם (ג, ז) **... ואתם תחרשון**.

שמות בשלח יד, י:

ויפרעה הקריב נישאו בני-ישראל את-עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני-ישראל אל-ה': **רש"י** (י) **ויפרעה הקריב** - היה לו לכתוב 'קרב', ומהו הקריב? הקריב עצמו, ונתאמץ לקדם לפניהם (ראה מכיל' בשלח ויהי ב), כמו שהתנה עמהם (ראה פירושו לעיל, ו). **נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד (ראה מכיל' שלח ויהי ב). דבר אחר: **והנה מצרים נסע אחריהם** - ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים; **תנחומא** (בשלח יג). **ויצעקו** - תפשו אומנות אבותם; באברהם הוא אומר: "אל המקום אשר עמד שם" (בר' יט, כז); ביצחק: "לשוח בשדה" (בר' כד, טג); ביעקב: "ויפגע במקום" (בר' כח, יא). **והנה מצרים נסע אחריהם** – מרכא מונח לגרמיה מונח רביעי, קריאה עם פסק: אפשר כי **והנה** – מרכא, בתפקיד של חידוש על מישוה מרוחק, ויחד עם **מצרים** - מונח לגרמיה בתפקיד של עומד לעצמו, מרמז ל- ראו שר של מצרים נוסע מן השמים לעזור את מצרים, והוא מנותק מהמצרים קריאה ללא פסק: **והנה מצרים נסע אחריהם** - בלב אחד כאיש אחד **ויצעקו בני-ישראל** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות, עסוק מתמיד כפי **אדמו"ר מ"ש לקו"ש ח"א** ע' 52 ואילך, "אך האמת היא שאין התפלה רק לתועלת עצמו, אלא כמו שכתב הרמב"ם (בכותרת להלכות תפלה) שהמצוות-עשה דתפלה היא "לעבוד את ה' בכל יום בתפלה", שעיקרה אינה בקשת צרכיו אלא "לעבוד את ה'", שעל ידי התפלה מתקרב האדם ומתיחד עם הקב"ה. לכן כנו את הצעקה להקב"ה בשם "אָמנות (אמנות)" ללמדנו שאין התפלה והזעקה רק לתועלת המתפלל שיושיעו הקב"ה מצרותיו, אלא ... עסוק תמיד ... **אל-ה'**: מקף בתפקיד בחירה של עבודת ה' בדביקות תמידית או בדביקות שאינה תמידית, וטעם סלוק מגביל שהבחירה היא תפלת דביקות תמידית לה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מציף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זרשא קטן – 2; זרשא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זרשא-קטן ... זרשא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים ככל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שיעור; מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפינו שיעור; מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.7 שמות בשלח יג,יז (התשע"ז)

שמות בא יב,מב:

ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא תלילה לה' שמרים לכל בני ישראל להרחם: פ

שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר

אשירה לה' כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

הפסוק שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה בים: הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק (שמות בא יב,מב) ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ ר"ת הל"ל של"ם כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ישיר-משה – מקף, בתפקיד ענין בעל מצבים אחדים לאמירת שירת הים, או בעל חלקים אחדים, ע"פ [בבלי סוטה לב,] לרבי עקיבא משה אמר שירת הים בחלקים והעם אמר בחלקים או על כל חלק ענה הללוקה. לשיטת רבי נחמיה בתחילה משה פתח ואח"כ הוא והעם אמרו ביחד.

ראה [בבלי סוטה לב, – לא,א] אז ישיר-משה – מונח תלישא-קטנה כעין שני תפקידי תלישא, (א) בעל בחינה נעלה (כעין מחיצה משאר העם) לאמירת שירה ולקביעת אמירת הלל (ראה להלן ע"פ אור החיים), (ב) מחיצה – בשיטת רבי עקיבא משה ככעין מחיצה לעצמו מקדים ואומר השירה בעצמו ובני ישראל בכעין מחיצה לעצמם, אומרים אחריו. (ג) ענין של מחיצה או פריצת מחיצה כ- [בבלי סוטה לא,א] אמר רב תנחום: כרס נעשה להן (לעובדים) כאספקלריא המאירה וראו.

ועד מחיצה נלמדת בשירת הים כנאמר ב- (שם בשלח טו,ב) פ נתקן מרבים הנביאה – נתקן – תלישא-קטנה, בתפקיד מחיצה, אנשים אמרו שירה במחיצה לעצמם, הנשים אמרו וחוללו במחיצה לעצמם.

נאמר ב- [בבלי מגילה יד,א] ... יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרינן שירה? – כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה. רב נחמן אמר קרייתא (קריאת מגילת אסתר בפורים) זו הלילא (זה ההלל של פורים) וגו',

ע"פ [אור החיים] מי שאל ידו להוסיף הלל על ישועת ה' שיקבע אותו (טט – תיקון נביאים לומר הלל על כל צרה שנגאלים ממנה). וזה מתאים אנשי כנסת הגדולה שנענו לבקשת אסתר וקבעוה לדורות בתנ"ך וגם לקריאת מגילה בפורים על ישועת ה' מגזרת המן.

כתב ב- [יד המלך ח"ד, הרב א"ס לנדא ע' 181 (אוצר החכמה) (בן או נכד לנודע ביהודה)] כד,א תוספת להלל חנוכה פ"ג ... וגירסת ההיי"ף והגירסא האמורה בערכין מורה דכל ענין זה דיליף מגילת אסתר מן שירת מצרים הכל טוב והולך רק על שירת הלל אשר אמרו אז. אף על פי שכתב שבמגילה צריך להחליף מילת שירה במילת הלל עיינו בפסוק הפותח את שירת הים. המלים את-השירה הזאת מופיעות ארבעה פעמים בתורה, כאן פעם יחידה בתבנית טעמים את-השירה הזאת – מקף מהפך פשטא המרמזת להוציא הכתוב מפשרוט.

שמות בשלח טו,א: אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר (שם הוי"ה בכונה ככתבו ולא בכנוי)

אשירה ליהנה כי-נאה נאה סוס ורכבו רמה בים:

את-השירה הזאת ליהנה – מהפך פשטא זרשא-קטן, זרשא-קטן מרמז לשני לימודים שעשויים להיות אחד כפשרוט ואחד היוצא מפשרוט, או שנים היוצאים מהפשט

פשט הכתוב הוא שבח גדול לה' על הצלתם שנאמר בשעת מעשה. אפשר ששתי הדרשות שיש ללמוד מהכתוב הן כך:

[אור החיים] למד שני דברים אחד בקשר לשירת הים אחד להתקנת אמירת הלל: לימוד (א) ע"פ אור החיים על-כן נקבעה שירת הים בשחרית של כל יום, שבח לה' להזכיר כל יום גאולת מצרים. לימוד (ב) ע"פ אור החיים ויכולו להוסיף הלל ע"י מי שאל ידו להוסיף, ולזה ירמוז טעם תרשא במלים אז ישיר-משה בתפקיד בעל בחינה נעלה שהוא כעין מחיצה משאר העם, וחכמי ישראל שהם בעלי בחינה נעלה יכולים להוסיף אמירת הלל על ישועות ה'. מהתבוננות בקישור שיצר אור החיים בין שירת הים וההלל מוצעת דרשה המוצאת מקור ל-הלל בשירת הים במלת ליהנה אשר בשנוי סדר האותיות היא מלת הללו-יה. טעמי מהפך פשטא של את-השירה הזאת מרמזים להפך בסדר האותיות של מלת ליהנה, ומתקבל הלויה (למ"ד דגושה) זה כאילו נכתב הלויה-אמירת הלל ל-יה. (אופני ניקוד תה' קו,א) הלויה-הלל בתחילת פסוק, (תה' קד,לה) הלויה-יה: בסוף פסוק, (תה' קיא,א) הלויה-יה בתחילת פסוק.

הקשר בין שם ה' וההלל נלמד ב- [תלמוד ירושלמי סוכה פ"ג ה"ו], ו- [תלמוד ירושלמי מגילה פ"א ה"ט (וילנה יג,א)]. דאמר רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי בעשרה לשונות של שבח נאמר ספר תילים באישור בניצוח בניגון בשייר במזמור בהשכל ברינה בתודה כתפילה בברכה המאושר שבכולן הללויה שהשם והשבח כלולין בו גו'

הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת ה – ל – ו – ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תחי')

צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריאה הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:

ישראל ... השירה הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת י – ה – ה – ל – ו – ל = הללויה. לדברים אחרים הנלמדים מפסוק זה ראה תבנית הטעמים דרגא מונח רביע.

כתב [באר מים], הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) ע' קד קה (אוצר החכמה) בשמות רבה בשלח "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פ"י שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת בים, ואמרנו שירה לפניך באז ישיר (ובה מרומזו ההלל) נתיישרה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה ... העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזות בה הם תחילת תהליך יחוד קוב"ה ושכינתיה ... מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזוהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם – שילוב ר"ת וג"א א"ל (ג + ג + ס = ה"ה הו"ה יהי"ה, ב"ן דו"ד ע"פ אוצר הגיל של הרב י"ר פאלוך זצ"ל) (כ – ו – ר – ב, בסיומם: א"ל ברו"ך ה"ה הו"ה יהי"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד) (מחבר תהלים ובהן ההללוקות)

לַיהוָה – זקף-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.

[זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א)], תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב **(תה' קמו"ט) מַגִּיד דברו דְבָרָיו לְעֵבֶקב דְּחָנוֹ אֲמִשְׁפָּטוֹ לְיִשְׂרָאֵל**, תרין דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

[זהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב,ב] ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין, ובגיני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תליא.

[ריקאנטי שמות טו (ח"ג רפ"ט ע"א)] עוד אמרו שם בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגלייא בגיניה ההוא דאיתגלייא דתליא בועירי אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתום וגלוי). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מוורמשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיית בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, ע"כ ז"ל.

לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') מבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו עם הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

[ירושלמי (וילנא) פסחים פ"ט,ה"ג] ... א"ר יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כתיב **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** בא ליל פסח ללמד על מפתחו של סנחריב ונמצא למד ממנו. מה זה (הגאולה מסנחריב שארעה בליל פסח ראשון) טעון הלל אף זה (פסח ראשון עצמו שמצוין על הגאולה ממצרים) טעון הלל. אי מה זה (פסח ראשון) טעון חגיגה אף זה (פסח שני) טעון חגיגה אמר ר' זעירא **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג. פני משה** בא ליל פסח ללמד וכו'. דזה נאמר על מפתחו של סנחריב שבישר להם הנביא שיאמרו שיר עליו **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** וה"ז בא ללמד ונמצא למד ש-**כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** דווקא הוא דטעון הלל במפתחו של סנחריב שהיה בלילה: את שאינו טעון הלל (טט - פסח שני). באכילתו אינו טעון חגיגה עמו באכילתו:

[בבלי פסחים צה,א משנה]. מה בין פסח הראשון לשני? הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומרורים ודוחין את השבת. **[בבלי פסחים צה,ב]** ... הראשון טעון הלל באכילתו וכו'. מנא הני מילי? - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אמר קרא **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם** (רש"י: ביום שתגאלו מן הגלות) **כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג** (רש"י: כמו שאתם נוהגים לשורר בליל התקדש חג, ואין לך לילי חג להטעין שירה חוץ מלילי פסחים על אכילתו), לילה המקודש לחג (רש"י: כגון פסח ראשון) - טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג (רש"י: כגון ליל אכילת פסח שני, שאינו יום טוב) - אין טעון הלל. זה וזה טעון הלל בעשייתו כו'. מאי טעמא? - איבעית אימא: לילה (רש"י: דפסח שני, מיעט, אבל יום שהוא זמן עשייתו - לא מיעט, והרי הוא כפסח ראשון שטעון הלל בשעת שחיטתו, כדאמרן בתמיד נשחט (פסחים סד, א), ולקמן /ערבי פסחים/ (ק"ו, א) אמרינן: נביאים שביניהן תקנו להם שיהו אומרים על כל פרק ופרק וכל דבר חידוש) קא ממעט, יום לא קא ממעט. ואיבעית אימא: אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן (רש"י: דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל) ונטולין את לולביהן (רש"י: אגורא נסבא, דברייתא היא הכי בפרק בתרא (שם, ערבי פסחים, ק"ו) ואין אומרים הלל? (טט - אבל ההבדל ביניהם שההלל בפסח נאמר בין הערביים ובליל פסח שלוש או ארבע פעמים (לנוהגים לאומרו אחרי ערבית) אבל של סוכות נאמר רק ביום). **ישעיהו ל,כט: הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג וְשָׂמַח לָכֶם בְּהוֹלֵךְ בְּחִלְלֵי לְבָא בְּהַרְיָה אֶל-צִוֵּר יִשְׂרָאֵל**

הרב משה קובלסקי, מאורות הדף, הרמב"ם פוסק כי הלל מדרבנו, הרב מבריסק מבחין בין שירת הלל שהיא חובה בליל פסח ויא ע"פ דברי קבלה, ובין קריאת הלל י"ח פעם בשנה שהיא מרבנו. אפשר כי דברי קבלה מעוגנים בלימוד ע"פ טעמים בכתוב **(שמות בשלח טו,א) וַיִּזְרַק יְשׁוּעָה וַיִּבְרַךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְרַךְ אֶת-הַיָּרְדֵּן וְאֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְהוֹדוֹת**

דרשות הגמרא מבוססות על פסוק בנביא **(ישעיהו ל,כט) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְשִׁיחָג**, אבל אפשר כי הפסוק **(שם' בא יב,מב) לִיל שְׂמֵרִים** הוא המקור בתורה לאמירת הלל שלם בליל פסח, מקור לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א; תמצית ההשקפה: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמממטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיררה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מדיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.8 שמות בשלח יג,יז (התשע"ח)

שמות בשלח יג,יח: וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר מהו וַיִּסַּב, שהרביעם כדרכי המלכים רבוצין על מטותיהם [במדבר"ר פ"א,ב]. [תורה שלמה [רנד]] [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר וַיִּסַּב אֱלֹהִים. [מדרש אגדה [בובר]] (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם. שהסיבן במסיבה מבני מלכים, ומיכן להסכת פסח מן התורה:

[תורה שלמה [רנב]] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם... בשעה שיצאו ישראל ממצרים היו אלופי אדום ומואב וכנען ועמלק עומדין ונותניו את העצה היאך לבא על ישראל. כשראה הקב"ה כך סבב אותן שלא יבואו עליהם, שנא' (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם. ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלַם הָרִים סָבִיב לְהַוָּה סָבִיב לְעֹמֶה מְעֹמֶה וְעֵדֵי־עוֹלָם: [שמור"ר פ"כ] [תורה שלמה הערה [רנב]] כך היו בני עזה ואשקלון וכל ארץ פלשתים עתידין לעמוד כנגד ישראל בשעה שיצאו ממצרים אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת שנא' וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם.

וַיִּסַּב – קדמא בתפקיד ארוע שקדם ליציאה זאת. [רמב"ן] (שם' בש' יג,יח) וַחֲמִשִּׁים וגו' (ראה להלן) מרמז ליציאת בני אפרים שלושים שנה קודם כי טעו בחישוב הקץ, ופגעו בהם פלשתים יושבי גת והרגום, והיו עצמותיהם מתגוללים במדבר. וזה הסבר אחד לחזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל.

(שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם – פסק בין המלים אֱלֹהִים אֶת סיבה (א) למנוע שטף קריאה שבה אות "מ" אחרונה של מלת "אלקים" תתחבר לאות "ת" של מלת "את" בהתעלמות מאות "א" של מלת "את" וישמע "מת" שזה איסור ברכת השם. (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם וגו'. אפשר שלפנינו מדה י"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג, סדור שנחלק בקריאה ודרישה עם טעם פסק (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ועליה נסמך הלימוד וההלכה [ש"ר פ"כ,יח] מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר וַיִּסַּב אֱלֹהִים.

אפשר ייש עזר לימוד עם טעם פסק שבו תחילת (יג,יח) מסיים את סיום (שם' בשלח יג,יז) וַיִּסַּב מִצְרַיִם: (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ומשמעותו כנאמר ב-[תורה שלמה הערה [רנב]] אמר הקב"ה שלא יראו ישראל המלחמה (שמכניס פלשתים, אלופי אדום ומואב וכנען ועמלק) ויחזרו כו' מה עשה הקב"ה הוליכן דרך אחרת

בקריאה ודרישה ללא טעם פסק ובשילוב עם הסבר טעם מקף במצב (א) עם ישראל לבדו. במלים אֶת־הָעָם (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים ודרישה וגו' ועליה נסמך הלימוד המובא ב-[תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלַם הָרִים סָבִיב לְהַוָּה סָבִיב לְעֹמֶה מְעֹמֶה וְעֵדֵי־עוֹלָם: [שמור"ר פ"כ]

הסבר ל-(שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר

(שם' בשלח יג,יח) אֶת־הָעָם – מקף כרב-משמע מלת "העם" כאן (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. אפשר כי בתבנית הטעמים אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (א) ואילו בתבנית הטעמים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, נבחר מצב (ב) :

[תו"ש הערה [רנד]] ... ה-[זהר ח"ב] מה (שם' בשלח יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר יַם־סוּף לתקנא ארחא לאתריה [לקרוע הים]. רבי יהודה אמר מאי שנא (מה השוני) כד הווי ישראל במצרים דכתיב שלח את עמי (שמות א), כי אם מאן אתה לשלח את עמי (שמות ט,א) כו' ובהוא זמנא לא הווי גזירין (לא היו נגולים) ולא אתקשרו ביה כדקא יאות (לא היו קשורים הייטב בקב"ה, והקב"ה קורא להם עמי) והכא דהווי גזירין (אחרי שמלו) ועבדו פסחא (ועשו הפסח) ואתקשרו ביה (היו קשורים הייטב בקב"ה) קרי לון אֶת־הָעָם. אלא בגין ההוא ערב רב דאתדבקו בהו ואתערבו בהדיהו קרי לון אֶת־הָעָם סתם. כמד"א (שם' תשא לב,לה) וַיִּגַּף ה' אֶת־הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הַעֲוֹלָה (שם' תשא לב,א) וַיִּקְהַל הָעָם עַל־אֶהָרֹן (שם' תשא לב,א) וַיִּרְא הָעָם כִּי־בָשַׁשׁ מֹשֶׁה וְכֵן כָּלְהוּ. ואי תימא וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כד הווי סלקין ממצרים ולא אתחברו בהדיהו אינון ערב רב קרי ליה בני ישראל כיון דאתחברו בהדיהו, דכתיב (שם' בא יב,לח) וַיִּסַּב עַרְבֵי רֵב עֲלֶיהָ אֲתָם, קרי לון העם. ואולי יש לפרש כן דרשת המכדרש"ב, ש-אֶת־הָעָם כלומר (ט: את) הערב רב גדרו שלא יוכלו לחזור.

אֱלֹהִים אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ועל כל אחד חלה תכונה או הלכה (א) שוה, כאן הנושא סובב ה' על עמו ביציאת מצרים ובכל הדורות. אפשר שזאת הדרשה שהובאה לעיל ב-[תורה שלמה [רנב]] ולא בעולם הזה בלבד אלא לעתיד לבוא כן, מנין שכך דוד אומר (תה' קכה,ב) וַיִּוָּשְׁלַם הָרִים סָבִיב לְהַוָּה סָבִיב לְעֹמֶה מְעֹמֶה וְעֵדֵי־עוֹלָם: [שמור"ר פ"כ]

הַרְרָה הַמִּדְבָּר – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כהסבר למלת (שם' בש' יג,יז) אֱלֹהִים (שם' בשלח יג,יח) אֱלֹהִים המלמדת על מידת גבורה שבה הקב"ה מתגלה בעשותו ישועה לישראל (קריעת ים סוף, מלחמת עמלק, ענני כבוד, באר מים, מן, שליו ועוד נסי מדבר בתמידות ארבעים שנה) ובפורשו הגנתו סביב לישראל.

אֶת־הָעָם הַרְרָה הַמִּדְבָּר – תביר מרכא טפחא, עין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב, ושעל חלק מהפרטים לא חלה תכונה או הלכה (ב). תכונות ההגנה והישועה לא חלו על הערב-רב. [אור החיים] במקום אחר דורש שהערב-רב חי מחוץ לענני הכבוד ועם הזמן הלך וכלה.

עיון בכתוב (שם' בש' יג,יח) הַרְרָה הַמִּדְבָּר יַם־סוּף

[מלב"ם] (שם' בש' יג,יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים. הכין השם ההכנה לזה ע"י שהסב את העם דרך המדבר ים סוף, שזה היה ההכנה אם להפיל אימה ופחד על יושבי כנען ע"י נס של קריעת ים סוף כמ"ש שמעו עמים ירגוון, וז"ש שהסב אותם ים סוף, אם במה שאז האמינו בה' ובמשה עבדו, ואם מה שקבלו תחלה את התורה שעז"א שהסב אותם דרך המדבר, וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנחן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרדף; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצני פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

יַסְבֹּב – קדמא, שמבריאת העולם היה בתכנית האלקית קריעת ים-סוף
הַיָּרֵךְ הַמְדַבֵּר – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **יַסְבֹּב** – וההגבלה הבאה מטעם אתנחן. הקב"ה הגביל הליכתם דווקא אל ים-סוף כדי לקרוע את ים-סוף שתטביע בישראל אמונה עמוקה בישועת ה', תשמיד סופית את מצרים ותטביע יראה בלתי מוגבלת בכל העמים כמו שאמרה רחב **(יהושע ב)** ו**(ותאמר אל האנשים ידעתי קרינתו ה' לכם אתי-הארץ וקרינפלה איתמכם עלינו וני נגינו פל-ישבי הארץ מפניכם: י)** **יַסְבֹּב** – דרוש בפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

[תורה שלמה (רסג)] (שמ' בש' יג,יח) וְהַמְשִׁיחַ עָלָיו, אמר רבי יהושע מחומשים, שנתכנסו לישראל חמשה כיוצא במנינם, וכך לעתיד לבוא אומות העולם מתכנסין אצל ישראל, הה"ד **(זכריה ב,טו)** ו**(טו) וְנָלוּ גֹלִים רַבִּים אֶל-ה'** **בְּיוֹם הַהוּא**, וביותר בניו של ישמעאל הה"ד **(ישעייה טז)** **כִּלְיָאוֹן קָדָר יִקְבְּצוּ לְךָ אֵילֵי נְבוֹזֹת יִשְׂרָאֵל וְעַל-רִצְוֹן מִזְבְּחֵי וְבֵית תְּפִאֲרֹתֵי אֲפָאָר: [תנחומא מכת"י]** ועוד נדרש במלת **וְהַמְשִׁיחַ** על חמישה כלי זיין שהוציאו עמם וב-**וירושלמי שבת פ"ו,ה"ד** חמשה עשר כלי זיין (גרסאות שונות מה היו) וזה קשור ל-**[משנה שבת פ"ו,מ"ד]** לא יצא האיש לא בסייף לא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח, ועוד שאלו אברהם יצחק יעקב משה ואהרן

[רמב"ן] (שמ' בש' יג,יח) וְהַמְשִׁיחַ עָלָיו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל - לומר כי אף על פי שהסב ה' אותם דרך המדבר היו יראים פן יבאו עליהם פלשתים יושבי הערים הקרובות להם והיו חלוצים כמו היוצאים למלחמה. ויש אומרים שספר הכתוב שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:
[הגדה של פסח <שיח שדה> גלעד אבישי ע' מ (אוצר החכמה)] יציאת מצרים היתה ביום ה' וי"א יום ר' ט"ו ניסן בה' שעות ושלוש רבעי שעה והיו בני ישראל (במקור חסר 60) ריבוא ולכל אחד היה חמישה ילדים (ראה להלן ת"י מחמש משפחות) ופחות מגיל עשרים היו שמונים אלף וי"א דבני ישראל היו יותר מתשעה מאות תשעים ויש מליין ושמונה מאות ושישים אלף וערב רב יצאו עמהם ק"כ ריבוא וי"א ק"מ ריבוא וי"א ק"ס ריבוא ואחרים אומרים יצאו עמהם מאתיים וארבעים ריבוא וכיציאתם התרפאו כל ישראל מכל מחלותיהם וממיתיהם ונפתחו להם נ' שערי בינה ולכל אחד היה לכל הפחות שבעים חמורים טעונים כסף וזהב וי"א ששים חמורים ויש האומרים מאתיים וארבע חמורים ואחרים אומרים דהיה לישראל מספיק כסף וזהב עד שיכלו כל אחד מהם לתרום את כל אוהל מועד וכליו לבדו ונשא כל אחד מהם ט"ו מיני כלי זיין ויש גורסים ה' מינים.

(שמ' בשלח יג,יח) בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל – מקף ע"פ **[תוי"ש הערה (רנד)]** ... ה-**[זהר ח"ב]** שהובא לעיל, כרב-משמע מלת "בני-ישראל" (א) עם ישראל לבדו (ב) בני-ישראל וערב-רב המעורב בהם. וצ"ע ע"פ איזה הסבר התורה משיכה כאן.
וְהַמְשִׁיחַ – תביר, מחלק וממעט ב-**עָלָיו בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. שהיוצאים הוציאו ילדי משפחות שהוריהם מתו באפילה (יש לברר האם הם נמנים במנין האחרון במדבר וקבלו נחלה), שיצאו עמם אברהם יצחק יעקב, שהיוצאים הוציאו עמם כלי זיין, שהיוצאים הוציאו עמם רכוש רב, מזון רב ליוצא למדבר (סותר את פירוש רבי סלנט להלן), שיצאו עמם ערב-רב רב מאד. לפי **[רמב"ן]** כעין התרחבו במחשבתם שיצאו ביד רמה וחשבו להיות גאולים, ולא הלכו כדמות עבדים בורחים:
וְהַמְשִׁיחַ טעם תביר תומך במדרשים כמו **[פרקי דרבי אליעזר] [מכילתא דרשב"י]** שרק חלק חמישי או חמישים או חמש מאות או חמשת אלפים מבני-ישראל יצאו ממצרים **[רש"י]** והשאר מתו בשלושת ימי האפילה במכת חושך.

[תרגום המיוחס ליונתן] - (שמ' בש' יג,יח) וְאֶחָדָּר יְיָ יֵצֵא אֹרֶחַ מִדְּבָרָא דְיִמְאָ דְסוּפָא וְכָל חַד עִם חֲמִישָׁא טַפְלִין (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) **סְלִיקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם:** (תרגום: וכל אחד עם חמישה ילדים) – וביאר רבי יוסף צבי סלנט שילדי אלו שמתו בימי האפילה לא מתו וכל אחד מהיוצאים נטל בחסותו ילדים מחמש משפחות (משפחתו ועוד יתומים מארבע משפחות).
[מנחה שלוחה – הגדה של פסח, קיצים אשר, ע' סא (אוצר החכמה ע' 59)] וביאר רבי יוסף צבי סלנט ביאור נפלא באמיתותו, הן ארבע חמישיות מתו בשלושת ימי האפילה ואם כן ילדיהם נשארו יתומים, ונמצא שמאות אלפים מילדי ישראל נותרו יתומים ועזובים, ללא משען ומשענה, ומי ידאג להם, מי יפרנסם? הנה כי כן אלה שנשארו, חמישית מכלל ישראל, הם אשר דאגו ליתומים אלו, וכאשר יצאו בני ישראל ממצרים נטלה עימה כל משפחה את עשרות ילדיה שלה ומלכדם צירפו אליהם גם את הילדים היתומים של **אַרְבַּע** משפחות אחרות ונמצא שכלל משפחה נוספו מאות ילדים. אך כיצד ידאגו לכולם מנין יתנו לכולם אוכל במדבר? אלא כאשר בראש מעיניהם רק המחשבה על הזולת ודאגה לו אין מקום לשאלות שכאלה וזהו החסד בהתגלמותו.
וריבונו של עולם יזכור לנצח את החסד הנפלא שעשו ישראל במצרים ובצאתם משם, אלה שנותרה בידם מנת אוכל ועומה ובחפץ לב ויתרו עליה לזולת, באומרם "כל דכפין ייתי ויכול", אלה שהשאילו לאחרים את שרידי תכשיטיהם, אלה שנטלו עימם מאות ילדים למדבר – חסד! כל אלה ביטלו רצונות אנוכיים, גילו רגישות אמיתית לצער הזולת – ולכן רק הם זכו להיגאל! עולם של חסד הולך ונבנה, ולנצח – "זכרתי לך חסד נעורייך ..."

(שמ' בשלח יג,יח) מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם – מרכא סלוק, רבוי הגבלות, אפשר שזה מקור לדרשות שמצרים הוא מקום של הגבלות, מצר ים. ביציאה השתחררו מהגבלות אלו.

שמות בשלח יג,כא: וְהוֹ הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעֵמֹד עֲנָן וּלְלַיְלָה בְּעֵמֹד אֵשׁ לְהַאֲרִיר לָהֶם לְלַלְכַת יוֹמָם וּלְלַיְלָה:
וְהוֹ - פזר הַלֵּךְ - תלישא-קטנה,
תלישא-קטנה מרמזת על שיעור זמן שבו עמוד אחד מקדים להצטרף לעמוד האחר קודם לסיום תפקידו של האחר.
פזר מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו. **למקום אחר** מלמד שיעור תוספות שבת ע"פ **[תורה תמימה הערה פ']** ... ואפשר לומר ע"פ משי"כ הפוסקים דכשם שמצוה להוסיף מחול על הקודש בין בערב שבת בין במוצאי שבת, כך מצוה שלא להוסיף הרבה יותר מדאי, יען כי כשמוסיפים קצת ניכר שלשם קדושת שבת מוסיפין, וגו'
למקומו נראה להסביר ביחד עם המשך הקרא **(ג,כא)** **לַאֲ-יְמִישׁ עֲמֹד הָעֲנָן** – גרשיים מהפך פשטא. התבנית הזאת היא כעין קל וחומר המוגבלת ב"דיו" לענין מורא שמים.
הנדידון: המלמד **וְהוֹ הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם** מכאן שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול^(ט) [קדושין ל"ב א']:
ואזלא – הולך אחריו הנלמד **(ג,כב)** **לַאֲ-יְמִישׁ עֲמֹד הָעֲנָן** – גרשיים מהפך פשטא המוגבל ב"דיו" וזה ע"פ **[תורה תמימה הערה עו]** ... דהכונה היא משום דענין כבוד רב היינו הך דמורא מפני הרב, ובמורא מצינו שהוקשו ערך הרב לערך הקב"ה כמ"ש מורא רבך כמורא שמים, וא"כ מדמצינו בהקב"ה שמוחל על כבודו כך הרב וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מחרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששנויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; קמא – בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול: 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקוש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא וולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.9 שמות בשלח יג, יז (התשע"ט)

שמות בשלח יד, ו: וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ:

תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנח מקף טפחא מרכא סלוק, תבנית הטעמים (סלוק) טפחא אתנח או (סלוק) טפחא מונח אתנח מופיעה בתורה 410 פעם והאיר (הרב פיש יקותיאל זלמן הי"ו) שבתבנית הטעמים טפחא מונח אתנח ותבנית הטעמים טפחא אתנח ותבנית הטעמים טפחא מונח אתנח מופיעה בכל התורה 410 פעמים, ונראה לברר את הקשר של מספר 410 לטעמים אלו, דמובא ברמ"ד וואלי (ספר הליקוטים ע' שלו) טרחה סוד הטרחה והקמל שפעמים דר' ג' קדישין לעשות הזוג המבקש, מפני הקלפות המתמצעים. ואתר"ה יבא אתנח כש- (תה' קדלה) יתמו חטאים מורה ארץ ורשעים עוד אינם. ורואים שטעמים אלו מסמלים את סילוק הקליפות מהמלכות (טט): ע"פ [מגילת תענית] ד"ה חמשה עשר בסיון, ואפשר לדמות זאת לסילוק מלכות הגויים מעל בני ישראל לפחות בארץ ישראל, ולכן בסיום הפסוק נאמר ברכי נפשי אתה' הקלויה): וזה הסוד של מספר 410 שמסמל את העולם השמימי וגו'

טט: ועוד שהיחס בין מספר פסוקי התורה 5846 והמספר 410 הוא בקירוב 14.26 מלמד על "יד הוי"ה" היינו השגחה פרטית בכל. (יד, ו) וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ - (סלוק) טפחא אתנח תבנית טעמים כשל הרישא של (דב' וא' וד), שָׁמַע וְשָׂרָא לְהַלְהִינוּ ה'וּ אֶהְיֶה אִתְּךָ: תבנית הסיפא די דומה לסיפא של (דב' וא' וד). "שמע ישראל" מציין קבלת עול מלכות שמים ויש המורידים בקבלת עול מלכות שמים וזה מתאים לכתוב כאן. ע"פ [שפת אמת וישב תרן] המובא בריכוז הפסוקים בתבנית "שמע ישראל – בראשית ברא" בני ישראל מתקנים ניצוצות הקדושה שהיו מיועדים לאומות העולם אם היו מטיבים מעשיהם. [שפת אמת בחקתי תרמ"א] כל עניני עוה"ז להיות נמשכים אחר הקדושה.

(יד, ו) וַיֹּאמֶר - טפחא, ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי ורבי. כנדרש ב-[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) וַיֹּאמֶר אֶת-רַכְבּוֹ, הוא בידו אסרו דרך מלכים להיות עומדים ואחרים מוציעין להם תשמיש המרכבה ואוסרין אותה (טט: השנוי) אבל פרעה הרשע (ע"פ "ב"ר (וילנא) וירא נה, ח) (בגלל) שנאה (אשר) מקלקלת את השורה) הוא בידו אסרו והציע תשמישי רכבו (טט: הרבוי) וכיון שראו גדולי מלכות עמדו כולם ואסרו מרכבותיהם והציעו לעצמן.

(יד, ו) אֶת-רַכְבּוֹ - מקף כבורר בין (א) רכב פרעה בלבד ובין (ב) רכבי חילותיו, כאן ע"פ [תנחומא (ורשא) פרשת שופטים יג] (שנוי נוסף) עמד פרעה והלביש כל הסוסים (של פרשים ושל מרכבות) ואפילו כל ההדיוטות אבנים טובות ומרגליות, (יד, ו) אֶת-רַכְבּוֹ - אתנח כמגביל את עבדי פרעה מלאסור רכבו ומלהציע תשמישו ולהשאיר פעולות אלה לפרעה עצמו.

(יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ, (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ - מקף טפחא, מקף כבורר בין (א) ברגיל פרעה כאליל התנשא על עמו (ב) כאן יחס של שוויון לחילותיו. כאן במשמע (ב). ובכך יובן (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ - טפחא, בתפקיד שנוי ורבי (כאן רבוי שינויים ביחס פרעה לעמו) כנדרש ב-

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ, (שנוי א עצם דיבור עם עמו) לקחן עמו בדברים (שנוי ב) אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאמר (שם' בש' יד, ו) וּפְרַעַה הַקְרִיב, (שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוזזין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם כבוזה שנאמר (שם' בש' טו, ט) אֶחָלֵק שָׁלַל (שנוי ד) ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר (יד, ו) וְאֶת-עַמּוֹ לְקַח עִמּוֹ לקחם עמו בדברים.

(יד, ו) לְקַח עִמּוֹ - מרכא סלוק כרבי הגבלות, אפשר שזהו (שנוי ג) לעיל שפרעה הגביל עצמו מליטול מהשלל בראש לכל חילותיו.

שמות בשלח יד, ח: וַיִּחַן ה' אֶת-לֵב פְּרַעַה מִלֶּךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רַמְהָ: יציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז"א ושכינתיה היא המלכות – היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל ו-(ישעיהו יא, ט) מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דַּעַה אֲתִיה' פְּנִים לַיָּם מְכַסִּים: [ארמון על מכוננו (מהד"ב), ארמוני מ"ח (אוצר החכמה)] 300 – אלהיים במלוי אלף למד הי יוד מס, ברחמיים – הוי"ה באתב"ש מצפ"ץ, פר"ך – לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, צי"ר צרי"י מכפרים על עוונותיהם, שורש הדין והכולל רפ"ט והדינין במלכות תתאה, וכשמתחברים עם ו"ה (סה"כ 300) נמתקים.

380 – יש"ע הם צינורות השפע מהעלם אל הגלוי בהכאת אורות האותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י י פעמים א' ה פעמים ד' ו' פעמים נ' ה פעמים י' והוא גי' ש"פ אורות וזה שאמר (ישעיהו סא, ג) כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי-יִשְׁעַי יש"ע מלבוש מלכות לנשמה.

380 – מספ"ר הוא בחינת יסוד כנזכר בסבא דמשפטים, ויש לומר מספר גימטריא שלו"ם עם ד' אותיות, ונודע (זוהר בחקותי קט"ו ע"ב) כי היסוד נקרא שלום, גם היסוד מחבר הוי"ה אדני"י שממשיך הארה מהוי"ה לאדני"י בהכאת אורות אותיות שם הוי"ה באותיות שם אדני"י (כלע"ל). וידוע כי המלכות היא סוד ה-מספ"ר בעוד המשפיע הוא סוד האותיות. שם הוי"ה פשוט בכתר, מלא בחכמה, ומלא דמלא בבניה, והנה המלכות מקבלת מכל השפע העליונים כי לית לה מגרמא אלא מה דיהיב בה בעלה.

380 – י פעמים אהי"ה אהו"ה (38 = 17 + 21) ועולה חמ"ר לבני"ם ועולה רקי"ע. ב-מצריים (380) תקנו ישראל כל אלה, כי אהי"ה אהו"ה עולה צד גבורות הדעת.

104 – סגיאל – שר של גיהנם. אפשר שמרמז שלא רק עוזא (שם השר של מצרים ע"פ [אוצר המדרשים (אייזנשטיין ע' 148)]) או שמו מצרים ע"פ [שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא, ה], אלא כמו שמובא ב-[זהר שמות בשלח] על (שם' בשלח יד, ו) וַיִּקַּח שֵׁשׁ-מֵאוֹת רַכְבֵּי פָחוֹר, שר של מצרים אסף שרי אומות וכוחות ס"א מכל האומות. וזה מלמד על ההתנגדות הגדולה ליציאת בני ישראל ועמם השכינה הקדושה לגלוי השפע האלקי ולגאולת העולם.

מצד אחר 104 עולה טיפ"ה העולה ד' פעמים שם הוי"ה. י"ב צירופי שם הוי"ה (כמו בצירופי ראש חדש) הם סוד ג' טיפין, שכל טיפ"ה הוא בגי' ד' פעמים הוי"ה (סה"כ י"ב צירופי שם הוי"ה). ג' טיפין אלו תקנו ג' האבות הקדושים בסוד דאיתא ב-[תיקוני זהר סט ק"ב] ... אברהם תיקן טיפ"ה קדמאה, לכן נקרא (בר' לך יז, ה) אַבְרָהָם הַמְּמֹן העולה טיפ"ה.

[מדרש תנאים] (דב' תבוא כו, ג) כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְהַבְיֵאתָ אֶת הַגְרִים שִׁמְבִיאִין וְקוֹרְאִין לְפִי שֵׁנִי לְאַבְרָהָם (בר' לך יז, ה) כִּי אַבְרָהָם גִּוִּים וְתִתְּמִיד: הרי הוא אב לכל העולם כולו שנכנסו תחת כנפי השכינה ולאברהם היתה השבועה תחלה שירשו בניו את הארץ:

(בר' לך יז, ה) כִּי אַבְרָהָם גִּוִּים - תביר מרכא טפחא, אַבְרָהָם גִּוִּים - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזהו אב לכל העולם או אב לכל שנכנסו תחת כנפי השכינה ולא רק לצאצאי אברהם אבינו משרה.

כִּי - תביר מחלק בקבוצת כל העולם, או אפילו בין בניו מיעקב שהם היורשים הבלעדיים של ארץ-ישראל ובין הגרים ולא כל שכן שאר העולם שאין להם ירושה בארץ-ישראל. אבל אם הגרים קנו בארץ-ישראל אז יש להם חלק בארץ-ישראל שלא בירושת הארץ ולביכורים מביאין ולא קוראים וידוי [משנה ביכורים פ"א מ"ד].

ע"פ [מדרש תנאים (דב' תבוא כ"ו, ג)] אב לצאצאי יעקב ולגרים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ולכל העולם אבל ירושת הארץ רק לבני יעקב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; זרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

(שמ' בשלח יד,ח) מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ – ע"פ הסבר **[ארמון על מכונן]** גימטריאת **מִצְרַיִם** (380) מייצגת מידת יסוד (ויסוד מייצג את שש המידות הג"ת נה"י וזה הנקרא זעיר אנפין), גימטריאת **וַיִּרְדְּףָהּ** (300) מייצגת מלכות תתאה, שכביכול הייתה בשעבוד ו- פרו"ך (300) – לומר שכל המשתעבד בישראל כאילו משתעבד בהקב"ה, ע"פ **[אמרי נועם]** ו-**[יעבץ]** גימטריאת המלים זק"ף-קט"ן זק"ף-גדול"ל עולה יסו"ד מלכו"ת, אפשר שג' המלים **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה של הניצוץ הקדוש של צנורות השפע המעבירים השפע מהעולם אל הגלוי והמביאים לכפרה ברחמי"ם (300), מ'י פעמים אהי"ה אהו"ה (21 + 17 = 38) עולה צד גבורות הדעת אל שם אלהי"ם במלוי אלף למד הי יוד מם. **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** העולה 380 + 300 רומזת להסרת החסימה ליציאת הניצוץ הקדוש שכאן הוא יחוד ז"א ושכינתיה היא המלכות – היא כנסת ישראל המאוחדת עם עם ישראל וזה אמצעי לירושת ארץ-ישראל המרומז בהפרש הגימטריאות בין תקע"ו ובין **מִצְרַיִם וַיִּרְדְּףָהּ** 576 – 680 = 104 העולה **(בר' לך יז,ה) אֲבִהֶמֶן** והוא רמז לירושת ארץ-ישראל ע"י עם ישראל ובכך להביא לאיחוד בין קב"ה ושכינתיה – כנסת ישראל והתורה ויביאו לתכלית **(ישעיהו יא,ט) לֹא-יִרְעוּ וְלֹא-יִשְׁחָתוּ בְּכַלְהֶר קִדְשֵׁי בְּיַמְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֲתֵיה' פְּמִים לְגַם מְכֻסִּים: פ**

שמות בשלח טו,י: נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָסְמוֹ יָם צָלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים:
[מכילתא דרבי ישמעאל (וגם דרבי שמעון) בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז] הא כל אותן האלפים והרכבות **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת** כמי ים אדירים **בְּמַיִם אֲדִירִים**. ד' נקראו אדירים ואלו הן הקדוש ברוך הוא נקרא אדיר שנאמר **(תה' צג,ד) אֲדִיר בְּמַרְוֹם ה'**, ישראל נקראו אדירים שנאמר **(תה' טז,ג) אֲדִירֵי פְלִתְפָצִיבָם**, מצרים נקראו אדירים שני **(יחזקאל לב,יח) אֹתָהּ וּבְנֹתָהּ גִזְּוּ אֲדָרְכָם**, [המים נקראו אדירים שני **(תה' צג,ד) מְקַלְוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים** נגלה הקדוש ברוך הוא שהוא אדיר על ישראל שנקראו אדירים להפרע מן המצרים שנקראו אדירים] במים שנקראים אדירים שני **(שמ' בש' טו,י) צָלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים:**

מאדירים - אלו המצרים, דכתיב: **(שמות בשלח טו,י) צָלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמַיִם {ר} אֲדִירִים:**
[מנחות הוצאת שוטנשטיין הערות, הערה [35]] המפרשים מסבירים מנין לגמרא ש- **אֲדִירִים**: אינו תואר למים שנזכרו במלה שלפני-כן **{בְּמַיִם {ר} אֲדִירִים}** אלא הוא כטוי בפני עצמו המתייחס למצרים (עיין מהרש"א; רי"ף על עין יעקב; הגהות חק נתן; הגהות חשק שלמה; חכמת מנוח; עיין פרדס יוסף שם. ועיין שערי תשובה ופרי מגדים המובאים בהמשך שהביאו סיוע לכך ממה שיש טעם טפחא תחת **בְּמַיִם**, והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **אֲדִירִים** לא קאי על המים אלא על המצרים).
 וכתבו הפוסקים ע"פ גמרא שלנו, שכיון ש- **אֲדִירִים** אינו מתייחס ל- **בְּמַיִם**, צריך להפסיק מעט ביניהם (שערי תשובה אורח חיים סוף סימן מח, פרי מגדים שם נא, משבצות זהב ג, משנה ברורה נא, יז; וראה עוד חשק שלמה; בסידור עבודת ישראל [לרב זעליגמאן בער]; בספר יבא הלוי בשלח; בספר פאת שדך [לרב שמואל דוד הכהן מונק] עמודים קסג – קסד; בספר רבבות אפרים [לרב אפרים גרינבלאט] ג, וב-ו, כג, ובספר מקדש מעט [לרב נתן געשטעטנער] עמודים פז – פח).

בדרך הוכחה זאת יהיה למוכיח צורך להסביר פסוקים רבים בתורה בעלי תבנית דומה לפני אתנח ולפני סלוק וביתר שאת כאשר התוכן מהווה סמיכות והטעם מפסיקם.
 ננסה נימוק זה על המופע הראשון בתורה **(בראשית א,ד) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֲוִר כִּי-טוֹב**... שיש טעם טפחא תחת **אֶת-הָאֲוִר** והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **כִּי-טוֹב** לא קאי על **אֶת-הָאֲוִר** אלא על **אֱלֹהִים** או **וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֲוִר**

וכן **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמַרְוֹם יְיָ**... שיש טעם טפחא תחת **אֲדִיר** והוא טעם מפסיק כידוע, ואם כן **בְּמַרְוֹם יְיָ** לא קאי על **אֲדִיר** וזה סותר ממש את כל הדרשה כי **אֲדִיר** בדרשה הוא הקב"ה ונאמר בה יבא **אֲדִיר** - זה הקדוש ברוך הוא, דכתיב: **(תהלים צג,ד) אֲדִיר בְּמַרְוֹם יְיָ**, ויפרע לאדירים - אלו ישראל, אלא יש לומר שהכתוב אחר הטפחא מתאר / מאפיין את המקדים לטפחא אף כולל הטפחא.

כאן רואים כי טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהמונח סלוק ואם נלך באופן זה אז בשמות בשלח טו,י אדירים מאפיין את במים אבל הדרשה בגמרא רצתה בהפרדה ביניהם ואדירים מלמד על המצרים ולא על במים.
 אם כן יש תפקידים אחדים לטעם טפחא, ביניהם טעם מפסיק, טעם מתאפיין מהכתוב אחריו

בחלק הראשון של הפסוק **נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ כְּפָסְמוֹ יָם** – מרכא טפחא מונח אתנח, טפחא מפסיקה ואז **כְּפָסְמוֹ יָם** מתייחס למצרים, והחלק השני הוא מקבילה **צָלְלוּ כְּעוֹפֵרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים**: ולכן מלת ב- **בְּמַיִם** בטפחא וההפסקה מאפשרת ללמוד בהקבלה לחלק הראשון כי **אֲדִירִים** מתייחס למצרים.

ועוד יש לומר כי **אֲדִירִים**: – סלוק, תפקיד מגביל להגביל את כסויו במים רק למצרים, ורק לזמן שיגרום להם לגסוס ולא להתאושש ולהיפלט לחוף בעודן חיים כדי לראות את בני ישראל בריאים ושלמים ובי יראו אותם מתים וגם יכירו כל אד את המצרי ששיעבד אותו ולראות בגסיסתו.

[משנה ברורה או"ח ס' נא סעיף ו' ס"ק יז]... יש להפסיק בין מים ובין אדירים שהאדירים קאי על מצרים.
 • טט - מים - טפחא, **אדירים** - סלוק. לפי שקאי על מצרים אפשר שהסלוק כאן מרבה אפיון, עם, ואפיון זה מאפיין את מים להודיע מידה כנגד מידה. מצרים - אדירים דנו את ישראל במים כל הילוד היאורה תשליכוהו והם ה- **אדירים** נדונו ב-**מים**
 • כאילו הקרא כתוב בקצור **צללו כעפרת** - פשטא זקף-קטן, על שתי ענינים כפשוטם, על שדנו את ישראל ואת עצמם כל הילוד היאורה תשליכוהו מידה כנגד מידה נדונו **אדירים** ב- **מים** הדנים והמבצעים הושלכו למים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; טקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.10 שמות בשלח יג,יז (התש"פ)

שמות בשלח יד,כז:

וַיִּטַּח מֹשֶׁה אֶת־יָרְדוֹ עַל־הַיָּם וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ וּמִצְרַיִם נִסְיָם לְקִרְאָתוֹ וַיַּעֲרֵךְ ה' אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם:

מֹשֶׁה אֶת־יָרְדוֹ – קדמא ואולא ... וַיִּשָּׁב הַיָּם – קדמא ואולא

[דבר מלכות התשע"ט, ע' סה, ע"פ ליקוטי שיחות כרך ו' ע' 91, אדמו"ר מ"ש]

[שמות רבה פכ"א,ו] וַיִּשָּׁב הַיָּם ... לתנאו שהתניתי עמו מתחלה ... כך התניתי עמו מתחלה שאני קורעו ...

ותמוה הרי ביכולת הקב"ה לעשות בעולם כרצונו, וביכולתו ית' לבקוע הים גם ללא התניה עמו קודם שנברא, למה הוצרך לתנאי זה? ויש לתרץ: נס פירושו שדוד מערכות הטבע. שד"כ מנהיג הקב"ה את עולמו בגדרים מסוימים, ורק בזמנים מיוחדים באופן יוצא מן הכלל "משדד" הקב"ה גדרים אלו, וזה נקרא נס.

הנהגה אמרו רז"ל שהעולם נברא בשביל ישראל ובשביל התורה – שבני ישראל ע"י עבודתם בתורה ומצוות יעשו את העולם דירה לו ית'. לכן צריך העולם להיות כלי לאור האלקי הנעלה מהעולמות, המתגלה ע"י נסים, ומכיוון שנס שולל את מציאות העולם "טבע", לכן היה צריך להתנות עם הים (ועל דרך זה עם כל הנבראים) בבריאתו "שיקיע לפני ישראל" (שיסכים למציאות הנסים), שהדין ב'תנאי' הוא שכשאינו מקוים מתבטל הענין מעיקרו, ואם כן מציאות הים גופא מסכימה לשנוי הטבע (דאם לא כן תתבטל מציאותה).

וַיִּשָּׁב הַיָּם – קדמא ואולא, כעין כלל שד"כ מנהיג הקב"ה את עולמו (כאן הכוונה, למערכות הטבע של עולם החומר) בגדרים מסוימים, ואין בכלל אלא מה שיש בפרט שהוא לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ – מרכא (מאריך) פשטא מונח זקא-קטן (במלה אחת), מערכות הטבע של עולם החומר מאריכות – מתמידות בטבען פרט להתניות שהקב"ה התנה איתן לפני בריאתם, שגם זה חלק מטבען.

וַיַּעֲרֵךְ ה' אֶת־מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם – שני ישראל ע"י עבודתם בתורה ומצוות יעשו את העולם דירה לו ית'. לכן צריך העולם להיות כלי לאור האלקי הנעלה מהעולמות, המתגלה ע"י נסים, ומכיוון שנס שולל את מציאות העולם "טבע", לכן היה צריך להתנות עם הים (ועל דרך זה עם כל הנבראים) בבריאתו "שיקיע לפני ישראל" (שיסכים למציאות הנסים), שהדין ב'תנאי' הוא שכשאינו מקוים מתבטל הענין מעיקרו, ואם כן מציאות הים גופא מסכימה לשנוי הטבע (דאם לא כן תתבטל מציאותה).

וַיִּשָּׁב הַיָּם – קדמא ואולא, כעין כלל שד"כ מנהיג הקב"ה את עולמו (כאן הכוונה, למערכות הטבע של עולם החומר) בגדרים מסוימים, ואין בכלל אלא מה שיש בפרט שהוא לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ – מרכא (מאריך) פשטא מונח זקא-קטן (במלה אחת), מערכות הטבע של עולם החומר מאריכות – מתמידות בטבען פרט להתניות שהקב"ה התנה איתן לפני בריאתם, שגם זה חלק מטבען.

[דבר מלכות התשע"ט, ע' נה מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח פ' בשלח] וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ ... לשון בראשית רבה

פרשה ה' וז"ל אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל הא דכתיב וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ לתנאין שהתנה עמו עכ"ל. ... ומאן נינהו תנאין בלשון (מיעוט) רבים, (ה)אין כאן אלא תנאי זה וכך כתוב לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ לתנאו יחיד. ... וע"פ הרב

ישראל אשכנזי (הובא בספר טל אורות להרב מאיר פאפריש כ"ץ) תנאין (היינו) תרי, חד תמן (בקריעת ים סוף ביציאת מצרים) וחד לעתיד לבוא כדכתיב (ישעיהו יא,טו) וְהִקְרַיִם ה' אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם (פ[רש"י] כמו שקרע את הים כך יקרע לעתיד לגלויות שונות), הא הוא דכתיב וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ כלומר מדכתיב לַפְּנֹת בְּקֶרֶן לְאַיְתָנוּ בחזרת המים ולא כתיב כשנבקע הים שמעינן דאכתי פש (הותר) תנאי אחד לעתיד לבוא [וזה שכתב] לתנאין שהתנה עמו.

(ישעיהו יא,טו) וְהִקְרַיִם ה' אֶת לְשׁוֹן יַם־מִצְרַיִם וְהִגִּיף נְדָו עַל־הַיָּם בַּעֲנֵם רוּחֹו וְהִקְהִי לְשַׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיף בְּנַעֲלִים:

[רש"י] וְהִקְרַיִם – ליבשו כדי שיעברו בו גליות ישראל ממצרים: עַל־הַיָּם – נהר פרת לעבור בו גליות אשור:

בַּעֲנֵם רוּחֹו – אין לו דמיון במקרא ולפי הענין יפתר בחזק רוחו: לְשַׁבְעָה נְחָלִים – לשבע גזרים לעבור בו שבע גליות האמורות למעלה מאשור וממצרים וגוי, ומאיי הים אינו מאותו צד: וְהִדְרִיף – בתוכו את הגליות: בְּנַעֲלִים – ביבשה:

לְאַיְתָנוּ – מונח זקא-קטן (במלה אחת), זקא-קטן בתפקיד שנים – היינו שני תנאין,

לְאַיְתָנוּ – מונח זקא-קטן (במלה אחת) כעין מדה י"ח מל"ב מדות לראבריה"ג "מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל", נאמר על תנאין שהתנה הקב"ה עם הים קודם בריאתו, ולמד מכאן לכל הברואים שהתנה הקב"ה עמהם תנאין שחלק מטבען שישתנו ברצון הקב"ה ואח"כ ישובו למצבם שקודם לשנוי.

שמות בשלח יד,לא: וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּי הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בְּמִצְרַיִם וַיִּקְרָאוּ הָעָם אֶת־יַי וַיֵּצְאוּנוּ בְּיַי וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו: פ

תהלים עח,מט: יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְנַעַם וַצְרָה מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים:

[הגדה של פסח] רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מהו אומר? (שמות וארא ת,טו) וַיִּאמְרוּ הַחֲרָטְמִים אֶל־פְּרַעֲה אֲצַבְע אֵל הַיָּם הוּא (וגו') ועל הים מה הוא אומר?

(שמות בשלח יד,לא) וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּי הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בְּמִצְרַיִם וַיִּקְרָאוּ הָעָם אֶת־יַי

וַיֵּצְאוּנוּ בְּיַי וּבְמֹשֶׁה עֲבָדָיו: כמה לקו באצבע? עשר מכות, אומר מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות טעמי הפסוק שבו משתמש רבי יוסי הגלילי (שמות בשלח יד,לא) מרמזים על לימוד ככעין כלל ופרט

● וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל – קדמא ואולא, כעין כלל, ואחד מפרטיו הוא

● אֶת־הַיַּרְדֵּי הַגְּדֹלָה – מונח רביע, לפחות ארבע, היינו מתואם ותומך בדרשת רבי יוסי ש- יד משמעו חמש אצבעות.

ההגדה ממשכה דרשת הנסים על פי הנאמר בזמור (תהלים עח) המספר על הנסים שעשה הקב"ה לישראל מיציאת מצרים עד למלכות דוד מלך על ישראל. (תהלים עח,מט) כתוב בכעין כלל הצריך לפרט ונדרש ע"י רבי אליעזר ורבי עקיבא כפירוט נוסף של דרשת רבי יוסי הגלילי.

רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ...

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? ...

תהלים עח,מט: יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְנַעַם וַצְרָה מְשַׁלַּחַת מְלֹאכֵי רָעִים:

יִשְׁלַח־בָּסוּ – מקף אולא לגרמיה (אולא תקנית נקראת גם קדמא בנוסח אשכנז) כעין קדמא פסק, קדמא מרמז על אפשרות של תבנית כעין כלל הצריך לפרט או פרטים, וגם ענין שארע קודם, כאן גזר הדין על מצרים. ענין הפסק במיוחד לדרשת רבי עקיבא כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם.

והפרטים הם:

חֲרוֹן אַפּוֹ – עלוי רביע, אפשר לדמותם לכעין מונח-עליון, רביע, ואז מרמז ללפחות ארבעה פרטים.

אפשר שרבי אליעזר דורש כאילו טעם פסק לא קיים ואז חֲרוֹן אַפּוֹ הוא חלק ממלות הכלל יִשְׁלַח־בָּסוּ חֲרוֹן אַפּוֹ ויש ארבע פרטים

¹ אפשר כי המשך (ח,טו) מבטא את קשיחות לב פרעה שהובילה אותו ואת עמו לדין בים כמו במכות מצרים וַיִּחַזַק לִב־פְּרַעֲה וְלֹא־שָׁמַע אֲלֵהֶם פֶּאֶשֶׁר דָּבַר יי:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דזנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דזנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

– כמאמר רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של ארבע מכות? ארבע אופני ביצוע הענישה המנויים בכתוב החל מ- **עֲבָרָה** אחד, **וְנָעַם** שתיים, **וְצָרָה** שלוש, **מְשַׁלַּחַת מַלְאָכָי רָעִים**: ארבע.

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה ... הייתה של חמש מכות? **לרבי עקיבא ישלח-בָּסוּ** קודם יצא גזר הדין הכללי מלפני הקב"ה וטעם פסק כביכול מסתיר את הקב"ה השולח מבצעי הענישה במצרים עד שנראה כאילו פועלים מעצמם, ויש חמישה אופני ביצוע גזר הדין

- **תְּרוֹן אָפוּי** – מונח-עליון רביעי, (א) הטעמים מרמזים להמישה אופני מכות, (ב) והמלים מתארות אופן מכה אחד
- **עֲבָרָה** – מונח, אופן מכה שני
- **וְנָעַם** – מונח, אופן מכה שלישי
- **וְצָרָה** – אתנה, אופן מכה רביעי
- **מְשַׁלַּחַת מַלְאָכָי רָעִים** – רביע מוגרש במלה אחת, מרכא סלוק, אופן מכה חמישי

אוצר לקוטי שיחות, לשיטתייהו, אדמו"ר ממ"ש, התשע"ו, ע' 209 ... מבואר בכלבו (בפירוש ההגדה) בשם "בעל המלמד" שהפלוגתה היא: לדעת ר"א, המכות חדרו בכל ארבעת היסודות של כל דבר (ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ד וג') שבו היו המכות. כלומר המכה לא פגעה בדבר רק כפי שהוא מורכב כבר מכל ארבע היסודות, אלא הגיעה בעומק יותר, גם בעצם של כל אחד מהיסודות שבדבר – לכן כל מכה הייתה "של ארבע". ולדוגמא: במכת דם לא הוכר רק המים כפי שהם נראים במציאות של מים, אלא גם האש הרוח והעפר שבמים.

ורבי עקיבא מחדש יותר מזה, שהמכה פגעה גם ב"חומר ההיולי" של הדבר, שהוא פשוט, מופשט (מציור) ארבעת היסודות – ונמצא שכל מכה הייתה "של חמש", בארבעת היסודות וב"חומר ההיולי".

(טט: ע"פ הנאמר) ... לפי שתי הדעות המכה הייתה ב"גלוי" (בדבר כפי שהוא נראה וניכר) וב"העלם" (לר"א בכל אחד מארבע היסודות של הדבר, ולר"ע גם בחומר ההיולי שממנו ארבע היסודות). ההבדל בין שני התנאים תלוי בשיעור חדירת טומאת מצרים בדבר, והמכות באו לבטל טומאה זאת. שיעור חדירת הטומאה משתקף בהלכה לגבי חמץ. (א) איסור אכילה; (ב) איסור הנאה; (ג) בל יראה ובל ימצא (וביעורו).

(א) איסור אכילה – הרע בצורת הדבר שגורם לו (אולי צ"ל לא) להיות ראוי לאכילה, אבל הדבר מותר בהנאה כי בחומר ובעצם הדבר (השייכים להנאה), אין כל רע.

(ב) איסור הנאה – ע"י השימוש בו כאשר החומר בצורה מסוימת;

(ג) בל יראה ובל ימצא – אפילו ללא כל שימוש, כי האיסור חדר לחומר ולעצם הדבר המופשט מכל צורה ולכן אסורה הימצאותו ברשות ישראל.

במצוות ביעור חמץ מצינו פלוגתא בין רבי יהודה ורבי חכמים. רבי יהודה אומר אין ביעור אלא בשריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים. לדעת הרוג'ובי שריפה משביתה את עצם המציאות של החמץ, ואילו הפירור משבית את "תואר" החמץ האפשרות לאוכלו או להינות ממנו אבל לא מבטל את מציאותו.

לדעת ר' אליעזר המכות היו רק בדבר כפי תוארו ולכן ביעור מספיק הוא לפוררו. לר' עקיבא הביעור חייב להיות בשריפה כדי לבטל מציאותו של החמץ והרע שחדר אליו.

חילוק בין ארבע לחמש: ארבע גלויות כנגד ארבע אותיות הוי' וגלות מצרים כנגד קוצו של יו"ד, שהוא דוגמת החומר הקדום הנקרא היולי" וגלות מצרים פגעה גם בחומר ההיולי, והיא שורש כל הגלויות אבל פגעה רק בחומר שיש לו הציוור של ארבע היסודות.

ענין הגלות ויציאת מצרים ישנו בעבודה הרוחנית: מצרים הוא מלשון מיצרים וגבולים; "גלות מצרים" פירושה שעבודת היהודי יש לה גבול, שהיא נעשית במדידה והגבלה, ו"יציאת מצרים" היא יציאה מכל המדידות וההגבלות (גם מההגבלות של הנפש האלקית).

וזה תוכן הפלוגתא בין ר' אליעזר ור' עקיבא אם המכות היו רק בארבעת היסודות או גם בחומר ההיולי – ברוחניות. אם העבודה דיציאת מצרים נדרשת רק בעשר כחות הנפש, המתחלקים לארבעה סוגים (כנגד ארבע אותיות שם הוי');:

(א) עבודה בפועל במחשבה דיבור ומעשה (מלכות), (ב) במדות (זעיר אנפין), (ג) בשכל (בינה), (ד) במסירת נפש (חכמה) – או (ה) גם ביחידה שבנפש (שהיא בדוגמת חומר היולי).

שמות בשלח טו,ו: יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בְּפָח יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אֹנִיב:

[אור החיים] יְמִינֶךָ ה' וגו', פירוש כשתהיה מדת הרחמים מתחזקת לעשות דבר משפט, והוא אומר נֹאדְרֵי בְּפָח אז יְמִינֶךָ ה' שהיא מדת הרחמים עצמה **תִּרְעַץ אֹנִיב**, או ידרוש מסופו לראשו אימתי יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בְּפָח כש- יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אֹנִיב, אז תפול אימתה ופחד על כל הנבראים, מפני שמך האדיר:

פירוש שני של **[אור החיים]** נתמך בתבנית הטעמים של **(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ ה'** – (אתנה) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים מדה שחבירו מלמד עליו או מדה שהוא מלמד על חבירו.

[רבינו בחיי] יְמִינֶךָ ה' ידוע כי כל מדה כלולה מחברתה וקרא למדת הדין ימין לפי שהיא כלולה ומעוטפת בכח הרחמים, זהו לשון **נֹאדְרֵי בְּפָח** מלשון אדרת וכח הרחמים שבה היה מציל לישראל והיא עצמה שהיא מדת הדין היתה משקעת את המצריים בים, וזהו **יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אֹנִיב**, וזהו באור מה שדרשו רז"ל היתה ידו אחת משקעתך וידו אחת מצילתך:

פירוש **[רבינו בחיי]** ל-**(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ ה'** נתמכת בתבנית הטעמים מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני דברים " כל מדה כלולה מחברתה " וטעם מונח מרבה תכונה באחד או בשני הדברים הנלמדים, כאן " וקרא למדת הדין ימין לפי שהיא כלולה ומעוטפת בכח הרחמים "

(שמות בשלח טו,ו) יְמִינֶךָ ה' – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב כאן "דרשו רז"ל היתה ידו אחת משקעתך וידו אחת מצילתך"

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמיתי – הלהים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מהפך פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.11 שמות בשלח יג, יז (התשפ"א)

שמות בשלח יג, יט: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ

כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:

פסוק זה עוסק בשני נושאים (א) פנוי ארונו של מת ממקום למקום (ב) קיום שבועה שהושבע אביו של פלוני ע"י פלוני

(נושא א) **וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ ... וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:**

(נושא ב) **כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:**

(נושא א) **[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (שמ' בשלח יג, יט)] וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ** בוא וראה כמה חביבות מצות על

משה רבינו שכל ישראל עוסקין בבזיה של מצרים ומשה עוסק במצוה ועליו הוא אומר **(משלי יח, יח) חֲכָמִים לֵב יִקַּח מִצְוַת** ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו שרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור (במקור אחר אמו יוכבד) הלך משה אצלה ואמר לה היכן יוסף קבור אמרה לו ארון של מתכת עשו לו מצריים וקבעוהו בנילוס נהר כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס אמר, יוסף יוסף הגיעה שעה שנשבע הקדוש ברוך הוא לישראל לגאלך והגיעה שבעה שהשבעת את ישראל עכשו שכינה וישראל מעוכבין לך אם אתה מגלה עצמך הרי מוטב ואם לאו נקיים אנחנו משבועתך, מיד צף ארונו שליוסף. ר' נתן אומר יוסף בקברניטן של מלכים היה קבור הלך משה ועמד על קברניטן של מלכים ואמר יוסף יוסף מיד נודעו ארונו של יוסף. הלך משה ונטלו והביאו עמו לכך נאמר **(שמ' בשלח יג, יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ**. כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל מהלכין במדבר היה ארון השכינה וארונו של יוסף מהלכין זה בצד זה והיו העוברים והשבים אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו אמרו להן אחד של שכינה ואחד של מת. וכי אפשר למת להלך עם השכינה אמרו קיים זה מה שכת' בזה. ...

(נושא ב) המשך **[מכילתא דרשב"י] (שמ' בשלח יג, יט) כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ר' נתן אומר מפני מה השביע אחיו ולא השביע את בניו. אמר אם אני משביע את בני אין מצרים מניחין אותן להעלות אותי. הן אומ' אבינו העלה את אביו ואומרים להן אביכם מלך היה לפיכך לא השביע בניו. **הַשָּׁבִיעַ הַשָּׁבִיעַ** השביען > שישביעו < לבניהם ובניהם לבניהם. **פֶּקֶד יִפְקֹד** פקד במצרים יפקד על הים. פקד על הים יפקד במדבר. פקד במדבר יפקד בנחלי ארנון. פקד בעולם הזה יפקד בעולם הבא. **וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי** אמר להם אני שאני מלך העליתי את אבא כשהוא שלם אבל אתם העלו אותי ואפילו עצמות > תוספת ע"פ הרמב"ן (בר' מט) וכשאתם מעלין אותי קברו אותי בכל מקום שתמצו מקובל אני שאין נכנס לקבר אבות אלא שלשה אבות ושלש אמהות שנא' שמה קברו את אברהם וגו' (בר' מט לא) ואומר בקברי אשר כריתי לי (בר' נ ה) בי הוא פוסק < **וְהִעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמוֹתַי** שומע אני מיד ת"ל **אֶתְכֶם**.

(שמ' בשלח יג, יט) הַשָּׁבִיעַ הַשָּׁבִיעַ [תורה שלמה הערה רעג] השביען כדי שישביעו את בניהן דור אחר דור. ועי' [רביד הזהב] דמכאן נראה ראייה להגאונים דאין חייב לקיים נדר ושבועה של אביו וכ"כ ב-**[תשובת הרא"ש כלל ה תשובה ד]** דאי אפשר הנולדים אחר זמן דאל"כ למה היה צריך להשביעם שישביעו בניהם הרי היו מחויבים לקיים שבועת אביהם וגם יוסף היה יכול להשביע את הדורות הבאים אלא ודאי דאין חיוב לבן לקיים שבועת אביו וגם אי אפשר להשביע את הנולדים לאחר זמן וציינן להרמב"ן במשפטי החרם ובריב"ש ס' שנט וריב"ל ח"ג ס' נד ו-**[יורה דעה סי' רכח]** וראה נובי"ת יורה דעה ס' קמו ובאבן עזרא כאן והנה משה נתעסק לקיים השבועה שלא תבוא אשמה על ישראל כי ראינו שנשיאי ישראל נשבעו לגבעונים והם לא נשבעו להם אלא על תנאי שהם רחוקים כמו שאמרו ואחר שנמצאו קרובים היה נכון שלא ישמרו שבועתם ולא יעברו הם וכל ישראל על מצות לא תחיה כל נשמה רק בעבור כבוד השם עשו שלא יחללוהו ואחר שנים רבות העניש השם בני ישראל בעבור שהניח שאול להמית את הגבעונים שהיו בנוב עיר הכהנים. **סיכום ב-**(נושא ב) **[רביד הזהב]** דמכאן נראה ראייה להגאונים דאין חייב לקיים נדר ושבועה של אביו וכ"כ ב-**[תשובת הרא"ש כלל ה תשובה ד]** דאי אפשר הנולדים אחר זמן (הביא הדוגמה) ... וכן שבועה דיהושע ביריחו לא היתה אלא גזרה דאי אפשר להשביע הנולדים אחר זמן. **[שור"ע יו"ד הלכות נדרים סימן רכח סעיף לה]** צ"ט אי אפשר (כט) להשביע הנולדים אחר זמן, משה נתעסק לקיים השבועה שלא תבוא אשמה על ישראל שלא קיימו את **(שמ' בשלח יג, יט) הַשָּׁבִיעַ הַשָּׁבִיעַ** גם אם סברו שלכבוד המתים הגדולים יוסף ושבטי י-ה ראוי שיעסוק בהם משה הגדול.

נסביר את תבניות טעמי המקרא של **(נושא ב)**

(שמ' בשלח יג, יט) כִּי – תרסא, בהלכה ב-**(נושא ב)** עקירה אי קיום שבועה שנשבע אביו. ב-**(נושא א)** ראה במקומו.

(שמ' בשלח יג, יט) כִּי – תרסא, באגדה בתפקיד כעין מחיצה לעצמה בעל בחינה נעלה שיוסף קיים התורה כדרשת **[מכילתא דרשב"י] כל** אותן ארבעים שנה שהיו ישראל מהלכין במדבר היה ארון השכינה וארונו של יוסף מהלכין זה בצד זה והיו העוברים והשבים אומרים מה טיבן של שני ארונות הללו אמרו להן אחד של שכינה ואחד של מת. וכי אפשר למת להלך עם השכינה אמרו קיים זה מה שכת' בזה. **הַשָּׁבִיעַ הַשָּׁבִיעַ** – קדמא ואולא כעין כלל בהלכות שבועות, שבועה על שבועה כגון מדור לדור כדי לקיים את השבועה לדורות. כי אם יוסף היה משביע רק לשבטים ולבנים שחיו בדורו, לא חלה על בניהם לכן השביע שישביעו וכך לשבועה של כל דור לדור הבא

והפרטים אחריו **אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר** – מהפך פשטא זקף-קטן,

פֶּקֶד – קדמא **יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם** – מהפך פשטא זקף-קטן,

אם שבועתו רק לשבטים ולבנים, לא חלה על בניהם לכן השביע שישביעו וכך לשבועה של כל דור לדור הבא

אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר – מהפך פשטא זקף-קטן, **פֶּקֶד –** קדמא **יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם** – מהפך פשטא זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן

בין שני קיסרים (כאן בין סלוק ובין אתנה) מרמז על כעין היקש, דבר החוזר וקורה, כדרשת **[מכילתא דרשב"י] (א) השביען** > שישביעו < לבניהם ובניהם לבניהם. (ב) פקד במצרים יפקד על הים. פקד על הים יפקד במדבר. פקד במדבר יפקד בנחלי ארנון. פקד בעולם הזה יפקד בעולם הבא.

[תורה שלמה הערה רסח] הקש יוסף קבר יעקב אביו בחיר האבות (פר' וישלח ויקרא לו אל), משה עסק בקבורת יוסף (שהיה מלך) הנקרא צדיק יסוד עולם, משה שהיה מלך (דב' וזה"ב לג) ויהי בישרון מלך וגדול העולם, לפיכך זכה שתתעסק בו שכינה שנאמר (שם לד) ויקבר אותו בגיא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע.

(שמ' בשלח יג,ט) והעליתם את-עצמת מנה – דרגא תביר טפחא, המילה **והעליתם** טעמה דרגא כקישור לצוואת יוסף ב-(בר' ויחי וינב) **פֶּקֶד פֶּקֶד יִפְקֹד** ול-(בר' ויחי וינב) **פֶּקֶד יִפְקֹד...והעליתם את-עצמת** – מרכא טפחא כקבוצת פרטים המרבה על העלאת עצמות יוסף את עצמות אחיו שבטי י-ה.
(שמ' בשלח יג,ט) אתכם – סלוק מגביל (מונע) העלאת העצמות לפני יציאת כל ישראל ממצרים.
(שמ' בשלח יג,ט) והעליתם את-עצמת מנה – דרגא תביר טפחא, (לימוד א) בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, ושעל כל פרט חל אותו ענין או הלכה. כהמשך **[מכילתא דרשב"י]**
 ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין שכל עצמות שבטים עלו עמו ת"ל **והעליתם את-עצמת מנה אתכם**.

חזרה ל-(נושא א) המשך **[מכילתא דרשב"י]** יכול אלו לא היה משה מתעסק בו לא היו ישראל מתעסקין בו ת"ל **(יהו' כד,לב) ואת-עצמות יוסף אשר-העלו בני-ישראל ממצרים קברו בשכם** מלמד שהיה בלבם להעלותו אלא כיון שראו ישראל שהיה משה מתעסק בו אמרו הניחו לו כבודו בגדולים יתר מן הקטנים. יכול אלו לא היה משה וישראל מתעסקין בו לא היו בניו מתעסקין בו ת"ל **(יהו' כד,לב) ויהיו לבני-יוסף לנחלה**; אלא כיון שראו בניו שהיה משה וישראל מתעסקין בו אמרו הניחו לו כבודו במרובין יתר ממועטין.

נסביר את תבניות טעמי המקרא של **(נושא א)** (הלכה ודרך ארץ בכבוד המת)
(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את-עצמות יוסף – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים מרומזים בתבנית טעמים זאת. (לימוד א) מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, והפרטים שונים ביניהם בקשר ל- (ענין א). אם משה לא היה עוסק בעצמות יוסף בני ישראל היו עוסקים בו, אם גם בני ישראל לא היו עוסקים בכך בני יוסף היו עוסקים בכך. בני ישראל לא עסקו בכך להגדיל כבוד העוסקים בו, בני יוסף לא עסקו בכך כי כבודו במרובין.
 (לימוד ב) **(שמ' בשלח יג,ט) משה את-עצמות יוסף** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, ושעל חלק או כל הפרטים לא חל (ענין ב) כהמשך **[מכילתא דרשב"י]** כיוון שמה מתעסק בעצמות יוסף בני ישראל לא התעסקו בו
 הלכה במפנה ארונו של מת

כתב **[רמב"ם הלכות אבל פ"ב,ה"ז]** המפנה³ ארונו של מת ממקום למקום, אם שדרו קיימת עומדין עליו בשורה, ואומרים עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים, ומספדין אותו אף על פי שהעבירוהו לאחר שנים עשר חדש, ואם אין שדרו קיימת אין מספדין אותו, ואין עומדין עליו בשורה ואין אומרין עליו ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים, ואלו הן ברכת אבלים דברים שאומרים בבית האבל, תנחומי אבלים שאומרים בשורה.

[ב הגהות מיימוניות שם] ... ואבלים ההולכין עם המת לקברו כל זמן שלא נקבר הוי מוטל לפניהם ואין אבילות חל עליהן עד שיקברוהו ה' שמחות ע"כ:

(שמ' בשלח יג,ט) כ' – תרסא, בהלכה ב-(נושא א) כתוב אחרי הרישא **ויקח משה את-עצמות יוסף** ולפני הסיפא שבאותו נושא **והעליתם את-עצמת מנה אתכם**. לכן אפשר שבתפקיד רמז לשעור זמן 12 חדש לגבי פנוי מת מקברו והלכות אבלות מסוימות, **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את-עצמות יוסף** – מרכא תביר מרכא טפחא, שני לימודים מרומזים בתבנית טעמים זאת.

(שמ' בשלח יג,ט) את-עצמות – מקף כבורר בין שדרה קיימת ובין שדרה שאינה קיימת (לימוד א) מרכא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, והפרטים שונים ביניהם בקשר ל- (ענין א). **[ירושלמי מועד קטן פ"ג,ה"ה (וילנה יד,ב)]** אם נתנו דעתם לפנותו מקברו הראשון אז ינהגו מנהגי אבילות מסוימים בקבורה השניה, אם לא נתנו דעתם לפנותו לא ינהגו מנהגי אבילות מסוימים אחרי הקבורה השניה.
 ע"פ **[מכילתא דרשב"י]** המצרים טמנו את יוסף בארון מתכת והשקיעו את הארון בגילול או בקברי מלכים. מכאן שלא בני ישראל טיפלו בקבורתו ולא יכלו לתת דעתם לגבי פנויו.

פסק **[רמב"ם הלכות אבל פ"ב,ה"ז]** בהעברה אחרי שנים עשר חדש בשדרה קיימת, החייבים בהלכות אבלות מקיימים הלכות אבלות מסוימות אחרי הקבורה השניה. אם השדרה לא קיימת לא מקיימים הלכות אלו.

(לימוד ב) **(שמ' בשלח יג,ט) משה את-עצמות יוסף** – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לענין, העשויה להתרחב, ושעל חלק או כל הפרטים לא חל (ענין ב) ע"פ **[תו"ש ער]** השדרה של יוסף נשארה שלמה, וע"פ **[תו"ש ערא]** מארונו עלה ריח מעולה ומכאן גם לצדיקים אחרים, ושלא כשאר העם.

[תורה שלמה ער] ... ב- [תו"ש בראשית פ"ט קנז] לענין חקירת ה-**[מל"מ פ"ג מהל' אבל]** אם מתים חנוטים מטמאים. והבאתי שמגמ' **[סוכה כה.]** **[במ' בה"ט]** **אשר הניו שטאים לגפש אדם** זהו ארונו של יוסף ומפורש שחנוטים מטמאים, וכן מוכרח מהמאמר שלפנינו שהרי כתוב אצל יוסף **(בר' ויחי וינב) ויחנטו אלו**. וראה ב-**[מילואים כאן]**. **[ער*]** מובא ב-**[שפתי כהן]** כאן וסיים: הוקשה להם ז"ל שיוסף נחנט ודרך החנוטים שאינם כלים ואין הבשר מתאכל אלא מעמיד אותו בליחותו, א"כ איך אמר **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את-עצמות יוסף**, אלא לפי שנתעדן בשרו ... , לזה נתאכל הבשר למירוק (ונשארו עצמות).

[תורה שלמה ערא] ... לכן נראה לי שהסגנון ומנין היה יודע (משה) אינו במובן שאלה אלא הצעת דברים של המדרש שמספר לנו המסורה ע"ד מציאתו של ארון יוסף ויש להוסיף ראייה לזה מסגנון הלשון המבואר במדרש הנקרא **[פרקי ר' יאשיהו בבית המדרש ח"ו]** ר' מאיר אומר מעולה ריחם של צדיקים מריח ארון הברית כו' מכאן שריחן של צדיקים ניכר בחייהן ומניין אף במוותם כן, שכן כתיב **(שמ' בשלח יג,ט) ויקח משה את-עצמות יוסף** תמה גדול וכי יש לך אדם שהוא מכיר בין עצמות אביו לעצמות אמו או בין עצמות ישראל לעצמות עכו"ם אמור מעתה את מוצא כיון שנכנס משה לפלטרין של מלכים היה מריח ארונו של יוסף כריח ארון הברית ואמר בודאי אילו עצמות של יוסף וכ"ה במדרש מובא ב-**[ילקוט שיר השירים ח"ב רמז תתקפא]** רבי חידקא אומר מן הדא אתה למד שריח הצדיקים יפה וניכר משל רשעים שכן הוא אומר **ויקח משה את-עצמות יוסף** שהיה ריחו הולך

עמו –אתנח מגביל הלכות אבלות בפנוי ארונו של מת ממקום למקום. ב-**[בבלי נזיר מה,א]** ארונו של יוסף במחנה לויה מכאן שטמא מת מותר בעזרת נשים. **אגדה [תורה שלמה ערא]** לפי **[ירושלמי סוטה פ"א ה"י]** שרק הקב"ה נתעסק עמו בקבורתו (של משה). המלה מרבה על קבורת יוסף, קבורת משה. טעם סלוק מגביל שרק הקב"ה קבר את משה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממועט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור; מתיצה, עיררה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור; מתיצה, עיררה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובת"פ.

1.12 שמות בשלח יג, יז (שבת שביעי של פסח התשפ"א) קריעת ים סוף

שמות בשלח יד, יד: ה' ילחם לכם ואתם תחראון: פ

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב] (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם, לא לשעה זו בלבד ילחם לכם אלא לעולם ילחם כנגדן של אויביכם. ר' מאיר אומר (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם אם כשתהיו עומדים ושותקין (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם ק"ו כשתהיו נותנין לו שבת. רבי אומר (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם המקום יעשה לכם נסים וגבורות ואתם תהיו עומדין ושותקין החלק הבא של מדרש זה קשה להסביר מיקומו, מפני שבהמשך ה-[מכילתא שם] על (שמ' בש' יד, יד) הקב"ה מצוה על משה להפסיק תפלה לעזרה, להרים מטהו על הים ואתה תהא מרומם ומשבח וגו' לקב"ה, ומשה רבנו אמר זאת לישראל כהמשך ה-[מכילתא שם] אמרו ישראל למשה רבינו, משה מה עלינו לעשות אמרו להם אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנין שיר ושבח וגדולה ותפארת למי שהמלחמות שלו כענין שנאמר (תה' קמט, ו) רוממות אל בגונם וחרב פיפיות בנגם: ואומר (תה' נו, ו) רומה עליהם אלהים על פליהאון בבוך: ואומר (ישעיה כה, א) ה' אלהי אמת ארוממה אותה שמך פי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן: באותה שעה פתחו ישראל פיהם ואמרו שירה (שמ' בש' טו, ט) אשירה לה' פייגאה גאה.

תבנית הטעמים של (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם תבנית כטעמי (בראשית א, א) בראשית ברא אלהים. הפירוש הבא מקשר פסוק (שמ' בש' יד, יד) אל מעשי בראשית [אבן עזרא הפרוש הארוך] (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם בעבורכם, וככה כל מלחמה שאחריה למ"ד היא לעזר, על כן פי' ר' משה הכהן, (תה' נו, ג) שאפו שוררי פליהיום יירפיים לחמים לי מרום: בשבילי. וטעם מרום, מלחמת מרום כמשפט כל היושבים. ואתם תחראון הפך (שמ' בש' יד, יד) ויצעקו בני ישראל: [אבן עזרא] (תה' נו, ג) שאפו - הטעם כמו מלעיג למה (תה' נו, ג) שאפו שוררי פליהיום ויש לי מלאכים רבים במרום נלחמים בעבורי ...

וכן נאמר בהפסוק פרשת בשלח היא שירת דבורה וברק בהדיה על תשועת ה' במלחמה נגד יבין מלך חצור וצבאו בפיקוד סיסרא שופטים ה, כ: מן-שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו ערסססרא: (שופטים ה, כ) מן-שמים נלחמו - (סלוק) טפחא אתנה תבנית טעמי (דב' ו' א, ד), שמע ישראל וזה בקבוצה של (סלוק) טפחא אתנה ו(סלוק) טפחא מונח אתנה. בקבלת עול מלכות שמים והבורא ומנהיג ממעשי בראשית. פ' (רש"י שם) מן-שמים נלחמו - ואף הקדוש ברוך הוא שלח כס צבאיו שאינם רוצים שום שכר: [רד"ק שם]... ודרך הדרש כי הכוכבים חממו אותם ... ופי' נחל קדומים נחל שהיה שם מקדם כאילו נברא שם מקדם להנקם באויבי ה' על דרך (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו וגו':

[תורה שלמה פד] (שמ' בש' יד, יד) ה' ילחם לכם, שזה כלל, כל זמן שישראל עושים רצונו הוא נלחם להם, ובזמן שאין עושים רצונו, כביכול הוא נלחם בם.... [ספרי מטות פיסקא מט.] [תורה שלמה הערה פד] בס' כד הקמה אות פורים דף ע. ומצינו בקריעת ים סוף ה' ילחם לכם היל"ל אלהים ילחם לכם כי מרת הדין היא הנלחמת והמחרבת ים אבל בא לומר כי אפילו בנס הגדול הזה באבדן המצרים בים, מדת רחמים היתה משותפת עם מדת הדין כו' שניתנו לקבורה ממה שכתוב (שמות בשלח טו, יב) נטית ימינה. בבריאה הבורא שיתף את מידת הרחמים עם מידת הדין.

שמות בשלח יד, טו: פ יאמר ה' אל משה מה-תצעק אלי דבר אל-בני-ישראל ויסעו:

[רש"י] (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עלי' הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן (ישעיה מה, יא) על-בני ועל-פעל גי תצנני: (ישעיה מה, יא) כה-אמר ה' קדוש ישראל ויצרו האתיות שאולני על-בני ועל-פעל גי תצנני:

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ג] ... ר' שמעון בן יהודה אומר (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי כבר צעקתם קדמה לצעקתך שני' (שמ' בש' יד, יז) וייראו מאד ויצעקו בני-ישראל אלה': ר' אחא אומר (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי בשבילך אני עושה

אמר הקדוש ברוך הוא אלולי צעקתך כבר אבדתי אותם מן העולם [על עבודה זרה שביניהם שני' (זכריה יא) ועבר בים צרה ואין צרה אלא עבודה זרה שני' (ישעיה כח כ) והמסכה צרה קהתפנס: ואומר (ויק' אח"מ יח, יח) ואשה אל-אחתי לא תקח לצר ועל צעקתך אני משיב את חמתי] שני' (תהלים קו, כג) ויאמר להשמים לולי מלשה בחירו עמד פפרז לפגיו להשיב חמתו מהשןחית: לכך נאמר (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי דבר אל-בני-ישראל ויסעו: מפני צעקתך נוסעים. ר' אליעזר המודעי אומר (שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי על בני אני צריך

צווי' (ישעיה מה, יא) על-בני ועל-פעל גי תצנני: והלא כבר מוכנים הם לפני מששת ימי בראשית שני' (ירמיה לא לה) אם-ימשו החקים הגולה מלפני נאם-ה' גם ירע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני פליהמים: אחרים אומ' דבר גדול עשו ישראל כדי היא האמונה שהאמינו כי שארע להם את הים שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים למדבר ואין בידינו מחיה לדרך אלא האמינו והלכנו אחרי משה עליהם מפורש בקבלה (ירמיה ג, ב) הלא נקראת באוני' וירושלם לאמר פה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריה אהבת פלולתיה: אחרים אומ' דבר גדול עשו ישראל כדי היא האמונה שהאמינו כי לא רונקה: הוא שבר טלו על כך (ירמיה ג, א) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה פליאכליו ואשמו רעה תבא אליהם נאם-ה': פ. ר' יוסי הגלילי אומר כשנכנסו ישראל לים כבר הר המוריה נעקר ממקומו ומבוחו של יצחק הבנוי עליו ומערכתו הערוכה עליו ויצחק כאלו עקוד ונתון על המזבח ואברהם כאלו פשט ידו ולקח את המאכלת לשחוט את בנו שני' (בר' וירא כב ז) וישלח אברהם את-ילדו ויגח את-המאכלת לשחוט את-בנו: אמר המקום למשה משה בני נתונים בצרה והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה אמר לפניו ומה בידי לעשות אמר לו (שמ' בש' יד, טו) ואתה תהם את-ידך על-הים וגו' ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת שלו.

(שמ' בש' יד, טו) ויאמר ה' אל-משה - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. משה רבנו צווה לעם (שמ' בש' יד, יד) תחראון וסבר שעליו להמשיך בצעקה. (שמ' בש' יד, טו) ויאמר ה' - מהפך פשטא, ה' אומר למשה רבנו לא כסברתך שאתה תמשיך לצעוק ולבקש תשועה, זה כבר השגת אפילו מחילה על ע"ז שביניהם, אני ה' מושיעים מסיבות אחרות כנאמר ב-[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח], אלא אני פועל ואתה משבח שמ' בש' יד, טו) ואתה תהם את-מטף ונטה את-ידך על-הים וגו' ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבח והודאה וגדולה ותפארת והוד וההלל למי שהמלחמות שלו.

(שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי מה-תצעק - טפחא בתפקיד פותח טפה להתאפיין ע"י אלי - אתנה, ועוד טפחא בתפקיד שנוי, ה' נוטל הנהגה ישירה הנלמד מפ' (רש"י) ו-[תרגום אונקלוס] - עלי הדבר, טט - גם אתה תחריש והתבונן אלי - עלי - אל דברי יי, על מעשי. לא עליך משה המשימה אלא עלי הדבר, [שפת"ח י בשם המהרש"ל] פירוש כי הנגינה שתחת תצעק הוא טפחא להורות שאינו סומך למלת וההלל למי שהמלחמות שלו.

(שמ' בש' יד, טו) מה-תצעק אלי מה-תצעק - טפחא בתפקיד פותח טפה להתאפיין ע"י אלי - אתנה, ועוד טפחא בתפקיד שנוי, ה' נוטל הנהגה ישירה הנלמד מפ' (רש"י) ו-[תרגום אונקלוס] - עלי הדבר, טט - גם אתה תחריש והתבונן אלי - עלי - אל דברי יי, על מעשי. לא עליך משה המשימה אלא עלי הדבר, [שפת"ח י בשם המהרש"ל] פירוש כי הנגינה שתחת תצעק הוא טפחא להורות שאינו סומך למלת וההלל למי שהמלחמות שלו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה; **תנחום**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר תמאם, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

אָלְיָ, לומר ד"אלי" פירושו עלי הדבר וכי'

מה-תצעק – טפחא בתפקיד שנוי ע"פ [תרגום אונקלוס] קבלתי צלותך, קבלתי תפילתך ואל תמשיך לצעוק ולהתפלל אלא פעל

בהתמסרות הראויה כמו שמפרש [דבר מלכות התש"פ, תורת מנחם כרך כה ע' 42 אדמו"ר מ"ש]

(שמ' ב' יד, טו) **דְּבַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיֹסֵעוּ** – אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים:

טט רעיון על בסיס פ' [רש"י] כאילו חיבר בין **אָלְיָ** – אתנח ובין דבר שאחריו, אל תקרי **דְּבַר** – בניקוד פתח צירה - בלשון [רש"י] פתח קמץ-קטן, אלא **דְּבַר** - פתח קמץ. במשמע **מה-תצעק אָלְיָ דְּבַר** מה תצעק אלי מנהיג העם

שמות בשלח טו, ח: וּבְרוּחַ אֶפְיֹה נַעֲרָמוּ מֵיִם נֶצְבֹּה כְּמוֹ-גֵד נִזְלִים קָפְאוּ תְּהִמַּת פְּלֹב-גָּם:

תיקוני הזהר תיקון ע' דף קל, ע"א (בסוגריים פי' מתוק מדבש (ממ"ד)) וברוחא קריר אמר (שמ' בשלח טו, ח) **וּבְרוּחַ אֶפְיֹה** (ממ"ד: ברוח קר שמצד הרחמים, ... נקב הימני של אפו של הקב"ה) **נַעֲרָמוּ מֵיִם** (ממ"ד: קפאו במים ונעשו ערימות) **וּבְרוּחַ אֶפְיֹה** – מהפך פשטא, רוח אף הוא בד"כ כעס (גבורה, דין) וחום, ואילו כאן רוח האף הוא רחמים וקר להצלת בני ישראל.

שמות בשלח טו, ט: אָמַר אֲנִיב אֲרַדְּךָ אֲשִׁיב אֲחֻלְק שְׁלָל **תִּמְלְאֲמוּ נַפְשֵׁי אַרְיִק חֲרָפֵי תוֹרִישְׁמוּ יָדֵי:**

[רש"י] (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אֲנִיב** – לעמו כשפיתם בדברים (טט: ב- (שמ' בשלח יד, ו)), **אַרְיִק** ואשיגם ו-**אַחֻלְק שְׁלָל** עם שרי ועבדי: (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אֲנִיב אֲרַדְּךָ אֲשִׁיב** – מרכא תביר מרכא טפחא, בטעמי כתוב זה נמצאות לפחות שתי תבניות לשני לימודים (לימוד א) (שמ' בשלח טו, ט) **אָמַר אֲנִיב אֲרַדְּךָ אֲשִׁיב** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין והעשויה להתרחב, הקשורים לענין והשונים ביניהם בהלכה או תת-ענין.

נענין ב-**שמות בשלח יד, ו: וַיֹּאסֶר אֶת-רַכְבּוֹ וְאֶת-עַמּוֹ לִקְחַ עִמּוֹ:**

[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א] (יד, ו) **וְאֶת-עַמּוֹ לִקְחַ עִמּוֹ**, (שנוי א עצם דיבורו עם עמו) לקחן עמו בדברים (שנוי ב) אמר להם דרך מלכים להיות מנהיגין בסוף וחיילותיהם מקדימין לפניהם אבל אני אקדים לפניכם שנאמר (שמ' ב' יד, ו) **וַיִּפְרָעַה הַקָּרִיב**, (שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוודין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש **אֲנִי אֲשׁוּוֶה** אתכם בכזה שנאמר (שמ' ב' טו, ט) **אַחֻלְק שְׁלָל** (שנוי ד) ועוד שאני אפתח לכם אוצרות כסף ואוצרות זהב ואבנים טובות ומרגליות ואתן לכם לכך נאמר (יד, ו) **וְאֶת-עַמּוֹ לִקְחַ עִמּוֹ** לקחם עמו בדברים.

(שנוי ג) דרך מלכים כל העם בוודין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש אני אשווה אתכם בכזה שנאמר (שמ' ב' טו, ט) **אַחֻלְק שְׁלָל** אפשר להסביר שהשוואה בחלוקת השלל בפעם זאת היא תת-הענין השונה הפעם מפעמים אחרות. אבל אפשר שתבנית הטעמים מלמדת שכאשר פרעה פיתה את עמו אמר להם שישווה עמם בביזה, אבל פועל התכוין שימשיך האי שוויון בחלוקה.

בהסבר הבא נמצא שלוש דעות שונות ב- (טו, ט) **אָמַר אֲנִיב אֲרַדְּךָ אֲשִׁיב** [תורה שלמה קלד] **אַחֻלְק שְׁלָל** ... **תוֹרִישְׁמוּ יָדֵי** שלש כתות נעשו מצרים על ישראל על הים **אֲחַת אֲוַמְרַת נִיטוּל מְמוֹנִי וְלֹא נְהַרְגִם וְאֲחַת אֲוַמְרַת נְהַרְגִם וְלֹא נִיטוּל מְמוֹנִי וְאֲחַת אֲוַמְרַת נְהַרְגִם וְנִיטוּל מְמוֹנִי**. זו שאומרת ניטול ממונם ולא נהרגם **אַחֻלְק שְׁלָל** זו שאומרת נהרגם וניטול ממונם **תוֹרִישְׁמוּ יָדֵי** [מכילתא]

ועוד הסבר (שמ' בשלח יד, ו) **וְהִגָּה מְצָרִים נֶסֶע אַחֲרֵיהֶם** [רש"י] **נֶסֶע אַחֲרֵיהֶם** – בלב אחד כאיש אחד. ומפורש כי כל אחד מהמצרים רדף עם מטרה משלו.

(לימוד ב) (שמ' בשלח טו, ט) **אֲנִיב אֲרַדְּךָ אֲשִׁיב** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין והעשויה להתרחב, ועל חלקם לא חלה הלכה מסוימת או תת-ענין. בראש צבא מצרים נסעו שר של מצרים ועוד כוחות רוחניים שליליים. הם התווספו לפגוע בישראל והתמעטו מרדיפה אחרי מוון.

ועוד הסבר [תורה שלמה קלא] **אַחֻלְק שְׁלָל** ... כיון שראו מקצת העם (המצרי) שאבדו ממונן מועט, אמרו אוותרה, [לא] נרדוף אחרי ישראל. כיון שראה פרעה (שלא רוצים לרדוף) אמר: כולנו שוין בבוזה. ... ואני פותח לכם תיסוורסיות (אוצרות המלך)

שמות בשלח טו, יא: מִי-כְּמֹכָה בְּאֵלֶם הוּא מִי כְּמֹכָה נֶאֱהָר בְּקִדְשׁ נִזְרָא תְּהִלַּת עֲשֵׂה פְּלֹא:

מִי-כְּמֹכָה – מקף כרב-מצב (א) ה' אחד יחיד ומאוחד, תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם (ב) מתגלה בכל כח לעצמו

מִי-כְּמֹכָה – מהפך, כעין שאלה רטורית, לומר שגם בכל כח לעצמו אין מקום להשוואה לשום דבר אחר.

בסידור משה ואהרן סימן כאן כעין פסק **מִי-כְּמֹכָהוּ** ופירש כי בבקיעת כל מימות של ששת ימי בראשית בקע עמם את מי הנילוס שהיה ע"ז של מצרים ובוזה הכירו שה' הוא הא-לקים. אפשר כי צורת הסימון בכעין פסק נועדה לתת התבוננות, והיא מתארת בצורה את הבקיעה.

שמות בשלח טו, יב: נְטִיֶתָּ יְמִינְךָ תְּבַלְעֵמוּ אֶרְצָי: תרי קדמין (=פשטא) מונח זקא-קטן

טטוד"ל [המחזור המפורש לחג הסוכות, ר' יעקב וינגרטן, הוצאת גפן התשמ"ט דף רכ"ח בהלל, הערה 13] [תה' קיד, ג] **הִיָּם רָאָה וַיִּגָּס ... מַפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי...ז"ל:** איתא במדרש [שמור"ר כ"א ו'] "כיון שהלך (משה רבינו) לקרוע את הים לא קיבל עליו להקרע. אמר לו הים: מפניך איני נקרע, אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בששי. כיון ששמע כך הלך ואמר להקב"ה: אין הים רוצה להקרע.

מה עשה הקב"ה? **נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג, יב) "מוליך לימין משה וגו'"** מיד ראה להקב"ה וברח, שנאמר (תה' קיד, ג) **הִיָּם רָאָה וַיִּגָּס**, מה ראה? אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד. אמר לו משה: מפני מה אתה בורח? א"ל הים: (תה' קיד, ז) **מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב**, מפני יראתו של הקב"ה

נְטִיֶתָּה – פשטא **יְמִינְךָ** מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני ימין

טטוד"ל אולי אפשר לקשרו לשני ימינך ב- (שמות בשלח טו, ט) ע"פ [רש"י] **יְמִינְךָ יְמִינְךָ**, שני פעמים כשישראל עושיין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטרול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשא"ס – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה: אתנן, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשוט – מרצא = מארץ, רבוי; דרזא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשת; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; **דרזא תכר טפחא** – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; **מרצא תכר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; **תכר מרצא טפחא** – קבוצה שמעשים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מרצא** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורצא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט 1**; **1** – זקף-קטן – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שגור. מתיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שגור. מתיצה. עיריה. שגגה = שכהה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובת"פ.

1.13 שמות בשלח יג,יז (התשפ"ב) שירת הים

- 1. שמות בשלח טו,ב: עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אֲבִי וְאַרְמַנְהוּ:**
- 2. ישעיהו יב,ב: הַנְּהַ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי אַבְטַח וְלֹא אַפְחַד כִּי-עַיִן זַמְרַתְּ יְהוָה הוּא וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה:**
- 3. תהלים קיח,יד: עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה:**

מפני שהמאמרים מקבילים (שמ' בש' טו,ב) **עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** (ישעיהו יב, ב) **כִּי-עַיִן זַמְרַתְּ יְהוָה הוּא וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** (תה' קיח,יד) **עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** ובפרט מפני שבכל הכתובים הנ"ל נאמר (שמ' בש' טו,ב) **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** (ישעיהו יב, ב) **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** (תה' קיח,יד) **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** פנינו להעזר בפירושהם להסביר את (שמ' בש' טו,ב)

[מלב"ם] (ישעיהו יב, ב) הַנְּהַ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי. בא לבאר מ"ש **אַבְטַח וְלֹא אַפְחַד**, שיבטחו שלא יכואו עוד בגלות, ושתהיה התשועה תשועת עולם. ונתן שני טעמים, א' כי הבוטח על אדם יש לו להתיירא פן ימות או יחלש המושיע, אבל אני הלא אֱלֹהֵי הוּא **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה**. ב' הנעזר יש לו להתיירא שלא יתמיד העזר, לא כן הנושע, כי יש הבדל בין עזרה וישועה, שהעזר הוא רק סיוע והנעזר צריך לעשות העקר, אבל בהתשועה (טט: אֱלֹהֵי הוּא) **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה** לא יפעול הנושע מאומה, כי את הכל יעשה המושיע, ובתשועת ה' אם יהיה זה ע"י מעשה בני אדם וזכותם נקרא עזר, ואז יצויר שאם אח"כ יריעו מעשיהם יסתר פניו מהם, אבל אם הוא בחסד ה' מבלי השקף אם הם ראויים או לא, נקרא תשועה, ואז יוכלו לבטוח שלא יסיר חסדו מעמם גם אם לא יהיו ראויים, אחר שלא השקיף עתה על זכותם. ועז"א **(טעם א)** הלא הוא אֱלֹהֵי הוּא **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה**, **בַּחֲסָד גִּמּוּר**, וא"כ לא אפחד. (גם המאמרים מג(ק)בילים, ע"י שהוא אל, אבטח בהוה, כי לו הכח להושיע, וע"י שהוא **ישועתי מצד החסד**, לא אפחד בעתיד, **כי החסד לא יופר לעולם**, אחר שאינו תלוי במעשה בני אדם): **(טעם ב)** (ישעיהו יב, ב) **כִּי-עַיִן זַמְרַתְּ יְהוָה**. מוסיף טעם אחר שאין לו לפחד לעולם, כי הלא העז והחזוק שלי הוא בעצמו זמרת ושבח של יה, שע"י שהיה לי למעוז יכירו הכל כחו וגבורתו ואמתת דבר נביאו, וא"כ לא יטוש ה' את עמו שנית, בעבור שמו הגדול: **(טעם ג)** (ישעיהו יב, ב) **וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה**. מוסיף טעם שלישי שאין לו לפחד על שיעובם אחר הגאולה אחר שהיה **לִי לִישׁוּעָה** מעולם, וישועה זו הבטיח לי ע"י נביאיו, ודברו לא ישוב ריקם. והם הג' טעמים שאר העקרים (מאמר ד פרק מז) שבהכרח יקום ה' דברו, א' מצד החסד אשר לא יכלה, ב' מצד כבוד שמו שלא יתחלל, ג' לאמת הבטחתו, כמ"ש **(תהלים קטו, א)** א' כי לשמך תן כבוד, ב' על חסדך, ג' על אמתך:

(ישעיהו יב, ב) וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה – מקף כבורר בין יחיד או רבים ראוי (ראויים) לישועה וכן שאינם ראויים לישועה, ועל מצב הלא ראויים מלמד **(ישעיהו יב, ב)** כי ישועת ה' בחסד גמור שלא יופר לעולם, שאינו תלוי במעשה בני אדם. **(ישעיהו יב, ב) וְנִהְיֶה-לִּי** – טפחא (שמ' בש' טו,ב) **וְנִהְיֶה-לִּי** – טפחא, בשני הכתובים בתפקיד שנוי, כי באופן של שכר ועונש השכר רק לראויים, אבל ב גאולת מצרים וקריעת ים סוף (שמ' בש' טו,ב) **עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה וְנִהְיֶה-לִּי לִישׁוּעָה זֶה**. למרות שחלק גדול מהנאגלים לא היו ראויים לגאולה כנאמר **(יחזקאל טז, ז)** **רַבְּכָה בְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה נְתַמְדִּי וּמָרְכַל וְנִתְגַּדַּלְתִּי וּמִכֵּאִי בַעֲצֵי עֲדָנִים שָׂדֵים נָכְלַו וְשַׁעֲרָה צִמְחָה וְאַתָּה עָרַם וְעָרְקָה: ללא זכויות קיום תלמוד תורה, אמונת ה' ושמירת מצוותיו. כנלמד על הפסוק **(יחזקאל טז, ז)** **וְאַעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאַרְאֶה אֶתְּבוֹסֶת בְּדַמְיָה וְאָמַר לֹךְ בְּדַמְיָה סִי וְאָמַר לֹךְ בְּדַמְיָה סִי: [מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ה] מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ארבעה ימים היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר **(יחזקאל טז, ח)** **וְאַעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאַרְאֶה אֶתְּבוֹסֶת עַת דְּדָיִם**. הגיע שבועתו שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר **(יחזקאל טז, ז)** **שָׂדֵים נָכְלַו וְשַׁעֲרָה צִמְחָה וְאַתָּה עָרַם וְעָרְקָה: ערום מכל מצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר **(יחזקאל טז, ז)** **וְאַעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאַרְאֶה אֶתְּבוֹסֶת בְּדַמְיָה********

(ישעיהו יב, ב) כִּי-עַיִן זַמְרַתְּ יְהוָה הוּא – מקף מהפך פשוט זקף-קטן **(ישעיהו יב, ב) כִּי-עַיִן** – מקף כבורר במשמעות **עַיִן רש"י**] עז ושבח של הקדוש ברוך הוא ואין לפרש עוזי עוז שלי, וצ"ע האם פ' **[מצודת ציון]** חזק, שייך לעז ושבח כפ' **[רש"י]**. **[מצודת דוד]** (ישעיהו יב, ב) **כִּי-עַיִן וכו'** - העוז והשבח של המקום ה' **לִי לִישׁוּעָה** ר"ל התשועה היתה למען הראות חזקו ולמען אזמר בשבחו:

[מדרש תהלים (שחר טוב; בובר)] (תה' קיח,יד) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה. בעולם הזה מקלסין אותו בשתי אותיות, שנאמר **עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה**, וכתוב **(ישעיהו כו, ד)** **בַּחֲזֹן בַּח עֵדֵי-עַד כִּי בִּנְיָה הוּא צוֹר עוֹלָמִים:**

[רש"י] (תה' קיח,יד) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה ... עזי וזמרי גבורת הקדוש ברוך הוא היה לי לישועה, ... ואינך יכול לפרשו וזמרת (טט: שיר), ואילו **[רד"ק] (תה' קיח,יד) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה**, עניינו **זַמְרַתְּ**, ... וראוי לי שְׂאֵזֶמְרָ לֹ (טט: שיר): מוצע הסיכום מהמקבילות אל:

(שמ' בש' טו,ב) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה - ע(ו)י – חוזק – תוקף – גבורה של הקב"ה לעזור לישראל, מביאים את עם ישראל לשבחו וחלוקות הדעות האם גם לשיר שבחו. ויש לתמוה שלא הכל מפרשים שיר כי הכתוב נאמר בשירת הים.

(שמ' בש' טו,ב) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה - מהפך פשוט זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשוט מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב. לפי **[מכילתא]** שלהלן שני הלמודים יוצאים מהפשט. **[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ג]**

(שמ' בש' טו,ב) עֵינֵי זַמְרַתְּ יְהוָה, אין עַיִן אלא תורה שני' (תה' כט,יא) ה' **עוֹלָם לְעוֹלָם יִתָּן** (טט: לימוד התורה וכל הדברים האחרים הנלמדים במכילתא כגון מתאפשרים ע"י הסיפא הו' **בַּכֹּהֵן אֲתֵּי-עִמּוֹ בְּשָׂלוֹם: והוא השבח המיוחד) ואומר' (תה' צט,ד) וְעוֹלָם מְשַׁפֵּט אֶתְּבֶה. ד"א עַיִן** אין עַיִן אלא מלכות שני' (תה' כא,ב) ה' **בְּעֶזְבֶּה יִשְׁמַח-מֶלֶךְ [ואומר' (תה' כח,ח) ה' עוֹלָם לְעוֹלָם וְעוֹלָם לְעוֹלָם מִשְׁיְׁחוֹ הוּא:] ואומר' (שמ"א ב,ג) וְיִתְרָה עוֹלָם לְמַלְכֵּי וְגַרְם גְּרוֹ מִשְׁיְׁחוֹ: (המשך הדרשה הוא על פשט משמעות "עזי"). ד"א עַיִן אין עַיִן אלא תקפי שני' (ירמיהו טז,יט) ה' עַיִן וְעַיִן וְנִמְנוּסֵי בְּיָוֵם צָרָה (תה' כח, ז) הו' עַיִן וְנִמְנוּסֵי בּוֹ בַּחֲטָח לָבִי וְנִמְנוּסֵי בּוֹ בְּרַחֲמֵי וְנִמְנוּסֵי לָבִי וְנִמְנוּסֵי אֶהְוֶנוּ. ד"א עַיִן עוזר וסומך אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר [זמרת אתה לכל באי העולם אבל לי ביותר] עשאני אימרה ועשיתי אימרה עשאני אימרה דכתיב **(דב' תבוא כו,יח) וְהוּא****

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור'ל) כי במצוות האמתית – ההלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשקפה; א.ת.ת. סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרעא – מאריך, רבוי; דרעא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרעא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרעא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבוב, מכל מקום; דרעא תברך טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרעא תברך טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תברך מרעא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; פקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרעא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 4; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרעא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הַמִּינֵה הַיּוֹם אף אני עשיתי אימרה שני' (דב' תבוא כויז) אַתִּי הַיּוֹם הַמִּינֵה הַיּוֹם והרי כל אומות שבעולם אומרים שחשו של הקדוש ברוך הוא אבל שלי נעים ונאה לפניו יותר משלהם שני' (שמ"ב כב,א) וְאַלְהַ דְּבָרֵי יְהוָה הַמִּינֵה הַיּוֹם וְיָאָם הַגִּבְרַת הַקָּסָם עַל מִשִּׁיחַ אֲלֵהֶּיךָ נִעְלַב וְנָעִים זְמָרוֹת יִשְׂרָאֵל.

בית אהרן ר' אהרן הגדול מקארלין, לפסח (שמ"ב בש' טו,ב) עֵינַי וְזַמְרָת וְגוֹי' (ההמשך מקורו ב-[מכילתא שם] אין עוֹ אלא תורה שני' (תה' כט,יא) ה' עוֹ לַעֲמֹת יְהוָה. ד"א אין עוֹ אלא מלכות שנאמר (שמ"א ב,ג) וְיִמְרֵי עוֹ לְמַלְכוֹ. ... וענין קריעת ים סוף הוא הכלול מהעליון (התורה) לתחתון (מלכות). כי בשירת הים יש הכל מה שהיה ומה שעתידי להיות וכל הגאולות וכל הענינים שצריך האדם ... יאמר האדם שירת הים בכל לב ובמס"נ (ובמסירות נפש) כ"א לפי מה שהוא יתוקן כל עניניו בגוף ונפש. ... והזהיר ללמוד גמרא עם תוס' קודם התפלה בעיון ... סמוך לתפלה עומד מתוך הלכה פסוקה איזהו מקומן כי ע"י זה מברר השכל ויוכל אח"כ להתפלל (בשם הרב הקדוש רש"ק)

כי בשירת הים יש הכל מה שהיה ומה שעתידי להיות וכל הגאולות וכל הענינים שצריך האדם – תמיכה לדברי ר' אהרן הגדול מוצאים בשירת הים בחזרות במלים דומות, תבניות טעמים מונח זקא-קטן במלה אחת – כעין מדה (י"ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכלל, (בלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל), פעמיים זקא בין שני קיסרים כעין דבר שחוזר וקורה (שמ"ב בש' טו,ט) תְּמַלְאֲמוּ נַפְשֵׁי אַרְבֵּי תַרְבִּי; (שמ"ב בש' טו,ט) אֲזוּ נִבְהַלּוּ אֵלֹהֵי אֲדוֹם אֵילָי מוֹאֲבָב אֲתַזְמְזוּ רַעַד; ; זקא-גדול כשלוש (שמ"ב בש' טו,יז) מִקְדָּשׁ (שלישי) אֲדָגִי פְּנֻנֵי קָדִיד־לַעֲד. מונח זקא-קטן במלה אחת שמות בשלח טו,ו: יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בַּכָּח יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב;

רש"י (שמ"ב בש' טו,ו) יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין: **יְמִינֶךָ ה' נֹאדְרֵי בַּכָּח, להציל את ישראל יְמִינֶךָ השנית תִּרְעַץ אוֹיֵב, ול"נ (ולי נראה) אותה ימין עצמה תרעץ אויב מה שאי אפשר לאדם לעשות שתי מלאכות ביד אחת ופשוטו של מקרא ימין הנאדרת בכח מה מלאכתה ימין היא תרעץ אויב וגו' (רמב"ן (שמ"ב בש' טו,ו), ור"א אמר כי פירושו יְמִינֶךָ ה' שאתה נֹאדְרֵי בַּכָּח יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב, שהוא כמו אלה הנזכר. ויותר נכון לומר יְמִינֶךָ ה' הוא נאדר בכח להשפיל לכל גאה ורם, יְמִינֶךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב בכח גדול.**

והזכיר ימין בלשון זכר ונקבה, כמו (יחזקאל ב,ט) וְאַרְבָּעָה יְהַזְזֶהְךָ שְׁלוֹתָהָ אֵלָי וְהַפַּחֲבוּ מִגִּלְת־סָפֶר: והוא כפול כדרך הנבואות, ודרך האמת ידענה המשכיל מן הפסוקים הראשונים שפירשתי, וכך אמרו (שמ"ר כד,א) היתה ידו אחת משקעתן [למצרים – רבינו בחיי] וידו אחת מצלת אותם [לבנ"י], כי הכח מציל, כענין שנאמר (במ' שלח יד,ו) וְעַתָּה יִגְדֹּלְגָא פֶּחַ אֲדָגִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: **ע"פ (רמב"ן (שמ"ב בש' טו,ו) יְמִינֶךָ (כח להשפיל גאים, לשקע מצרים בים) ... יְמִינֶךָ (בכח גדול, כמשל ליד ימין שבד"כ חזקה מיד שמאל, להציל את בני"י)**

ע"פ (רש"י (שמ"ב בש' טו,ו) יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין: **נשתמש בפירוש (רש"י) בהמשך להסבר שמות בשלח טו,יב**

שמות בשלח טו,יב: נְטִיתָ יְמִינֶךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: תרי קדמין (= פשטא מלעלית) מונח זקא-קטן **טטוד"ל [המחזור המפורש לחג הסוכות, ר' יעקב וינגרטן, הוצאת גפן התשמ"ט דף רכ"ח בהלל, הערה 13] [תה' קיד,ג) הַיָּם רָאָה וַיִּגָּס ... (תה' קיד,ג) מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ ... ז"ל: איתא במדרש [שמ"ר כ"א ו'] "כיון שהלך (משה רבינו) לקרוע את הים לא קיבל עליו להקרע. אמר לו הים: מפניך איני נקרע, אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בשני. כיון ששמע כך הלך ואמר להקב"ה: אין הים רוצה להקרע.**

מה עשה הקב"ה? [נתן ימינו על ימינו של משה שנאמר (ישעיה סג,ב) מוֹלִידֶיךָ לִימִין מִשֶּׁחָ (ב) זָרַע תִּפְאַרְתּוֹ (טט): אפשר שזה המשלת גלוי מסוים של הקב"ה כדורע מדת תפארת דאצילות ע"פ [אור החמה, שמות; אזולאי אברהם, ע' סח (אוצה"ח)] בְּנֻקַּע מִיָּם מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ יָם עוֹלָם: מיד ראה (הים, שר הים) להקב"ה וברח, שנאמר (תה' קיד,ג) הַיָּם רָאָה וַיִּגָּס, מה ראה? אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד. אמר לו משה: מפני מה אתה בורח? א"ל הים: (תה' קיד,ג) מִלִּפְנֵי אֲלֹהֵי יַעֲקֹב, מפני יראתו של הקב"ה. (שמ"ב בש' טו,יב) נְטִיתָ – פשטא יְמִינֶךָ מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, שני אופני ימין **טטוד"ל אולי אפשר לקשרו לשני ימינך כפ' [רש"י (שמ"ב בש' טו,ו) יְמִינֶךָ ... יְמִינֶךָ, שני פעמים כשישראל עושין את רצונו של מקום השמאל נעשית ימין:**

שמות בשלח טו,ח: וּבְרִיחַ אֲפִיךָ נַעְרְמוּ מֵיָם נַצְבּוּ כְמוֹ-גֵר נִזְלִים קָפְאוּ תְהוֹמַת בְּלִבָּם: **[תיקוני הזהר תיקון ע' דף קל,ע"א] (בסוגריים פי' [מתוק מדבש] (=ממ"ד) [ממ"ד] וברוחא קרירי אמר (שמ"ב בשלח טו,ח) וּבְרִיחַ אֲפִיךָ [ממ"ד] ברוח קר שמצד הרחמים, ... (טט: משל על) נקב הימיני של אפו של הקב"ה) נַעְרְמוּ מֵיָם (ממ"ד: קפאו במים ונעשו ערימות) וּבְרִיחַ אֲפִיךָ – מהפך פשטא, רוח אף הוא בד"כ כעס (גבורה,דין) וחום, ואילו כאן רוח האף הוא רחמים וקר להצלת בני ישראל.**

(שמ"ב בש' טו,ח) וּבְרִיחַ אֲפִיךָ נַעְרְמוּ מֵיָם – ר"ת ו' א' נ' מ' גי' עולה והוי"ה אדנ"י (כגלויי בבי"ע) ס"ת ה' כ' ו' מ' עולה בע"ב (ב' שליחות שם) ע"ב. ר"ת וס"ת עולה והוי"ה אדנ"י (או והאלקי"ם או ומכא"ל) חכמ"ו **(שמ"ב בש' טו,ח) נַצְבּוּ כְמוֹ-גֵר נִזְלִים – ר"ת נ' כ' נ' נ' ס"ת ו' ו' ד' מ' גי' עולה ודמ"ו ע' נ' נ' (שמ"ב בש' טו,ח) קָפְאוּ תְהוֹמַת בְּלִבָּם – ר"ת ק' ת' ב' ל' ס"ת ו' ת' ב' מ' גי' עולה בית"ק במו"ת**

שם ע"ב הוא שם של ע"ב מלים, כל אחת של שלוש אותיות, המלוקטות משלושה הפסוקים (שמ"ב בש' יד,יט - כא) בני ע"ב אותיות כל אחד, ויש שני אופני ליקוט (א) ישר הפוך ישר (מפסוק ראשון מתחילה לסוף, מפסוק שני מסוף להתחלה, מפסוק שלישי מתחילה לסוף) (ב) ישר ישר ישר (בכל פסוק מתחילה לסוף)

(שמ"ב בש' יד,יט) וַיֵּטַע מִלְּאֲפָה הָאֲלֵהִים הַהֶלֶךְ לְפָנֵי מַתְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאֲחֵרֵיהֶם וַיֵּטַע עֲמוּד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאֲחֵרֵיהֶם: **(שמ"ב בש' יד,ג) וַיִּבְנֵא בֵּינוּ מַתְנֵה מְצָרִים וּבֵינוּ מַתְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וְהַיָּשׁוּף וַיֹּאֲרֵ אֶת-הַלְּיָלָה וְלֹא-קָרַב יָדָה אֶל-יָדָה פְּלִי-הַלְּיָלָה:** **(שמ"ב בש' יד,כא) וַיֵּטַע מִשָּׁה אֶת-יָדָה עַל-הַיָּם וַיִּלְךָ ה' וְאֶת-הַיָּם בָּרוּחַ קָדִים עָזָה פְּלִי-הַלְּיָלָה וַיִּשָּׁם אֶת-הַיָּם לְתַרְבֵּה וַיִּבְקַעֵה הַיָּם:** **מוצע לומר שהפסוק השלישי מרמז כי והוי"ה אדנ"י כגלויי בבי"ע ע"י מכא"ל מלא"ך ישראל פעל בחכמה (בשליחות ה') בשם ע"ב אשר בָּרוּחַ קָדִים עָזָה – מהפך פשטא – הפך את מי הים (ש'דמ"ו) (ל)ענ"ן של טיפות זעירות הנישאות באויר כעין (שמ"ב בש' טו,ח) וּבְרִיחַ אֲפִיךָ נַעְרְמוּ מֵיָם. בתנאי מזג אויר מסוימים גוש אויר קר הקפיא את טיפות הענן. מלאך ביתק את הענן הקפוא לכעין במו"ת שביניהם שבילים יבשים שבני ישראל עברו בהם. כאשר כל המצרים נכנסו לשבילים העננים עברו תהליך של שבר ענן והריקו את מימיהם חזרה לים.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצויות האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעויה לגולו; יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.14 שמות בשלח יג,יז (התשפ"ג) שירת הים

שמות בשלח יד,ט: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיֶנוּ אוֹתָם הַנְּחִים עַל-הַיָּם כֹּל-סוֹס רֶכֶב פָּרְעֹה וּפָרָשָׁיו וַחֲיָלוֹ עַל-פִּי הַחִירָת לִפְנֵי בַעַל צַפֿוֹן:

[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (אפשטיין-מלמד)] (שמ' בשלח יד,ט) וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם מגיד הכתוב שלא נכשל אחד מהן כדי שלא ינחשו ויחזרו לאחוריהן וכן מצינו שהגוים מנחשין שנא' (דב' שפ' יח,יד) **כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-מַעַנְגִּים וְאֶל-יִקְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאִתָּה לֹא כֹן גָּמַל לָהֶּם ה' אֱלֹהֶיךָ: (במ' בלק כב,ז) וַיִּלְכְּדוּ זֶקְנֵי מוֹאָב וְזֶקְנֵי מִדְּיָן וְיִקְסָמִים בְּיָדָם. (יהו' יג כב) וְאֶת-בִּלְעָם בְּרֶגְעוֹר הַקּוֹסֵם אַבְל כֵּאֵן לֹא נִכְשַׁל אֶחָד מֵהֶן כִּדֵּי שִׁינְחָשׁוּ וַיִּחְזְרוּ לְאֲחֻרְיָהֶן. וַיִּשְׁיֶנוּ אוֹתָם הַנְּחִים עַל-הַיָּם** וגו' כיון שראה פרעה את **בַּעַל צַפֿוֹן** שמח אמ' הסכים **בַּעַל צַפֿוֹן** לגזירתי אני אמרתי לטבעם במים הסכים **בַּעַל צַפֿוֹן** לגזירתי לטבען במים התחיל אומ' ומזבח ומקטר לפני עבודה זרה שלו שנא' **לִפְנֵי בַעַל צַפֿוֹן:**

[מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (אפשטיין-מלמד)] (שמ' בשלח יד,ט) וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם- קדמא ואולא כרמז לכלל חיליהם כנאמר ב- **[מכילתא]** מגיד הכתוב **אַחֲרֵיהֶם** – רביע רמז ארבעה פרטים בכלל (למוד א) שלא נכשל אחד מהן (למוד ב) כדי שלא ינחשו (למוד ג) ויחזרו לאחוריהן (למוד ד) (כמסקנה מהנדרש בהמשך יש לומר שנוסף לחילים השתתפו ברדיפה מנחשים מסוגים שונים אאליהם פנו החילים) וכן מצינו שהגוים מנחשין שנא' (דב' שפ' יח,יד) **כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-מַעַנְגִּים וְאֶל-יִקְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאִתָּה לֹא כֹן גָּמַל לָהֶּם ה' אֱלֹהֶיךָ: (במ' בלק כב,ז) וַיִּלְכְּדוּ זֶקְנֵי מוֹאָב וְזֶקְנֵי מִדְּיָן וְיִקְסָמִים בְּיָדָם. (יהו' יג כב) וְאֶת-בִּלְעָם בְּרֶגְעוֹר הַקּוֹסֵם אַבְל כֵּאֵן לֹא נִכְשַׁל אֶחָד מֵהֶן כִּדֵּי שִׁינְחָשׁוּ וַיִּחְזְרוּ לְאֲחֻרְיָהֶן. (שמ' בשלח יד,ט) וַיִּשְׁיֶנוּ אוֹתָם הַנְּחִים עַל-הַיָּם** וגו' מהפך פשטא מונח זקא-קטן, מונח מרבה למודים בתפקיד זקא-קטן כשני למודים או מוסיף משהו על הלמודים, מהפך פשטא מוציא לפחות אחד מהלמודים ממשוטו. ה' צוה למשה (שמ' בשלח יד,ב) **דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּעוּ וַיִּחַנְּנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צַפֿוֹן נִכְחוּ תַחְנוּן עַל-הַיָּם: (יד,ג) וְאָמַר פְּרַעֲה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְקִים הֵם בְּאָרְצָם סָגַר עֲלֵיהֶם הַמַּדְבָּר: (למוד א) בני ישראל הַנְּחִים עַל-הַיָּם** בצווי ה', פרעה מוטעה ע"י עצמו וע"י המנחשים למיניהם וע"י דילטורים מבנ"י (בדרש על דתן ואבירם) ש-**בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְקִים הֵם בְּאָרְצָם סָגַר עֲלֵיהֶם הַמַּדְבָּר:** (למוד ב) שפרעה ממשיך לסבור שהוא א-להות והוא גוזר על א-להות אחרת או שהוא בעל כח להפעיל א-להות כלשהי, והיא מסכימה לגזירתו כהמשך **[מכילתא]** כיון שראה פרעה את **בַּעַל צַפֿוֹן** שמח אמ' הסכים **בַּעַל צַפֿוֹן** לגזירתי אני אמרתי לטבעם במים הסכים **בַּעַל צַפֿוֹן** לגזירתי לטבען במים התחיל אומ' ומזבח ומקטר לפני עבודה זרה שלו שנא' **לִפְנֵי בַעַל צַפֿוֹן:**

(שמ' בשלח יד,ט) וַיִּשְׁיֶנוּ אוֹתָם הַנְּחִים עַל-הַיָּם כֹּל-סוֹס רֶכֶב פָּרְעֹה - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק ... אתנח) בתפקיד הקש, דבר החוזר וקורה, זה הנאמר ב-[מכילתא]** וכן מצינו שהגוים מנחשין שנא' (דב' שפ' יח,יד) **כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-מַעַנְגִּים וְאֶל-יִקְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאִתָּה לֹא כֹן גָּמַל לָהֶּם ה' אֱלֹהֶיךָ: (במ' בלק כב,ז) וַיִּלְכְּדוּ זֶקְנֵי מוֹאָב וְזֶקְנֵי מִדְּיָן וְיִקְסָמִים בְּיָדָם. (יהו' יג כב) וְאֶת-בִּלְעָם בְּרֶגְעוֹר הַקּוֹסֵם** **(שמ' בשלח יד,ט) לִפְנֵי** – טפחא בתפקיד שנוי, לא כדעת פרעה אלא כדעת ה' א-לקי ישראל המשתמש כאן במקום מסוים הנעבד ע"י הגוים כע"ז, בשליה ה' להטעות את פרעה ואת חילו ולהביאם לגלוי עול מלכות שמים בארץ. **(שמ' בשלח יד,ט) בַּעַל צַפֿוֹן** – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, אין ממשות בע"ז כלל**

שמות בשלח טו,יד: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חֵיל אֲחֹז יִשְׁבִּי פִלְשֶׁת:

שמות בשלח טו,טו: אַז נִבְהַלְלוּ אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב יִאֲחַזְמוּ רַעַד נִמְנוֹנוּ כָּל יִשְׁבֵי כְנָעַן:

אַז נִבְהַלְלוּ אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב יִאֲחַזְמוּ רַעַד פעמיים זקא-קטן בין שנ קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה. **[רש"י]** (שמ' בש' טו,טו) **אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב** – לא היה להם לירא כלום, שהרי לא עליהם הולכים אלא מפני אנינות, שהיו מתאוננים ומצטערים על כבודן של ישראל (ראה **מכיל' בשלח שירה ט**). **נִמְנוֹנוּ** – נמסו (זקא-גדול בתפקיד 3 למודים), כמו **תִּמְגַּגְּנָה מ-תה' סה,יא**) **תִּמְגַּגְּנָה רִוּה נַחַת דְּגוֹדְיָה בְּרִכְיָבִים תִּמְגַּגְּנָה צִמְתָּה תִּבְרָךְ:** אמרו (3 דברים): **(דבר א)** עלינו הם באים, **(דבר ב)** לכלותינו **(דבר ג)** ולירש את ארצינו **(ראה מכיל' שם)**.

[רש"י] (שמ' בש' טו,יד) **יִשְׁבֵי פִלְשֶׁת,** (שמ' בש' טו,טו) **אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב** - כל אילו שכיני ארץ ישראל.

בתוך שירת הים נאמר **(שמ' בשלח טו,טו) אַז נִבְהַלְלוּ אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב יִאֲחַזְמוּ רַעַד** – פעמיים זקא-קטן בין שנ קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה. לפי **[בבלי סוטה לו א]** התבנית מרמזת ליציאת מצרים, קריעת ים סוף, מלחמות סיוחן ועוג כפי שמתברר מדברי רחב, מעבר הירדן כבוש הארץ. וכך אמור היה להיות בשיבת ציון, ובע"ה יהיה לעתיד לבוא. טט –הבהלה והרעד נאמרו בשני עמים והם דוגמא המייצגת את כל שוכני ושכני ארץ-ישראל ולפי המדרש את כל עמי העולם ועמלק קפץ לגיגית רותחת נכוה אך ציננה.

שמות בשלח טו,טו: אַז נִבְהַלְלוּ אֱלֹפִי אֲדוֹם אֵילִי מוֹאָב יִאֲחַזְמוּ רַעַד נִמְנוֹנוּ כָּל יִשְׁבֵי כְנָעַן:

מלת **נִמְנוֹנוּ יהושע ב,ט:** ו**הַאֲמַר אֶל-הָאֲנָשִׁים יְדֹעִתִי כִּי-נַתַּן ה' לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְנוֹנוּ כָּל-יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: יהושע ב,כד:** ו**יִאֲמְרוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ כִּי-נַתַּן ה' בְּיַדְנוּ אֶת-פְּלִי־הָאָרֶץ וְגַם-נִמְנוֹנוּ כָּל-יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ: ס רימיהו מט,כג:** **לְדַמְשֶׁק בּוֹשֶׁה חֶמֶל וְאֶרְפָּד כִּי-שָׁמְעָה רַעַה שָׁמְעוּ נִמְנוֹנוּ בֵּין דְּאֵלֶּה הַשָּׂקֵט לֹא יוֹכֵל:** **נִמְנוֹנוּ** – זקא-גדול כרמז לשם הוי"ה (נקודה נקודה קו הם כעין אותיות יו"ד יו"ד ו"ו שהגי' שלהן כ"ו רמז לגי' שם הוי"ה, ובתפקיד של שלוש. ע"פ מקורות אחדים) (א) שהעמים ידעו כי ה' הבטיח את ארץ ישראל לאבות, (ב) מיציאת מצרים ואפשר כי ממלחמת אברהם בארבעה המלכים ומלחמת יעקב ובניו בשכם ואחריה, העמים ידעו כי ה' לוחם לישראל ומוריש הארץ לישראל ואין לעמים יכולת לעמוד מפני רצונו, (ג) הארץ מקיאה את עמי כנען מפני חטאייהם הכבדים שהם כנגד מצוות ה' לבני נח.

שמות בשלח טו,טז: תִּפַּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וַפָּחַד בְּגִדְלָה זְרוּעָה יְדִמוּ כְּאֵבֶן עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ הוּא עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ עַם-זו קְנִיָּתָ: **[תוספתא סוטה (ליברמן) פ"ח,ה"ז]** ואומר **(שמ' בשלח טו,טז) תִּפַּל** – קדמא ע"פ **[לקח טוב]** קדמא לבוא השמועה על ביאת ישראל ומזה לבד **עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וַפָּחַד** וגו' **עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ הוּא** זו ביאה ראשונה **עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ עַם-זו קְנִיָּתָ** זו ביאה שנייה (שיבת ציון) אמור מעתה ראויין היו ישראל לעשות להם כדרך שנעשה להם על הים אלא שחטאו (א) שלא כולם עלו (ב) נישואי תערוכת). נחזור אל **עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ הוּא** זו ביאה ראשונה ונביא את החלק המוקדם ב-**[תוספתא סוטה שם]** ר' שמעון או' על הסייד כתבו כיצד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

כירוהו וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון וכתבו מלמטה (דב' שפ' כ"ח) לָמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַיְעוֹבְתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאַלְהֵיכֶם וְהִטְאֵתֶם לָהֶּן אֱלֹהֵיכֶם: **ס** אם אתם (עמי כנען) חוזרין בכס אנו מקבלין אתכם. בוא וראה כמה ניסין נעשו לישראל באותו היום (אפשר שהנסים מרומזים בתבנית הטעמים של **בגדל ורועה** מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עשויה להתרחב) (**נס א**) עברו מי הירדן (**נס ב**) ובאו אל הר גרזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכס שבאצל אילוני מורה שנ' (דב' ראה יא,ל) הלא־הימה בעבר הַיַרְדֵּן אֶתְרֵי דַרְדָּר מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ וגו' יותר מששים מיל (**נס ג**) לא עמד איש בפניהם (**נס ד**) וכל שעמד בפניהם מיד נתרז שנ' (שמ' מש' כג,כז) אֶת־אֲדֹמִיתִי אֲשַׁלַּח לַפְּתִיחַ וְהַמְתִּי אֶת־פְּלִיִּיִם אֲשֶׁר תָּבֵא בָהֶם וְנִתְּמִי אֶת־פְּלִיאֲבִיבִי אֲלֵיךְ עָרֶף: והניסים התרחשו מפני שעמי כנען ידמו **פאבן** – מונח מרבה אתנה מגביל בסה"כ רבוי הגבלות שה' יתברך הפעיל על עמי כנען ולא פעלו. **פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)** (שמ' בשלח טו,טז) **בגדל ורועה ידמו פאבן**. **בגדל ורועה** מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עשויה להתרחב כאן) זה נאמר על עמלק שכניס עממים רבים לבא להלחם בישראל והתפלל משה עליהם ש- **ידמו פאבן** (מונח מרבה אתנה מגביל בסה"כ רבוי הגבלות שה' יתברך הפעיל על עמלק והעמים שכניסו): ד"א (**בגדל ורועה**). כיון שנכנסו מרגלים בארץ כל מי שהיה אומר אלה מרגלים היה דומם כאבן (הסבר כנ"ל): ד"א (**בגדל ורועה**). אלו שנתקבצו בימי יהושע (לקראת מלחמת ל"א מלכי כנען), שנאמר (יהושע יא,א) וַיְהִי כִשְׁמֵעַ בְּיַד מְלָךְ־חֲצוֹר וַיִּשְׁלַח אֲלֵי־יֹכָבֶל מֶלֶךְ מִדּוֹן וגו' (יהושע יא,ב) וְאַל־הִמְלִיכִים אֲשֶׁר מִצְפּוֹן בְּהָר וּבְעַרְבֵהָ גִבְרֹת וּבִשְׂפֵלָהּ וּבְגִבּוֹת דָּוָר מֵמֵם: (יהושע יא,ג) הַכְּנַעֲנִי מִמְזוֹחַ וּמֵלֵם וְהַמְאֲרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי בְּהָר וְהַחֲתִי תַחַת חֶרְמוֹן בְּאַרְצֵי הַמִּצְפָּה: (יהושע יא,ד) וַיִּצְאֻהוּ הֵם וְכָל־מַחְנֵיהֶם עִמָּם עִם־יָבֶקָח אֲשֶׁר עַל־שְׂפֵת־הַיַּם לְרֵב וְסוֹס וְרַכָּב רַב־מְאֹד: (יהושע יא,ה ג) וַיַּנְעִזוּהוּ כָּל־הַמְּלָכִים הַאֵלֶּה וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ יַחְדָּו אֶל־מִי מְרוֹם הַלְהָקָם עִם־יִשְׂרָאֵל: פ עד־יַעֲבֹר עִמָּךְ ה'! עד יעבור עמך את הים, עד־יַעֲבֹר עִם־זֵנוּ קְנִייתִי: את הירדן, מהו **עם־זנו קניית** (מרכא מרבה סלוק מגביל בסה"כ רבוי הגבלות במצוות התורה קשר ה' את ישראל אליו להיות מובדלים מאומות העולם והגביל את עצמו לעם ישראל בלבד). לפי שכל העולם כולו שלך, ואין לך עם אלא ישראל, שנאמר (ישעיה מג,כא) **עם־זנו יצאתי ל' תהלתי יספרו: ס** ארבעה נקראו קנין, ישראל **עם־זנו קניית**, שמים וארץ שנאמר (בר' לך יד כב) **הַרְמַתִי יְדֵי אֱלֹהִים אֵל עֲלִינוּ כִּנְהַ שְׁמַיִם וְאַרְצִי**; בהמ"ק שנאמר (תה' עח,נד) **וַיִּבְיֵאֵם אֱלֹהִים לְקַדְּשׁוֹ הַרְזָה קְנֵתָהּ מִיָּנוּ**: התורה שנאמר (משלי ח כב): **ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז**:

שמות בשלח טו,יז: תבאמו ותטעמו ביהר נחלתה מכן לשבתה פעלת ה' מקדש אדני פוננו ידך:
טטוד"ל – דרגא תביר ממנין/משפיל במדרגות עד לגלוי (שבת) שכונה בעיר א-לקינו בבית המקדש
טטוד"ל – רביע פשטא מונח זקא-קטן

[רש"י] (שמ' בשלח טו,יז) תבאמו - נתנבא משה שלא יכנס לארץ, לכך לא נאמר 'תביאנו' (ראה **מכיל' בשלח שירה י**). **מכון לשבתה** - מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה אשר **פעלתה מקדש** - הטעם עליו 'זקף גדול', להפרידו מתיבת השם שלאחריו: **ה-מקדש**, אשר **פוננו ידך**, י"י. חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר: (ישע"י מח,יג) **אף-ידִי יִסְדֶּה אֶרֶץ**, ומקדש - בשתי ידיים; ואימתי יבנה בשתי ידיים? בזמן ש-**שמ' בשלח טו,יח) ה' ימלך לעלם ועד** - הוא לעתיד לבא, כשכל המלוכה שלו (ראה **מכיל' שם**); **[האדמו"ר מנחם מנדל שניאורסון, מאמר על פרש"י, התדש"ם ע' 312 (אוצר החכמה)]** **רש"י** פירש בשונה מאחרים ומה-**[בבלי כתובות ה,א]** שמילת מקדש בזקף-גדול היא לא על **מכון לשבתה פעלת ה'** (אלא) על הפסוק **מקדש אדני פוננו ידך** - מעתיק רש"י תיבת **מקדש** ומפרש: "הטעם עליו זקף-גדול, להפרידו מתיבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו ידך ה'. חביב בית המקדש - שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר (ישע"י מח,יג) **אף-ידִי יִסְדֶּה אֶרֶץ וּיְמִינִי טַפְחָה שְׁמַיִם קָרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו**: ומקדש בשתי ידיים. ואימתי יבנה בשתי ידיים - בזמן ש-**שמ' בשלח טו,יח) ה' ימלך לעלם ועד**: לעתיד לבוא, שכל המלוכה שלו." טט - **מקדש** - זקף-גדול, עניין בעל שלוש נקודות, שתיים מהן באופן אחד, כאן בנין בית המקדש לעתיד לבוא כביכול בשתי ידי ה' לעומת בריאת העולם ביד אחת. טט - **מקדש** - זקף-גדול - בית ראשון, בית שני, ועפ"י **רש"י** בית שלישי שני בתי מקדש - יש להבין מטעם זקף-גדול רמז לחורבנו ורמז לבית שלישי שיעמד לעד

[ראב"ע] (שמ' בשלח טו,יז) תבאמו ותטעמו - תפלה, שיעמדו שם הרבה ולא יגלו; כדרך "בהר מרום ישראל אשתלנו" (**ח' יז,בג**). **בהר** - כמו "ההר הטוב הזה והלבנון" (**דב' ג,כה**). או רמז להר המוריה, על כן אחריו: **מכון לשבתה פעלת ה'**. וטעם **פעלת** - כי המקום הנזכר הוא כנגד מקום הנכבד מהעליון, כי מקומות הארץ משתנים כנגד הכוכב העומד על ראשם; וחכמי המזלות יבינו זה. מלת **מקדש** - כמן "מקדש" (**שמ' כה,ה**); וכמהו "השבת מטְהָרָו" (**תה' פט,מה**), כי הדגש בטי"ת נוסף כדגשות קו"ף **מקדש**. ובעבור שהיה בקו"ף שוא נע, נרפה הדל"ת, כמנהג, כי אין בכל המקרא 'דגש אחר שוא נע', חוץ מגזרת 'שתים' - כבר הזכרתי דקדוקו (צחות כט,א); השיטה האחרת, דקדוק (**בר' ב,ו**). והנה **פוננו ידך** - כמו **פעלת**; כי הטעם כפול. (**יח ה'**) - כאשר יבנה בית המקדש לשמו, אז תראה מלכותו בארץ. (**שמ' בשלח טו,יז) מכון לשבתה פעלת ה'** - דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה, אפשר שמלמד שמקום ה- **מקדש** - זקף-גדול בתפקיד שלוש תמיד יהיה קבוע ועפ"י **[ראב"ע]** כי המקום הנזכר הוא כנגד מקום הנכבד מהעליון **[הראשון לציון רבי יצחק קובו, אור עיני וגו', ע' 112 (אוצה"ח)]** בני עשו אומרים ירושה היא מאבותינו וזה אמר (תה' קיח,יג) **דַּחַה דְחִיתִי לְנֶפֶל נְהָ עֲנַנִּי**; ובמה עזרני לטענת בני עשו ע"י (**תה' קיח,יד) עֲנַי** שהוא התורה דחה אותם הקב"ה דמדת הקב"ה מי שמקיים התורה ירשנה (את ארץ-ישראל) ולענין **נְהָ עֲנַנִּי** מטענת מ"ה ואמר **וְזַמַּרְתָּ עֲנַי** הנקמה שסבלו יסורים במצרים זה סיבה **וְנִהְיֶה־לִי לִישׁוּעָה** שאם לא היה הכי תרתי (עזי וזמרת) לא הייתי יכול להם.

בפנימיות התורה **[אור החמה, שמות; אזולאי אברהם, ע' סח (אוצה"ח)]** עוזי - ספירת (מידת) תפארת דאצילות, וזמרת - מידת מלכות דאצילות. תפארת יונק מבינה (זה י"ה) וזמרת הארץ שהוא הטוב והלב ארץ הזיזים שהוא בינה משותפת עם חכמה ולוחם בשונאי ישראל. ומזה (**שמ' ב'ש' טו,ב**) **וְנִהְיֶה־לִי לִישׁוּעָה**

שמות בשלח טו,יח: ה' ימלך לעלם ועד: (**שמ' ב'ש' טו,יח) ה' ימלך** - מרכא טפחא - כללות ענין מלכות השם המכילה העולמות. (**שמ' ב'ש' טו,יח) ה' ימלך** - מרכא פסיק טפחא - בתוך כללות המלכות פסיק בין ענין השם המייצג עצמותו ומהותו או מדת הרחמים בעולם האצילות שהוא מאוחד בעצמותו ומהותו של הבורא ובין מדת מלכות דאצילות שממנה משתלשלים העולמות כשהבורא מוסתר.